

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KAZANDIRILMASI GEREKEN DEĞERLERİN
AİLELERİN SOSYO EKONOMİK DURUMLARINA GÖRE İNCELENMESİ**

OĞUZHAN BAKIR

Danışman

Prof. Dr. B. Ünal İBRET

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Turhan ÇETİN

KASTAMONU 2017

TEZ ONAYI

Oğuzhan BAKIR tarafından hazırlanan “**Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Gereken Değerlerin Ailelerin Sosyo Ekonomik Durumlarına Göre İncelenmesi**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği/oy çokluğu** ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Prof. Dr. B. Ünal İBRET
Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Turhan ÇETİN
Gazi Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI
Kastamonu Üniversitesi

15.08.2017

Enstitü Müdürü

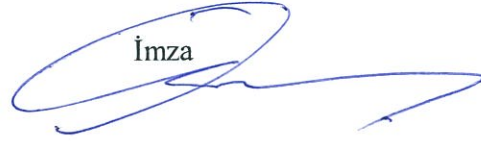
Prof. Dr. Duran AYDINÖZÜ

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza

Oğuzhan BAKIR

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KAZANDIRILMASI GEREKEN DEĞERLERİN AİLELERİN SOSYO EKONOMİK DURUMLARINA GÖRE İNCELENMESİ

Oğuzhan BAKIR

Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. B. Ünal İBRET

Ağustos, 2017

Bu çalışmada, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan değerlerin ailelerin sosyo ekonomik yapılarına göre incelenmesi ve aileler tarafından bu değerlerden hangilerine öncelik verildiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla Kastamonu ilinde bulunan ve sosyo ekonomik yapı açısından 3 farklı seviyede (alt, orta ve üst) olduğu saptanan 3 ortaokulun velileri üzerinde görüşme formu uygulanmıştır. Bu formlar sonucunda elde edilen veriler, tablolar üzerine işlenmiştir. Bu araştırmanın örneklemi, random şekilde seçilen 3 farklı sosyo ekonomik düzeye sahip okuldaki 90 öğrenci velisinden (velilerin tamamı öğrencilerin babaları olmak üzere) oluşmaktadır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler, sosyo ekonomik yapı bakımından farklı olan 3 ortaokuldaki öğrenci velileri ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak ve görüşme formu uygulanarak toplanılmıştır. Görüşme formlarında velilere uzman görüşü ve diğer araştırmacıların görüşleri alınarak hazırlanmış 10 soru sorulmuştur. Veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, söz konusu ğrenci velilerinin, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılmasını bekledikleri öncelikli değerlerin, sosyo ekonomik yapılarına göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ailelerin gelir durumuna, ailelerdeki birey sayısına, velilerin öğrenim durumuna ve çalıştıkları meslek grubuna göre de incelendiğinde, ailelerin değer önceliklerinde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. 3 sosyo ekonomik gruptaki tüm velilerin en çok öncelik verdikleri 3 değerin sayęı, vatanseverlik ve dürüstlük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırma, son dönemlerde akademik ve politik açıdan önem verilen değerler eğitiminin sosyo ekonomik yapıya göre incelenmesi nedeniyle önemlidir. Değerler eğitiminde velilerin öncelikleri ortaya çıkarılmıştır. Sosyo ekonomik yapılara göre de bu değerlerin incelemesi yapılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Aile, Sosyo Ekonomik Yapı, Değer, Sosyal Bilgiler

SUMMARY

STUDYING THE VALUES WHICH SHOULD BE GAINED IN SOCIAL STUDIES LESSONS ACCORDING TO THE SOCIO-ECONOMICAL SITUATIONS OF THE FAMILIES

Oğuzhan BAKIR

Post Graduate Thesis

Consultant: Prof.Dr. B.Ünal İBRET

August,2017

In this work, it is aimed to study the values which should be gained in social studies lessons according to the socio-economical situations of the families and to determine which of these values are prioritized by the families.

With this purpose, interview form is applied on the parents of 3 Secondary Schools which are located in Kastamonu city and which are determined to be among the three different levels in terms of socio-economical structure. The datas that are gained as a result of these forms, are processed on tables. The sample of this research consist of 90 student parents (being all of the parents are students' fathers) in schools being selected randomly and that have three different socio economical levels.

In this study, qualitative research method is used. The datas were gathered by making semi-configured interview and by applying interview forms with the student parents in the secondary schools that are different in terms of the socio-economical structure. In interview forms, 10 questions, prepared by taking opinions of experts and other researchers were asked to the parents. The datas were resolved by means of descriptive analyse.

According to the results attained from these researches, it is concluded that the primary values that these mentioned parents expect to gain in social studies lessons differ according to the socio-economical structures of them. Also, when examining this according to the income conditions of the families, numbers of the individuals in the families, the educational conditions of the parents and according to the occupations that the parents work in, it is concluded that the primary values of the families differ. It is concluded that all the parents of three socio-economical groups, mostly give priority to the three values are; respect, patriotism and honesty.

This research is important due to the values education which is being given importance recently in terms of academically and politically is being examined according to the socio-economic structure. The priorities of the parents in values education is detected. The examining of these values is made according to the socio-economical structures.

ÖNSÖZ

Aile toplumun en küçük kurumu ve temelidir. Aile düzenindeki bozulma ve değişimler topluma da etkiler. Aile yapısına önem vermek ve aile kavramını birliktelik ve karşılıklı saygı çerçevesinde değerlendirerek bu yönde çalışmalar yapmak, toplum yaşantısını olumlu yönde etkilemektedir.

Milli-manevi değerlerimizde ve kültürümüzde, geçmişten bugüne aileye büyük önem verilmiştir. Aile yapısının sağlamlığı, kurulan devletlerin ömrüyle doğru orantılı olmuştur. Aileye önem vermenin ve bu kurumu sağlam kılmanın temel yolu ise çocuğa önem vermektir.

Çocuk, ilk eğitimini ailede almaya başlar. Çocuğun ahlaki yapısı, değer yargıları da okul öncesi dönemde ailede gelişmeye başlar. Bu sebeple aile, çocuğun eğitim yaşantısında önemli bir unsurdur.

Her çocuk eğitim-öğretime başlarken farklı aile yapılarından, kültürel gelenekten ve yaşantıdan gelir. Bu farklılıkları meydana getiren en önemli faktörlerden birisi de sosyoekonomik yapıdır. Sosyo ekonomik yapı, birçok alanda çocukluktan başlayarak bireyi etkiler.

Ailelerin sosyo ekonomik yapılarıyla öğrencilerin eğitim yaşantısındaki akademik başarıları üzerine değişik mahiyette çalışmalar yapılmıştır. Ailenin ekonomik durumu, eğitim seviyesi, çocuğun ailesi ve çevresindeki sosyal faktörler ailenin çocuktan beklentilerini de etkilemekte ve farklılaştırmaktadır. Bu da sosyo ekonomik yapının bireyler üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

Bu araştırmada, ailelerin sosyo ekonomik yapılarının Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılmasını bekledikleri öncelikli değerlerle ilişkisi üzerine çalışılmıştır.

Tamamlamış olduğum bu çalışmanın tüm aşamalarında benden desteklerini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. B. Ünal İBRET'e özellikle teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmamı yaptığım okullardaki idareci, öğretmen ve öğrenci velilerine teşekkür ediyorum.

Çalışmamın aşamalarında bana destek olan ve sabırla motive eden sevgili eşim Şeyma BAKIR ve sevgili kızım Zeynep Asel BAKIR'a da ayrıca teşekkür ediyorum.

Oğuzhan BAKIR

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	5
1.2.Araştırmanın Amacı.....	8
1.3.Araştırmanın Önemi.....	10
1.4.Sayıtlılar.....	13
1.5.Sınırlılıklar.....	13
1.6.Tanımlar.....	14
2. KURAMSAL TEMELLER	15
2.1.Ailelerdeki Sosyo Ekonomik Yapının Eğitimdeki Yeri	15
2.2.Türk Eğitim Sisteminde Değerler.....	16
2.3.Değer Nedir?.....	19
2.4.Sosyal Bilgiler ve Değerler Eğitimi.....	22
2.5.Değerler Eğitiminin Önemi.....	26
2.6.Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	29
2.4.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.....	29
2.4.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	32
3. YÖNTEM	34
3.1.Araştırmanın Modeli.....	34
3.2.Çalışma Grubu.....	34
3.3.Veriler Toplama Araçları.....	44
3.4.Verilerin Toplanması.....	44
3.5.Verilerin Analizi.....	45
4. BULGULAR	47
4.1.Velilerin Sosyo Ekonomik Farklılıklarının Değer Yargılarına Etkisine İlişkin Bulgular.....	47

4.1.1. Alt Sosyo ekonomik Sınıfın Değer Öncelikleri.....	47
4.1.2. Orta Sosyo Ekonomik Sınıfın Değer Öncelikleri.....	49
4.1.3. Üst Sosyo Ekonomik Sınıfın Değer Öncelikleri.....	50
4.2. Alt Problemlere Yönelik Bulgular.....	52
4.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Gereken Değerlerin Ailelerin Gelir Durumlarına Göre İncelenmesi.....	52
4.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Gereken Değerlerin Ailedeki Birey Sayılarına Göre İncelenmesi.....	57
4.2.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Gereken Değerlerin Veli Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesi.....	61
4.2.4. Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Gereken Değerlerin Veli Meslek Grubuna Göre İncelenmesi.....	66
4.3. Velilerin Gelir Durumuna İlişkin Genel Değer Tercihlerinin Analizi.....	71
4.4. Ailelerdeki Birey Sayılarına İlişkin Genel Değer Tercihlerinin Analizi.....	73
4.5. Velilerin Öğrenim Durumlarına İlişkin Genel Değer Tercihlerinin Analizi.....	74
4.6. Velilerin Meslek Gruplarına İlişkin Genel Değer Tercihlerinin Analizi.....	75
4.7. Tüm Sosyo Ekonomik Düzeylere Yönelik Bulgular.....	76
5.TARTIŞMA	78
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
6.1. Değerlerin Sosyo Ekonomik Yapılara Göre İncelenmesi İle İlgili Sonuçlar.....	81
6.2. Alt Problemler İle İlgili Sonuçlar.....	82
6.3. Öneriler.....	83
KAYNAKÇA	85
EKLER	99
EK-1 Görüşme İzin Dilekçesi.....	99
EK-2 Görüşme Formu.....	100
EK-3 Uyarılan Sosyo Ekonomik Düzey Ölçeği İzin Dilekçesi.....	102
ÖZGEÇMİŞ	103

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TTK	Talim Terbiye Kurulu
NCSS	National Council for Social Studies
Akt.	Aktaran
Vb.	Ve benzeri
Vd.	Ve diğerleri
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
YDEP	Yaşayan Değerler Eğitim Programı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.2.1. Babanın öğrenim durumuna ilişkin veriler.....	36
Tablo 3.2.2. Annenin öğrenim durumuna ilişkin veriler.....	37
Tablo 3.2.3. Ailedeki toplam birey sayılarına ilişkin veriler.....	38
Tablo 3.2.4. Öğrencilerin kardeş sayılarına ilişkin veriler.....	38
Tablo 3.2.5. Ailelerin oturdukları evlerin aidiyetine ilişkin veriler.....	39
Tablo 3.2.6. Ailelerin oturdukları evlerin oda sayılarına ilişkin veriler (mutfak hariç).....	40
Tablo 3.2.7. Ailelerin oturdukları evlerin ısıtma sistemine ilişkin veriler.....	40
Tablo 3.2.8. Ailelerin aylık ortalama gelirlerine ilişkin veriler.....	41
Tablo 3.2.9. Annelerin çalıştıkları meslek grubuna ilişkin veriler.....	42
Tablo 3.2.10. Babaların çalıştıkları meslek grubuna ilişkin veriler.....	43
Tablo 3.2.11. Ailelerin kira amaçlı başka evlerinin olma durumuna ilişkin veriler.....	43
Tablo 4.1.1.1. Alt sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulun öğrenci velilerinin öncelikli değerlerinin dağılımı.....	47
Tablo 4.1.2.1. Orta sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulun öğrenci velilerinin öncelikli değerlerinin dağılımı.....	49
Tablo 4.1.3.1. Üst sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulun öğrenci velilerinin öncelikli değerlerinin dağılımı.....	50
Tablo 4.2.1.1. Alt sosyo ekonomik grubun gelir durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	52
Tablo 4.2.1.2. Orta sosyo ekonomik grubun gelir durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	54
Tablo 4.2.1.3. Üst sosyo ekonomik grubun gelir durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	56

Tablo 4.2.2.1. Alt sosyo ekonomik grubun ailedeki birey sayılarına göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	58
Tablo 4.2.2.2. Orta sosyo ekonomik grubun ailedeki birey sayılarına göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	59
Tablo 4.2.2.3. Üst sosyo ekonomik grubun ailedeki birey sayılarına göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	60
Tablo 4.2.3.1. Alt sosyo ekonomik grubun veli öğrenim durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	62
Tablo 4.2.3.2. Orta sosyo ekonomik grubun veli öğrenim durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	63
Tablo 4.2.3.3. Üst sosyo ekonomik grubun veli öğrenim durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	65
Tablo 4.2.4.1. Alt sosyo ekonomik grubun veli meslek grubuna göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	66
Tablo 4.2.4.2. Orta sosyo ekonomik grubun veli meslek grubuna göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	68
Tablo 4.2.4.3. Üst sosyo ekonomik grubun veli meslek grubuna göre değer önceliğine ilişkin veriler.....	70
Tablo 4.3.1. Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre değerlerin gelir durumlarına göre dağılımına ilişkin veriler.....	72
Tablo 4.4.1. Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre değerlerin ailedeki birey sayılarına göre dağılımına ilişkin veriler.....	73
Tablo 4.5.1. Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre değerlerin velilerin öğrenim durumlarına göre dağılımına ilişkin veriler.....	74
Tablo 4.6.1. Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre değerlerin velilerin meslek gruplarına göre dağılımına ilişkin veriler.....	75
Tablo 4.7.1. Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre öncelik verilen toplam değerlere yönelik veriler.....	76

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Toplum içinde, sosyal yapıyı etkileyen birçok sosyal kurum vardır. Bu kurumların içerisinde aile, diğer kurumlara temel teşkil eden önemli bir fonksiyon üstlenmiştir. Çünkü toplumların ilk gelişme safhalarında, din, devlet, eğitim, ekonomi gibi diğer sosyal kurumlar öncelikle aile sistemleri içerisinde şekillendiler ve geliştiler. Daha sonra bu kurumlar kültürel gelişme ile birlikte aileden bağımsız hale gelerek günümüzdeki toplumları oluşturmuştur (Merter, 1990).

Türk toplumu açısından ailenin önemi incelendiğinde, toplumun temelini bu kurumun oluşturduğunu söylemek mümkündür. Aileyi bir arada tutan ve toplumsal yapının bozulmadan sürdürülmesini sağlayan temel etken, Türk toplumunun sıkı sıkıya bağlı olduğu töreler olmuştur. Töre, eski Türk toplumlarında büyük önem verilen ve uygulanmasında aksatılmanın söz konusu olmadığı yazısız kuralların bütünüdür. Eski Türklerde Türk devlet töresinin kendine özgü özellikleri ile Eski Türk aile yapısı arasında yakın bir ilişki gözlemlenmektedir (Yaşar-Ekici, 2014: 213). İslamiyet öncesi Türk toplumlarında, toplum ve aile düzenini sağlayan gerçek kurallar bütünü de töre temellidir.

İslamiyet'in Türk boylarında ve devletlerinde yayılması ile birlikte Kur'an'da ve hadislerde yer alan ve aile yapısını düzenleyen emir ve yasaklar da Türk toplumlarında benimsendi. İslam dininde de İslamiyet öncesi Türk toplumlarındaki gibi aile yapısına ve sosyal hayattaki eşitliğe önem verilmesi, bu benimsenmenin ve kabul edilmiş hızlı olmasında etkili olmuştur. İslamiyet ile birlikte aile kurmanın evlilik çağına gelen gençler için dini bir emir telakki ettiği görülür. Eski Türk kültüründen kalan kız isteme ve söz kesme merasimleri sürdürülürken, bu merasimlerde "Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ile" söz kalıbının kullanılmaya başlanması da dini emir

doğrultusunda ailelerin kurulduğunu göstermektedir (Turan, 2014). Bu durum dini inanışların aile ve toplum yaşantısına etkisini gözler önüne sermektedir.

Tıpkı eski Türk törelerinde olduğu gibi Selçuklu ve Osmanlı'da da aile, milleti ve devleti ayakta tutan en temel öğelerden biri olmuştur. Geçmişten Osmanlı'ya kadar sürdürülen ve çok fazla değişime uğramayan aile yapısındaki ciddi anlamdaki ilk bozulmalar Tanzimat dönemine denk gelmektedir. Kır ve kent yaşamındaki sosyal değişimlerle beraber Avrupa ile ilişkilerin artmasının aile yapısında sosyal ve ahlâki değişimlere yol açtığı görülmektedir (Kurt, 2012). Nitekim günümüze kadar süren bu değişimler kalıcı izler bırakmaya devam etmektedir.

Cumhuriyet ile birlikte Türk toplumunun aile yapısı önemli bir değişime uğramıştır. Genel olarak Osmanlı döneminde toplumda hâkim olan aile yapısı geleneksel, ataerkil, geniş aile yapısıydı. Kadın ise siyasi, ekonomik ve toplumsal alandan dışlanmıştı. Aile kurumu Atatürk devrimlerinin değiştirmeyi amaçladığı en temel kurumlardan birisiydi. Atatürk'ün düşüncesindeki kadının oluşumu modern çekirdek ailenin itici gücünü oluşturmuş ve geleneksel-geniş aile tipinden modern çekirdek aileye geçişe ivme kazandırmıştır (Bilge-Zafer, 2013: 1). Böylece toplum yapısında da oluşabilecek değişimlerin temeli atılmıştır.

Aile, toplumun bir örneğidir. Ayrıca tüm toplumlarda, bireyin kişiliğini, değer yargılarını oluşturduğu ve toplumun ekonomik olarak üretim ve tüketim merkezi olan önemli bir parçasıdır. Bu yüzden, ailenin sosyal durumu ve ekonomik açıdan seviyesi, toplumun da sosyo ekonomik yapısını doğrudan etkilediği söylenebilir.

Sosyo ekonomik yapı ise, son dönemlerde birçok kavramla ilişkisi aranan ve akademik gündemde olan bir sosyal bilim terimidir. Sosyo ekonomi kavramı, nüfustan çok daha geniş, eğitimden ise daha kapsamlı ve bünyesinde nüfusu ve eğitimi de barındıran bir bilim dalıdır. Sosyo ekonomi, toplumsal değerler, sorunlar ile ekonomi arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalıdır. Ekonomik değişimlerin, toplum üzerindeki etkilerini ele alır. Sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyinin yükseltilmesini amaçlar (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2004).

Tüm dünya ülkelerinin genel amaçları arasında toplumların refahını sosyo ekonomik kalkınmayla sağlamak da vardır. Bu doğrultuda devlet politikaları oluşturulmuştur. Aile yapısını düzenleyen, nüfus planlamaları yapan ekonomik kalkınma ve işsizlik sorununa karşı çözüm üretmeyi amaçlayan bu politikaların temelini sosyo ekonomik düzeyi yükseltme amacı oluşturmaktadır. Bu da refah devleti kavramını meydana getirmiştir. Refah devleti anlayışının gelişmesi ile birlikte devletin yapması gereken hizmetler çoğalmış ve batıda refah devleti, devletin ne yapmaması değil, ne yapması gerektiği anlayışına dayanmıştır (Eryılmaz, 1999: 22). Buna göre devletin yapması gerekenlerin içerisinde, değerlere önem veren ve vatandaşlık bilinciyle yetişen bireyler yetiştirmek de vardır.

Bu çalışmada, sosyo ekonomik yapıyla ilişkilendirdiğimiz değer kelimesi ise, son yıllarda eğitim politikasına yerleşmiş ve eğitim uzmanları ve yetkilileri tarafından büyük önem atfedilmiş, ders programlarına, ders kitaplarına girmiş olan bir kavramdır. Eğitim ve diğer alanlarda yaşanan değişimler, yönetici ve eğitimcileri de değer kavramına yöneltmiştir. Bu değişim ve gelişmelerin bireylerin ve toplumların değer yargılarına olumlu yansımada bireye, önce aile ortamında daha sonra da formal eğitim kurumları aracılığı ile kazandırılan değer/değerler oldukça önem kazanmaktadır (Güven, 2013: 1).

Araştırmanın temelini oluşturan ve açıklaması yapılan kavramları, araştırmamızın örneklemini oluşturan Kastamonu iline göre de incelemek faydalı olacaktır. Kastamonu ili milli ve manevi değerleri tarih boyunca hep doruklarda yaşamış ve bu durumdan en zor şartlarda dahi taviz vermemiştir. Malazgirt Zaferi'nden sonra Türk hakimiyetine giren Kastamonu, sırasıyla Çobanoğulları ve Candaroğulları (İsfendiyaroğulları) beyliklerine başkentlik yapmış ve Osmanlı İmparatorluğu'nda da sancak ve eyalet başkenti olarak önem arz etmiştir (Yakupoğlu, 2014). Türk hakimiyetine girdikten sonra hiçbir zaman düşman işgaline uğramayan Kastamonu, bu özelliğini İstiklal Mücadelesi'nde de sürdürmüştür. Hiç işgal görmemesine karşın Kurtuluş Savaşı'nda başta Çanakkale olmak üzere birçok cephede en çok şehit veren iller arasında Kastamonu yer almıştır (Türk Silahlı Kuvvetleri [TSK], 2009). Ayrıca düşman işgaline karşı ilk kadın mitinginin Kastamonu'da yapılması, Mehmet Akif'in Nasrullah Camii kürsüsünden milli direniş çağrısı yapması, İstiklal Marşı'nın ilk kez

Kastamonu Açıksöz Gazetesi'nde yayımlanması, Mustafa Kemal'in "Gözüm cephede, kulağım İnebolu'da!" diyerek Şerife Bacı'nın ve nice fedakar, vatansever Kastamonu insanının kağnısında ve sırtında taşıdığı cephanelere işaret etmesi bu güzide Anadolu şehrinin milli ve manevi değerlere verdiği önemi açıklayan örneklerden sadece birkaçıdır (Çelebi, 2014).

Ünlü fikir adamı Atsız (1931: 6), bölge insanının milli değerlere verdiği önemi vurgulayarak, "Türk ordusunda en seçme ve kahraman unsuru daima Kastamonu, Çankırı, Taşköprü, Tosya ve havalisinde yetişen neferlerdir. Niçin? Çünkü buradaki Türkler Orta Asya'dan nasıl geldilerse öyle kalmışlar, hiç karışmamışlardır. Savaş meydanlarında yüzde hesabıyla en çok şehit düşenler de bunlardır" demiştir. Milli değerlere verilen önemin yanı sıra manevi olarak da birçok evliya ve sahabenin uğrak ve mabed yeri olmuştur. Kastamonu sınırları üzerinde sayısız evliyaların bulunması da inanca bağlı değerlerin bu ilde benimsenip gelişmesini sağlamıştır (İbret vd. 2015).

Sosyal ve ekonomik olarak incelediğimizde tarih boyunca tüm şehirlerde sosyo ekonomik değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler kiminde çok fazla etki yapmış, sosyal ve kültürel yaşamı değiştirmiştir. Araştırma örneklemimizi içinde barındıran Kastamonu ili ise sosyo ekonomik açıdan tipik bir Anadolu Türk şehridir. Konum itibari ile Türkiye'nin kuzeyinde, Ilgaz Dağı ile Karadeniz arasındaki bölgede bulunan ve ekonomik kaynakları tarım, hayvancılık ve tarım ve orman ürünlerine dayalı sanayiye yönelik olan bir ildir. Kastamonu, Cumhuriyet tarihindeki sosyal ve ekonomik kalkınmadan payını tam olarak alamasa da son yıllarda eğitim, turizm ve ulaşım ağındaki atılımlarla gelişim göstermiştir (kastamonutso.org.tr, 2017).

1.1. Problem Durumu

Aile, yaşadığımız toplumun temel taşını oluşturan, evlilik ile kurulan bir birliktir. Toplum, aile denilen insan topluluğunun bir araya gelmesi ile oluşur. Aile, toplumu oluşturan insanların yetişmesinde, bakımlarında, bedensel ve ruhsal gelişimlerinde, toplumsal ya da bireysel değerlerinin oluşmasında önemli bir rol oynar (Könezoğlu, 2006). Çocuklar, öğrenmeye ailede başlar ve öğrenmenin temeli burada, anne, baba ve akrabalarından edinilen bilgilerle atılır. Çocuk, dış dünyaya açılmadan önce, hiç bilmediği, merak duyduğu bu ortamı aileden öğrenir ve bu ortama atıldığında vereceği tepkiler, altyapısını ailenin oluşturduğu hazırbulunuşluğa dayanır. Aile üyeleri, çocuk için bir bireyden daha fazlasını ifade eder.

Çocuk, hayata gözlerini açtığında tüm dünyasını ailesi oluşturur. Anne, baba ve diğer aile üyelerinin tutum ve davranışlarının çocuk üzerinde gelişimsel ve davranışsal etkileri vardır. Ailenin bu tutum ve davranışlarını etkileyen faktörlerden bazıları; aile bireylerinin çocukluk yaşantıları, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, çocuktan beklentiler (başarı, davranış vb.) ve ailenin değer yargılarıdır (MEB, 2013).

Ailenin, refah düzeyi, evdeki sosyal yapı gibi etkenlerin, çocuğun okul yaşantısının başlamasıyla olumsuz etkilerini göstermemesi için aile ve eğitim kurumu işbirliği içerisinde olmalıdır. Bu işbirliği karşılıklı görüş alışverişi ve dayanışma içinde ilerlemelidir. Bu kapsamda bu işbirliğini kurumsal bir temele oturtmak için ülkemizde eğitim kurumlarında okul aile birlikleri kurulmuştur.

Okul-aile işbirliği, ailenin okul hayatına etkisini olumlu hale getirmek açısından büyük önem arz etmektedir. Aileyi çocuğun eğitim hayatına katmak ve bilgilendirmek de bu açıdan çok önemlidir. Eastman (1988), eğitim açısından destekleyici yaklaşım içerisinde olan ailelerin çocuklarında okul başarısının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır (Akt.: Satır, 1996).

Gordon (1993)'a göre; anne-babanın çocuk üzerindeki etki alanı çok geniştir. Bir bakıma, anne-babalar 0-6 yaş döneminde hem çocuklarına tüm gereksinimlerinin yerine getirilmesinde en yakın olan kişiler, hem de ilk öğretmenleridir. Kişilik

gelişiminin temellerinin 0-6 yaş döneminde atıldığı göz önüne alındığında, eğitsel kimliğin belirlenmesinde anne-baba rolünün önemi daha da iyi anlaşılmaktadır.

Toplumsal değişme ile eğitim arasında hareketli ve dinamik işlevler zinciri bulunduğu görülmektedir (Bilhan, 1986). Bu doğrultuda aile de toplumun küçük bir örneklemini olarak tanımlanabilir. Toplumdaki bu sosyal ve ekonomik değişimlerle orantılı olarak ailelerin de sadece tutum ve yaklaşımları değil, sosyal ve ekonomik yapıları da değişikliğe uğrar ve çocuğun okul yaşantısını etkiler. Salıcı-Ahioğlu (2006), birbirinden farklı sosyo ekonomik düzeyde bulunan okullarda, sosyo ekonomik düzeyin ilköğretim birinci sınıf seviyesinde okul aile ilişkilerine ve çocuğun başarı düzeyine etkisini incelemeye çalışmıştır. Sosyo ekonomik düzeyin, evde çocuğun ilk okuma yazma sürecinde yapılan katkılar ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ailenin sosyo ekonomik düzeyi yükseldikçe evde çocuğun ilk okuma yazma çalışmalarına katkıları da artmaktadır. Öğretmenler ev çalışmalarını yönlendirme çabalarını, ailenin sosyo ekonomik düzeyine göre belirlemede, sosyo ekonomik düzey arttıkça öğretmenin yönlendirmeleri işbirliğine dayalı olmaktadır. Nitekim eğitimde yaşanan bazı sorunların çözümünde ailelerin öğretmenlerle işbirliğine başvurmaları sosyo ekonomik düzeyle birlikte artmaktadır (Keçeli-Kaysılı, 2008). Buradan hareketle sosyal ve ekonomik açıdan ailelerin eğitim süreci boyunca çocuklarına olan desteği oldukça önemli olmaktadır. Nitekim öğrencilerin kahvaltılık yapıp yapmadan okula gelmesi, okul üniformalarının olup olmaması veya yeni olup olmaması, evde çalışma odasının var olup olmaması, okul dışında akademik başarı için takviye yöntemlerine yönelip yönelmemesi (kurs, özel ders vb.), eğitimi için gerekli olan materyalleri tamamlayıp tamamlayamaması gibi bir çok etken, ailelerin sosyo ekonomik yapılarının öğrencilerin eğitim yaşantısına yansımalarıdır.

Çocuğun içinde yetiştiği aile ortamının, çocuktan beklentiler ve çocuğa verilen değerler çerçevesinde, çocukta iç kontrol ve idrak gelişimine etkileri oldukça fazladır (DPT, 1989). Buna göre ailenin burada belirtilen beklentileri arasında yer alan ahlaki yapı, akademik başarı, değer öncelikleri gibi eğitimin içinde bulunan birçok kavram, aile faktörüyle çocukta bir yönelim ve etkiye sebep olur. Bu etki de çocuğun eğitim yaşantısına da yansır.

Okulların bulunduğu mezra, köy, mahalle, belde, ilçe ve şehirlerin ve bu şehirde ikamet eden velilerin sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıkların, öğrencilerin akademik başarısı üzerine etkisi bazı araştırmaların konusu olmuştur. Örneğin bu araştırmalardan birinde; eğitim-ekonomi arasındaki ilişki Korkmaz (2006)'a göre şu ana başlıklar halinde özetlenmiştir:

- 1- Eğitim, ekonominin ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirir.
- 2- Eğitim hizmetlerinin ve hizmetten yararlanmanın bir maliyeti vardır.
- 3- Eğitim-öğretime yapılan harcamalar.
- 4- Eğitimin bireysel (mikro) ve toplumsal (makro) düzeyde gelir doğurma etkisi vardır.
- 5- Eğitim arzının ekonomiyle ilişkisi vardır.
- 6- Eğitim talebinin ekonomiyle ilişkisi vardır.
- 7- Eğitimin verimlilik ile ilişkisi vardır.
- 8- Eğitim hizmetinin mal olma özelliği vardır.
- 9- Eğitim-finansman açısından ilişki vardır.

Buradaki sonuçlar, sadece ekonominin yani bir değişkenin eğitimle ve öğrenci başarısıyla ilişkisini göstermektedir. Bütün bunlardan hareketle, ailelerin sosyo ekonomik yapılarının, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılmasını bekledikleri öncelikli değerlerle ilişkisinin araştırılması da önemlidir. Sosyal ve ekonomik değişimlerin eğitime etkisiyle beraber değerler eğitimi de bu durumdan etkilenmektedir.

Bu doğrultuda önem arz eden bu araştırmanın problem cümlesi ise: "Ailelerin sosyo ekonomik yapılarına göre Sosyal Bilgiler dersinde değer tercihleri nasıldır?" şeklindedir.

Araştırmamızın alt problemleri ise şu şekilde sıralanmıştır:

- 1- Ailelerin gelir durumunun, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerle ilişkileri nelerdir?
- 2- Ailelerdeki birey sayılarının, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerle ilişkileri nelerdir?
- 3- Ailelerin eğitim durumunun, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerle ilişkileri nelerdir?
- 4- Ailelerin hangi meslek grubunda çalıştıklarının, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerle ilişkileri nelerdir?

Problem cümlesi ve tüm alt problemlere aranan cevaplarla, ailelerin sosyo ekonomik durumlarına ve bu durumları etkileyen sosyal ve ekonomik değişkenlere göre Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan değerlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

İnsanlar kişiliklerinin temelini oluşturan bir kısım davranışı aile ortamında kazanır. Çocuklar daha küçük yaşlarda anne-babalarını ve ailede sevdikleri büyüklerini taklit ederek onlarla özdeşir. Ortak aile yaşamı içinde ailenin temel davranış kalıplarını ve değerlerini öğrenirler. İnfomal eğitim süreci aile ortamında çok etkili olarak çalışır (Fidan, 2012: 6). Bu infomal eğitim sürecinde aile, çocuktan değer ve akademik beklentilerini de ona iletir. Fidan (2012)'ın bu görüşlerine göre değerler eğitiminin temeli ailede atılır. Değerlerle ilgili bu beklenti ve öncelikler, formal eğitimde de çocuğa yansır ve okul yaşantısını etkiler.

Öğrenme-öğretme sürecine ilişkin olarak okul başarısını artıran faktörler üzerinde yapılan çalışmalar, okul başarısı üzerinde okul-aile dayanışmasının önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aile içi uyumun, ailenin destekleyici yaklaşımının ve ailenin okul etkinliklerine katılmasındaki çeşitliliğin, okul başarısı üzerinde önemli etkileri vardır (Çelenk, 2003: 1). Günümüzde değer eğitimi de bir öğrenme-öğretme

süreci ile öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığı için bu etkiler değerler eğitimi süreci için de geçerlidir.

Aile kavramı eğitimi amacına ulaşması açısından büyük önem arz etmektedir. Yapıcı (2010), aileyi, idealize edilen sosyo kültürel bir yapı olarak tanımlamış ve devlet politikasının aileyi korumaya yönelik olarak çalıştığını vurgulamıştır. Çocuk açısından, eğitimin en iyi gerçekleştirileceği yer ailedir. İnsanlar, temel değerlerini yeni nesillere aile aracılığı ile aktarır. Birey ilk dinî ve ahlâkî bilgi ve tutumları, duyguları tanımayı ve bunların yaşanma biçimlerini kontrol altına almayı, diğerleriyle ilişki ve iletişim kurmayı ailesinden öğrenir (Yapıcı, 2010: 5). Tüm bunların yanı sıra ailede alınan bu eğitim temelinin kalitesini etkileyen sosyal ve ekonomik etkenler vardır. Ailelerin sosyo ekonomik yapılarının öğrencilerin okul yaşantılarını ve akademik başarılarını da etkilediği yapılan çalışmalarda ortaya çıkmıştır (Köse, 1990).

Metin (2013), öğrencilerin sınav başarısına etki eden unsurları incelediği çalışmasında da ailelerin aylık gelirinin ve anne-babanın eğitim durumunun, öğrenci başarısına etki ettiği sonucuna varmıştır. Bu da sosyal ve ekonomik açıdan farklı ailelerden gelen çocukların başarı düzeylerindeki farklılıkları açıklamaktadır. Buna göre aile, eğitim süreci dışında tutulmaması gereken önemli bir etkidir.

Akbaba-Altun (2009), akademik başarısızlıklara ilişkin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine yer verdiği çalışmasında sonuç olarak bu başarısızlık nedenleri arasında velinin ve okulun bulunduğu çevrenin sosyo ekonomik yapısını da göstermiştir. Keçeli-Kaysılı (2008), eğitim başarısında aile katılımının etkisini incelediği çalışmasında bireylerin eğitim sürecine ailelerin katılıp katılmamasının ve ailelerin sosyo ekonomik yapılarının başarıyı etkilediği sonucuna varmıştır. Buna göre değerler eğitimi de eğitim-öğretim programının bir parçası olarak görüldüğü için ailelerin yukarıda bahsedilen ve eğitim sürecini etkileyen değişkenleri, değer eğitimi de etkilemektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında yaptığımız bu araştırmanın amacı, farklı sosyo ekonomik durumlara sahip ailelerin, Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan değerlerden

hangilerine öncelik verdiklerini ve bu farklı sosyo ekonomik durumlarla, öncelik verilen değerler arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu saptamaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanoğlunun ilk zamanlarda bilinçsizce hayatta kalmak için sonrasında ise bilinçli bir şekilde gelişmek ve ilerlemek için doğa ile girdiği mücadele, onun kendiliğinden değişmesine yani yaygın bir eğitim sürecinden geçmesine neden olmuştur. Bu nedenle, aile ve eğitim birbiriyle karşılıklı ve doğal bir ilişki içinde olan, iki önemli toplumsal kurumdur (Yapıcı, 2010: 2).

Eğitim, bireyin nasıl bir yaşamı olacağını belirleyen etmenlerin başında gelir. Daha yüksek eğitim düzeyi, daha yüksek gelir ve daha sağlıklı bir yaşam için büyük önem taşır. Hem kişisel gelişim hem de toplumun yararı açısından, eğitimin temel amacı bireylerin gelişme potansiyellerini olabilecek en üst noktaya taşımak olmalıdır. Bir diğer deyişle eğitim sistemi, kişisel ve sosyo kültürel özellikler, sosyoekonomik durum ve sağlık durumu gibi etmenlerden bağımsız olarak her bireye eşit başarı ve gelecek fırsatı tanıyacak biçimde işlemelidir (Eğitim Reformu Girişimi Raporu [ERG], 2014).

Günümüzde eğitimin ve okulların rolleri ve sorumlulukları sürekli farklılaşmakta ve artmaktadır. Buna karşılık okulların birçok sorunla karşı karşıya olduğu ve bunlara yanıt vermekte zorlandığı görülmektedir. Okulların içinde olduğu böyle bir durumda, toplum desteği ve iş birliğinin sağlanmasının, kaynak sorunu ve tüm diğer sorunların çözümlenebilmesi açısından önemli olduğu söylenebilir (Kurt, 2005: 23). Okullar eğitim için çok önemli, vazgeçilmez ve yeri doldurulamaz kurumlar durumundadırlar. Okulları örgün eğitim kurumları olarak nitelendirir, onları yaygın eğitimden ayırırız. Bu ayırım, aslında okulu daha yakından tanımak ve onunla özel olarak meşgul olmak kolaylığı sebebiyledir. Okullar kadar yaygın öğretim hizmeti yapan kurum var mıdır acaba? Okullar, özellikle ilköğretim okulları vatandaşın ayağına kadar gitmekte, zorunlu oluşu sayesinde de yetişmekte olan yeni nesle, ortak değerleri kazandırmaktadır. Ailelerin bir kısmı çocuklarının okula gitmesi ile onlarla birlikte okulun verdiklerinden etkilenmekte ve yararlanmaktadırlar (Aydın, 2010: 2).

Okullar sadece bilimsel eğitimin yapıldığı yerler değildir. Son zamanlarda eğitim kurumlarında değer öğretimine de yer verilmektedir. Değer, bir toplumu ayakta tutan ahlaki yapıyı oluşturan en önemli kavramdır. Toplumdaki tüm bireylerin, huzur, barış, güven içinde yaşamasının son sınırı olan ahlaki eşiğin altına inmemesi için değer ve değer yargılarının bu bireylerdeki karşılığı son derece önemlidir. Toplumsal değerlerden ve ahlaki açıdan sağlam bir yapıdan yoksun olan toplumların, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, psikolojik, sosyal ve kültürel çatışmalardan uzak kalma olasılığı oldukça düşüktür. Günümüz toplumlarında çocuk ve gençler giderek daha fazla oranda şiddet, sosyal problemler ve saygı yoksunluğundan etkilenirken onların öğretmenleri ve ebeveynleri yeni meydan okuma ve zorlamalara maruz kalmaktadır (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı [UNESCO], 2010: 1). Lickona (1991)'nın araştırmasına göre dekötüleşen gençlik eğilimleri: şiddet ve saldırganlık, hırsızlık, kopya, otoriteye saygısızlık, akranlarına karşı gaddarlık, önyargı, kötü dil /argo kullanımı, erken cinsel gelişme ve cinselliğin kötüye kullanımı, ben merkezlilikteki artış ve toplumsal sorumluluktaki düşüş, alkol ve uyuşturucu gibi kendine zarar verici davranışlardaki artışlar, aile yapısındaki bozulmalar, kitle iletişim araçlarının aşındırıcı fonksiyonları okul ve ebeveynlerin değerler eğitimine sarılmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeple değerler eğitimi büyük önem arz etmektedir (Lickona, 1991; Akt.: Meydan, 2014: 95).

Günümüzde eğitim alanında da değerler eğitimi önemslenmekte, değerlerin çocuklara nasıl aktarılacağı konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Sevgi, saygı, dürüstlük, paylaşma, işbirliği, hoşgörü, önyargısız yaklaşma, şiddetten kaçınma vb. konuları kapsayan eğitim programları geliştirilmeye başlanmıştır. Bu programlarla amaçlanan, çocukları bu kavramlarla erken yaşlarda tanıştırmak, kendi akran grubuyla birlikte çeşitli masal, hikâye ve grup etkinliklerinden de yararlanarak bu kavramlar konusunda düşündürmektir. Doğal olarak, bu, daha çok bilişsel süreçlere hitap eden bir yaklaşımdır. Fakat değerler yaşantıyla öğrenilir. Bu nedenle sadece bu tarz bir eğitimle değerleri öğretmemiz mümkün değildir. Hayatın içinde uygulamalara da ihtiyaç vardır. Sosyal ortam olan okullarda değerler, çocukların davranış ve tutumlarının sonucunda çevrelerinden gördükleri tepki ve yorumlarla gelişirler. Sınıf içinde oluşan ortak bir sosyal doku, çocukların değerlerini geliştirmesinde zemin oluşturur. Öğretmenler de

öğrencilere sorumluluk vererek, olumlu ya da olumsuz pekiştiricilerle öğrencilerin değer sisteminin gelişimine yardımcı olurlar (Aydın, 2010: 3).

Değer yargıları ve öncelikleri, ülkeden ülkeye ve hatta ülke içinde bile farklı bölgelerde farklı şekilde tezahür edebilir. Bunun yanı sıra kuşkusuz evrensel mahiyette olan değerler de vardır. Edgerton (1965)'un üç yüz uygarlığı inceleyerek tespit ettiği ve genel olarak altı maddede ifade ettiği evrensel değerler şunlardır:

1- Gerçeğe Saygı

2- Kişisel Bütünlük

3- Hakkaniyet

4- İnsan Onuruna Saygı

5- Hizmet

6- Sevgi

Günümüzde, öğrencilerin eğitim hayatında sosyo ekonomik etmenlerin önemli rol oynadığı gözlemlenmektedir (Oral, 2014). Ailelerin sosyo ekonomik yapılarıyla Sosyal Bilgiler dersindeki değer beklentileriyle ilişkisi bu sebeplerle önemlidir. Ayrıca Kastamonu ilinde bu konuda bir çalışmanın halihazırda yapılmamış olması da önemlidir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de son dönemlerde büyük önem verilen değerler eğitimi konusunda fazlaca akademik çalışma yapılmaktadır. Yapılan bu çalışma, programda yer alan değerlerin sosyo ekonomik yapıya göre incelenmesini sağlamıştır. Bu araştırma neticesinde, değerler eğitimi programlarının hangi yönlerde revize edilmesi gerektiği ve sosyo ekonomik kalkınmanın, eğitimin yanı sıra değer öğretimi konusuna da etki edip etmediği konusu çözüme kavuşacaktır.

Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular, değerler eğitimi ve bunun yanında belki de eğitim sistemimizin, sosyo ekonomik şekilde sınıflandırılan bölgelere göre düzenlenmesine zemin hazırlayacaktır. Öte yandan bu sonuçlar, ailelerin sosyoekonomik yapılarına göre öncelik verdikleri değerlerin tespitiyle de önemlidir. Çünkü bu tespit edilen öncelikli değerlerin derinlemesine incelenmesi başka çalışmaların da konusu olabilir ve bu akademik çalışmaların çoğalmasıyla programdaki değerler eğitimi de revize edilebilir.

1.4. Sayıtlar

1- Seçilen 3 ortaokuldaki öğrenci velilerinin, araştırma sorularını doğru, güvenilir ve içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

1- Kastamonu ili merkezinde düşük, orta ve yüksek sosyoekonomik çevrede yer alan üç ortaokul ile sınırlıdır.

2- Her okuldan 30 kişi olmak üzere, bu okullarda çocuğu bulunan, araştırmaya katılmaya gönüllü ve sınıf rehber öğretmenleri yardımıyla öğrenci listelerinden seçilen toplam 90 öğrenci velisi ile sınırlıdır.

3- Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme yapılan ve kişisel bilgi formu uygulanan öğrenci velilerinin tamamını öğrencilerin babası oluşturmuştur.

4- Bu çalışma 2005 Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan değerlere göre yapılmıştır.

1.6. Tanımlar

Aile:

Aile kavramı, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren yapısı ve kapsamı zamana, yaşanan toplumun kültürel yapısına göre değişerek varlığını sürdürmüş sosyal bir kavramdır (Könezoğlu, 2006).

Sosyo Ekonomik Yapı:

Sosyo ekonomik yapı, bireyin eğitim düzeyini, gelirini, alışkanlıklarını, dünya görüşünü ve yaşama biçimini içine alacak şekilde kapsamlı şekilde incelenmesidir (Kuzgun, 1987).

Sosyal Bilgiler:

Vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerin birleştirilmesidir (Barr, Barth ve Shermis, 1977: 69).

Sosyal Bilgiler Programı:

Kişinin kendisine, ailesine, çevresindeki diğer bireylere, kanunlara ve devlete karşı görev ve sorumluluklarının ne olduğunu ve sosyal çevresine etkili bir şekilde nasıl uyum sağlayacağını öğreten bir programdır (Sözer, 1998).

Değer:

Değer kavramı, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü; bir şeyin sahip olduğu kıymet; yüksek ve yararlı nitelik demektir (Arslan ve Yaşar, 2007).

Değer Eğitimi:

Yeni nesil bireyler için hangi davranışların doğru, hangi davranışların yanlış olduğunu, bireyin yaşantısını hangi temel değerlere yönelik sürdürmesi gerektiğini anlatan ve okul ders programlarında açık veya örtük olarak yer alan eğitimidir (Aydın, 2010).

II. BÖLÜM

KURAMSAL TEMELLER

2.1. Ailelerdeki Sosyo Ekonomik Yapının Eğitimdeki Yeri

Ülkemizin yanı sıra gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde sosyoekonomik düzey her alanda bir standart olarak kabul edilmiştir. Eğitim, ekonomi, sağlık gibi ülkelerin büyük önem verdiği başlıklarla, bu ülkelerin sosyo ekonomik düzeyleri arasında yadsınamaz bir bağ vardır.

Hayat şartlarının zorlaştığı bölgelerde aileler, sosyal ve ekonomik çöküntülere maruz kalmaktadır. Bu çöküntülerin de bir sonucu olarak ailelerin sosyal hayatta önem sırası değişmekte, beslenme, giyinme, barınma gibi temel ihtiyaçlar öncelik kazanmaya başlamaktadır. Eğitim, sağlık ve bunların yanında yaşam kalitesini yükselten diğer hizmetler de, sosyo ekonomik yapıların ülkeler genelinde bozulmasıyla kesintiye uğramaktadır.

İşin eğitim ile ilgili olan boyutuna baktığımızda, Köse (1990)'nin konuyla ilgili ele aldığı iki temel yaklaşımdan bahsetmek faydalı olacaktır. Birinci yaklaşım, okul girdilerinin niceliksel ve niteliksel özelliklerini öğrencinin okul başarısındaki temel etken olarak tanımlamaktır. Bu yaklaşım, yeterli kaynak ve imkanları olan eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin akademik başarı seviyelerinin, kaynak ve imkanları yetersiz olan eğitim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin başarı düzeylerinden daha yüksek olacağını öngörmektedir (Parsons, 1953; Sorokin, 1959; Treiman, 1970). İkinci yaklaşım, okulun niceliksel ve niteliksel özelliklerinin öğrenci başarısı üzerinde önemli etkilerinin olmayacağını, okul özellikleri de dahil olmak üzere öğrenci başarısının okul dışı ailesel ve diğer toplumsal faktörlerce belirlendiğini varsaymaktadır.

Burada bahsedilen iki yaklaşımdan biri, ailelerin sosyo ekonomik düzeylerinin başarı düzeyleriyle doğru orantılı olduğunu savunmaktadır. İmkanları yüksek ailelerin, imkanları yüksek okullara gönderdikleri çocuklarının akademik başarılarının, imkanları kısıtlı aile ve eğitim ortamına sahip öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer yaklaşımda ise okulun niteliksel ve niceliksel özelliklerinin öğrenci başarısı üzerine etkisi olmadığının yanı sıra toplumsal etkenlerin ve özellikle ailenin, öğrenci başarısında belirleyici olduğu görüşü savunulmaktadır. Görüldüğü gibi bu iki yaklaşımdan hangisi ele alınırsa alınsın, diğer bütün faktörlerden ayrı olarak aile ve ailelerin sosyo ekonomik özellikleri, öğrencilerin akademik başarısını ve eğitim hayatını etkilediği bilinen bir gerçektir.

Çocuk, öğrenmeye ailede başlar. Ancak, ailenin öğrenmeye etkisi bununla sınırlı değildir. Çocuk, örgün eğitime başladıktan sonra hayatının tamamını okulda geçirmez. Okuldaki eğitim-öğretim faaliyetleri sonunda tekrar ailenin yanına döner ve öğrendiklerini tatbik edebilecek bir ortam arar. Bu nedenle, aile sadece evde değil, eğitim kurumlarında da etkin rol oynamalı ve öğretmenlerle iş birliği ve görüş alışverişleriyle eğitim sürecine katılım sağlamalıdır.

2.2. Türk Eğitim Sisteminde Değerler

Milli Eğitim Bakanlığı (2007)'na göre ilköğretimin amacı, her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını gerçekleştirmektir. Bu doğrultuda, öğrencinin okul yaşantısı dışında, öğretim programlarının, eğitim-öğretim ortamının, öğrencinin içinde bulunduğu çevresel etkenlerin, aile yaşantısının ve çocuk psikolojisinin de bu amaç kapsamında göz ardı edilmesi düşünülemez.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretimin amacı kapsamında yer verdiği milli ahlak anlayışına uygun bireyler yetiştirme politikası, değerler eğitimi aracılığıyla yürütülmektedir. Bu değerler eğitimi ilkokul öğrencilerine Hayat Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler, İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi gibi sosyal dersler başta olmak üzere her derste açık veya örtük şekilde kazandırılmak

istenmektedir. Ortaokulda ise bu amaç, özellikle Sosyal Bilgiler olmak üzere Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Hz. Muhammed'in Hayatı (seçmeli ders) ve Türkçe dersleriyle gerçekleştirilmek istenmiştir. Bu derslerden kiminde bu değerler doğrudan, kiminde ise örtük olarak öğrencilere kazandırılmak istenmiştir (MEB, 2017).

Türk Eğitim Sistemi'nde, geçmişten bugüne değerlerin ön plana çıktığı öğretim programları hazırlansa da, bu programlarda değer öğretiminin örtük bir şekilde öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Değerler eğitimi tanımının ülkemize girişi ise 1995 yılına dayanmaktadır. Değerler eğitiminin Türkiye'deki uygulaması öncelikle, UNESCO tarafından desteklenen ve Yaşayan Değerler Eğitim Programı (YDEP) adı altında 1995 yılında Birleşmiş Milletler'in 50. yıl dönümü kutlamaları için hazırlanan uluslararası bir projeye dayanmaktadır (Bolat, 2016). Bu programın temel amacı; iyi karakterli bireyler yetiştirmek, temel değerleri pekiştirmek, çocukların kendilerine ve topluma yararlı olacak temel değerleri psikolojik, bilişsel ve sosyal gelişimlerine uygun olarak kazanmalarını sağlamak, çocukların kazandıkları değerleri davranışla ifade etmeleri yönünde fırsat vermek, karakter ve değerler eğitiminin ailede ve okulda paralel bir şekilde işleyişini sağlamaktır (eba.gov.tr, 2014).

Bu projede, değerlerin etkinlik temelli olarak öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Projede kazandırılması amaçlanan değerler ise şu şekilde sıralanmıştır:

- Sevgi

- Saygı

- Barış

- Dürüstlük

- Özgürlük

- Mutluluk

- Alçak Gönüllülük
- Birlik
- Sadelik
- Sorumluluk
- İş Birliği
- Hoşgörü

Etkinlik temelli olduğundan bahsettiğimiz bu projede, öğrencilerden beklenenler 2552 Sayılı Tebliğler Dergisi (2003)'nde aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

“Bütün okul arkadaşlarının kendisi gibi Türk toplumunun ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bir bireyi olduklarını unutmamaları, onur ve haklarına saygı göstermeleri, öğretmenlerine/okul yöneticilerine/arkadaşlarına ve çevresindeki kişilere karşı saygılı ve hoşgörülü davranmaları, doğru sözlü, dürüst olmaları, yalan söylememeleri, iyi ve nazik tavırlı olmaları, kaba söz ve davranışlardan kaçınmaları, millet malını, okulunu ve eşyasını kendi öz malı gibi korumaları, yasalara, yönetmeliklere ve toplumun etik kurallarına, milli, manevi ve kültürel değerlere uymaları beklenir. Bu davranışlara uymadıklarında da bazı yaptırımlar uygulanır.” (2552 Sayılı Tebliğler Dergisi: 2003)

2010-2011 eğitim-öğretim yılı başında, değerler eğitiminin ilk ve ortaöğretim kurumlarına yerleşmesi için Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından bir genelge yayınlanmıştır. Bu genelgede değerler eğitiminin kapsamı şu şekilde ifade edilmiştir (MEB, 2010) :

“Toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlaki, insani, sosyal, manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu kazanımlarımızın öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimi oluşturmaktadır.”

Türkiye’de değerler eğitiminin 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren okullarda uygulamaya konulmasıyla bu proje kapsamında işlenen faaliyet konuları şu şekildedir; demokrasi, sorumluluk, başarı, öfke ve çatışma, sevgi ve saygı, yardımlaşma, iş birliği, hoşgörü, merhamet, dostluk, arkadaşlık, vatanseverlik, doğruluk, dürüstlük, temizlik, özgüven, iyilik, çalışkanlık, tutumluluk, sabır, dayanışma, misafirperverlik, nezaket ve görgü kuralları, birlik ve beraberlik, kardeşlik, zarafet, empati, etkili iletişim, alçak gönüllülük (Cihan, 2014). Öğretim programlarının güncellenmesi ile ihtiyaç doğrultusunda yeni faaliyet konuları da eklenmekte veya işlevini yitirenler programlardan çıkartılmaktadır.

2.3. Değer Nedir?

Bu derece önem verilen değerler eğitimi oluşturan değer kavramı, çok geniş anlama sahip bir kavramdır. Değer kavramı, değerlerin yapısı, değerlerin öznelliği ya da nesnelliği gibi konular ahlak felsefesinin önemli problemlerindedir. Ahlak kavramı, salt insani varlık alanına özgü bir kavramdır. Değer kavramı da öyledir. Yapıp-eden bir varlık olarak insanın bütün yapıp-etmeleri mutlaka bir değer ile ilgilidir. O halde değer; insanın yapı-etmelerini determine eden ilke ya da ilkeler olarak tanımlanabilir (Uysal, 2003). Bolay’a (2009) göre ise değer, insanların değer verdiği ve erişmek için çabaladığı, elde etmeyi herşeyden çok arzu ettiği şeylerdir. Sosyal Bilgiler öğretim programında değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, işleyiş ve devamını sağlamak amacıyla üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru olarak kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar olarak tanımlanmıştır (Şen, 2007). Bu temel ahlaki ilke ve amaçların bireylere formal bir şekilde kazandırılması eğitim aracılığıyla olacaktır.

Farklı bilimsel alan ve disiplinlere göre de değer tanımı farklılaşabilir. Değeri bir inanç ürünü, davranış tarzı, ölçüt, olgu, maddiyat, yol gösterici ve toplumsal kabul gören kıymetler olarak tanımlayanlar da vardır. Değer; istek, tercih ve arzuları yansıtan, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır (Güngör, 1993: 19). Raths, Harmin ve Simon (1966) değeri, insana nitelikler kazandıran bir inanç olarak görüp iyi, güzel, doğru, sevgi, dürüstlük, sadakat gibi niteliklerin yanında insana gurur veren tutum ve inançlar olarak tanımlamışlardır. Kirman (2004) değeri,

insanların hayatın anlamı ve günlük yaşamın biçimlendirilmesi konusunda alternatif yollar arasından bir tercih yapmalarını sağlayan, yol gösterici nitelikteki soyut-somut ilke, inanç veya varlıklardan her biri olarak ifade etmektedir.

Değer kavramını, insanlar arasında ortak kabul gören ilkeler şeklinde tanımlayanlar da vardır. Nitekim Frolov (1997) değeri, doğa ve toplum temelinde yatan iyi, kötü, güzel, çirkin, olumlu, olumsuz anlamlarını gösteren toplumsal kabul görmüş değerlendirmeler olarak tanımlamaktadır. Budak (2009) ise değeri belirli bir toplumda neyin iyi, neyin kötü, doğru veya yanlış, arzu edilebilir veya arzu edilemez olduğu konusundaki ortak görüşler ve standartlar olarak açıklamaktadır.

Değeri bir inanç, bir ideoloji ve toplumsal kabul yönünden açıklayanlardan birisi olan Çelikkaya (1996) bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insanî, ideolojik veya ilahî kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetlerdir. Dönmez ve Yazıcı (2008) ise değerleri, toplumlar, inançlar, ideolojiler veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan her türlü ideolojik veya ilahi kaynaklı duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler olarak açıklamaktadır.

Davranışlara, eylemlere yön verme ve rehberlik etme açısından değeri ele alan Önal (2006) değerlerin, bir eyleme karar verirken ya da bir tercihte bulunurken alternatiflerden birini seçmeye yarayan yol gösterici nitelikteki iç yapımıza ait bir ilke veya inançlar olduğunu belirtmektedir. Halstead ve Taylor (2000) değerleri, davranışlara genel olarak rehberlik eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı ölçütler olduğunu ifade etmektedir.

Bu konuda çalışma yapanlar içerisinde değeri, davranışları etkileyen olgular şeklinde tanımlayanlar olduğu da görülmektedir. Nitekim Topçuoğlu (1996) değerleri, bireylerin ortaya koydukları davranışlarını rasyonel bir şekilde içselleştirmelerini sağlayan olgular olarak tanımlamaktadır. Demircioğlu ve Tokdemir (2008) değeri, duyusal alan içerisinde yer alan, düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgular olarak belirtmektedir.

Araştırmacılardan bazıları ise değeri, nitelik ve üstünlük derecesi olarak ele almıştır. Ozankaya (1984) değeri, nesne ve olayların bir toplum, bir sınıf ya da bir insan açısından önemini belirleyen nitelik şeklinde açıklamaktadır. Keskin (2008) ise değeri, hepten ruhsal bir nitelik olarak ifade etmektedir. Cevizci (2011) ise değeri, bir şeyin önem ölçüsünü gösteren ve onu anlamlı, istenir, faydalı veya ilgi konusu haline getiren özellik ya da nitelik olarak görmektedir. Halstead ve Taylor (1996) değeri, bir nesneye, varlığa ya da faaliyete, ruhsal, ahlâksal, toplumsal açıdan ya da estetik yönden, tanınan önem ya da üstünlük derecesi olarak açıklamaktadır.

Ölçüt olarak ele alındığında ise değer Frolov (1997)'ye göre insanların olayları ve varlıkları değerlendirmede kullandıkları ölçütler olarak açıklamaktadır. Değer, ikilemde kalınan durumlarda kişinin tercih ölçütü de olabilir. Bu anlamda değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi şeklinde tanımlanabilir (Genç ve Eryaman, 2008: 90). İnsanların değer anlayışlarına göre iyi ve kötü tanımları ve bir davranışın ne kadar iyi veya ne kadar kötü olduğuna dair ölçütleri de değişebilir. Bu anlamda değeri, toplumun iyi-kötü, güzel-çirkin gibi tanımlamalarında ortaya çıkan ideallerdir şeklinde de tanımlayabiliriz (Sayın, 1994: 150).

Tüm bu tanımlardan hareketle geniş kapsamlı ve toparlayıcı bir tanım yapacak olursak değer, bir toplumun varlığını sağlayan, büyük çoğunluklar tarafından benimsenmiş, ortak davranış biçimlerini oluşturan, kaynağını eğitim, sosyal, ekonomik, dinsel, ahlaki, psikolojik sistemlerden alan bir davranış tarzıdır (Taşdemir, 2009: 25).

Bu değer tanımları doğrultusunda bireylerin bazı özelliklerinin değer olarak kabul edilebileceği konusunda da çalışmalar yapılmıştır. Öztürk (2009: 482) değer örneklerini, sevmek, eşitlik, özgürlük, adalet, mutluluk, güvenlik, düşünmenin huzuru ve doğruluk olarak sıralamaktadır. Hofmann-Towfigh (2007)'e göre değerleri güvenlik, uyum, gelenek, yardımseverlik, evrensellik, kendi kendini yönetme, başarı ve güç olarak belirtebiliriz. Kinnier, Kernes ve Dautheribes (2000), herkes için ortak olarak kabul edilebilecek değerleri; gerçeği ve adaleti arama, kendini koruma, kendine saygı gösterme, kendini disipline etme, alçakgönüllü olma, kendini övmeme, sorumlu olma, başkalarına yardım etme, başkalarına karşı saygılı, hoşgörülü ve bağışlayıcı olma, çevreyi ve canlıları koruma şeklinde belirtmektedir. Akbaş (2004) ise toplumsal

düzenin sürmesini istemek, ulusal güvenlik, özverili olmak, güvenilir olmak, tutumlu olmak, dürüst olmak, yardımsever olmak, hayatın verdiklerini kabullenmek ve aile değerlerini geleneksel değerler; saygılı olmak, demokratik, erdemli, uyumlu, kibar ve hoşgörülü olmak ve işbirliği yapmayı demokratik değerler; sorumluluk sahibi olmak, görev bilinci, girişimci, çalışkan, azimli olmak ve kendine güvenle ilgili değerleri çalışma-iş değerleri; araştırmacı, meraklı, bilimsel ve eleştirel olmayı bilimsel değerler ve çevreyi koruma, doğayla bütünlük içinde olma, temiz ve sağlıklı olma ve estetik değerleri temel değerler olduğunu belirtmektedir. Yıldırım (2009) yaptığı bir çalışmada öğretmenlerin, çocuklara kazandırması gereken temel değerler arasında vatanseverlik değerini ön plana çıkardıkları, değerleri; inanç, tutum, erdemli olma, karakter, etik, estetik, ahlak gibi farklı kavramlarla açıkladıklarını belirtmektedir. Pike de vatandaşlığın değerlendirilmesinde değerlerin önemi üzerinde durmaktadır (Pike, 2007; Akt.: Güven, 2013: 1).

2.4. Sosyal Bilgiler ve Değerler Eğitimi

Sosyal Bilgiler teriminin herkes tarafından ezbere söylenebilecek bir tanımı yoktur. Bunun nedeni, Sosyal Bilgiler'in Matematik, Türkçe gibi tek bir disiplinden oluşmaması ve birçok disiplini içinde barındırmasıdır. Sosyal Bilgiler, bireyi erken yaşta vatandaşlığa adapte etmek, milli ve manevi değerler doğrultusunda yetiştirmek ve iyi birey, iyi vatandaş amacıyla çoğu ülkenin eğitim kurumlarında ve müfredatlarında geçmişten bugüne yer alan bir derstir. Sosyal Bilgiler eğitiminin önemli uzmanlarından olan Barr, Barth ve Shermis (1977: 69)'e göre Sosyal Bilgiler, vatandaşlık eğitimi amacıyla insan ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerin birleştirilmesidir.

Sosyal Bilgiler hakkında çalışmalar yapan ve alanında önde gelen kurumlardan biri olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'ne göre ise Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler dersi, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasi bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eş güdümlü bir

çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (socialstudies.org, 2017).

Amerika Birleşik Devletleri'nin ve aynı zamanda dünyanın sosyal bilgiler alanında en güvenilir çalışmalarını yapan The National Council for the Social Studies (NCSS, 1992)'e göre ise;

“Sosyal Bilgiler terimi; sosyal bilim alanlarını, insan şeref ve haysiyetini korumak amacıyla oluşturulan, demokratik bir toplumda bireyin rolünü inceleyen, sosyal olayları ve insan ilişkilerini irdeleyen faaliyet alanlarını kapsamaktadır.”

Türkiye’de ilkokullarda Sosyal Bilgiler adı, ülkemizde ilk defa 1968 programıyla yer almıştır. Bu tarihten önceki eğitim-öğretim programlarında (1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948) Yurt Bilgisi, Tarih, Coğrafya dersleri ile Sosyal Bilgiler’in amaçları gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. 1962’de ise bu amaca Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi ile ulaşılmak istenmiştir (Sönmez, 1997). 1968’den sonra; 1989, 1993, 1998 ve 2004’te de programlar yapılmıştır. Bu programlarda Sosyal Bilgiler ismi korunmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu’nun 12.07.2004 tarih ve 114, 115, 116, 117 ve 118 sayılı kararları ile ilköğretim okullarının 1.-5. sınıfları için hazırlanan Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ile Fen ve Teknoloji derslerinin öğretim programları, yapılandırmacı öğretim anlayışı doğrultusunda geliştirilerek 2005-2006 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programının vizyonu “21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmeyi amaçlamaktadır” (MEB, 2010: 41). Burada

da Sosyal Bilgiler dersinin vatandaş yetiştirmedeki rolünden bahsedilerek değerlerin vatandaş yetişmedeki önemi ortaya konulmuştur (Avcı, 2015: 28).

Bu tanım ve açıklamalardan hareketle, iyi vatandaş, demokratik ve ahlaki yapısı güçlü bir toplum oluşturmanın, Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarından olduğu anlaşılabilir. Bu doğrultuda, değerler eğitiminin bu amaçları gerçekleştirmede büyük önemi vardır. Amacı, toplum içindeki bireysel öneminin farkına varan, toplum yararına çalışmaların içinde bulunan, vatandaşlık ödevlerini yerine getiren, sosyal düzenin teminatı olan bireyler yetiştirmek ve etkinlikler vasıtasıyla evrensel ve milli değerleri okul çağında öğrencilere kazandırmak olan değerler eğitiminin, Sosyal Bilgiler'in genel amaçlarının gerçekleşmesine de katkı sağlayacağı açıktır.

Değer kavramı ve değerler eğitimi, ortak amaçların fazlalığı ve içeriklerin uyuşması sebebiyle Sosyal Bilgiler dersiyle iç içedir ve istenilen değerlerin okul çağındaki bireylere kazandırılması için bu ders, uygun bir yapıya sahiptir. Karatekin, Gençtürk ve Kılıçoğlu (2013)'na göre de Sosyal Bilgiler dersi değer öğretiminde önemli bir misyona sahiptir. Sosyal Bilgiler dersi, toplum içerikli bir ders olması ve değerlerin aktarılması bakımından önemli bir yere sahiptir. Sosyal Bilgiler dersi, aslında bir değer eğitimi dersidir. Çünkü tarihsel bir içeriğe sahip olması, farklı kültürleri ve yaşam hikâyelerini anlatması yönüyle iyi değerlerin verilmesi bakımından önemlidir. Sosyal Bilgiler dersinin disiplinlerarası olması da, değer öğretimi bakımından bir zenginlik sayılabilir (Kan, 2010: 139- 140).

Türkiye'de Sosyal Bilgiler ile değer kavramını birbirine yaklaştıran birçok sosyal ve ekonomik durumlar olmuştur. Türkiye'de 1980 yılından sonra ivme kazanan köyden kente göç, sadece insanların değil, bu insanların sosyal ve kültürel değerlerinin de taşınmasına yol açmıştır. Bu durum, karşılıklı olarak bir değer değişimine ve bozulumuna da neden olmuştur. Köylü, şehrin medeniyetine ayak uydurmaya çalışırken, şehirli de köylünün değer yargılarından, sosyal ve kültürel farklılıklarından nasibini almıştır. Şu an halen daha devam eden köyden kente göç ile sosyo ekonomik durumlarda da değişim süreci olmuştur. Bu sürecin toplumsal yapı açısından önemli bir sonucu ise sosyo-mekânsal ayrışmaların belirginleşmesi olmuştur. Göçmenler kentlerde dışlanma dinamiklerinin ve/veya bir arada olma güdüsünün verdiği güven

hissinin etkisi ile birlikte yaşama eğilimi göstermiş ve kentsel mekânlarda etno-kültürel ve sosyo-ekonomik birliktelikler ile bölünmüş yapılar oluşmuştur (Tümtaş ve Ergun, 2016: 10). Tüm bunların yanı sıra bu sosyo ekonomik değişimler de insanların değer yargılarını ve değer önceliklerini değiştirmiştir. Tüm bu bilgi ve değerlendirmeler ışığında Sosyal Bilgiler dersi ile değer yargılarının ve değerler eğitiminin bir bütün olduğunu ve karşılıklı ilişkiler doğrultusunda değişebildiğini görebilmekteyiz.

Öğretim programlarında bulunan değerler öğrencilere bazı değer eğitimi yaklaşımlarıyla kazandırılmaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda değerler eğitiminde kullanılmak üzere önerilen çağdaş yaklaşımlar; değer açıklama, ahlaki muhakeme, değer analizi, gözlem/model alma ve eylem-davranış öğrenmedir (Yazıcı, 2006; Ersoy ve Şahin, 2012).

Değer açıklama yaklaşımı, değerlerin empoze edilmesine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Simon, Leland ve Kirschenbaum (1972)'a göre değerler bireyleri zorlamadan, aşılama yapmadan 3 aşamada verilmelidir. Bu aşamalardan ilkinde bireyin baskıya mâruz kalmadan değerleri seçmesi sağlanır. İkinci aşamada seçtiği değerden haz alması ve bunu toplum içindeki diğer bireylere ulaştırması gerekir. Son aşamada ise artık bireyin ilk aşamada seçtiği değere uygun olarak hareket etmesi beklenir.

Ahlaki muhakeme yaklaşımı, bireylere değer kazandırmaktan çok onları ikilemde bırakarak bu süreçteki düşünce ve tepkilerini önemsemektedir. Kohlberg'in ahlaki gelişim basamakları dikkate alınarak oluşturulan bu yaklaşımda bireylerin ikilemde kaldıklarında kendilerine uygun olan davranışı seçmeleri ve bunun nedenlerini belirtmeleri istenir. Ahlaki muhakemede iyi bir ikilem şu özellikleri taşımalıdır (Oliner, 1976; Akt.: Doğanay, 2007: 275):

- İkilem derste ele alınan Sosyal Bilgiler dersi konularıyla ilişkili olmalıdır.
- İkilem mümkün olduğunca basit olmalıdır.

- İkilem açıkça belirgin tek bir yanıt yerine, farklı yanıt seçeneklerini içerecek şekilde açık uçlu olmalıdır. Burada amaç öğrenciler arasında bilişsel çatışma, tartışma ve akıl yürütmeyi sağlamaktır.
- İkilem öğrencilerin olgusal bilgileri üzerine değil, çatışmanın akıl yürütme boyutu üzerine odaklanmasına yardımcı olmalıdır.
- İkilemler öğrencilerin düzeylerine uygun olmalıdır.

Değer analizi yaklaşımı, ahlâkî gelişme yaklaşımında mevcut olan kişisel ahlâkî ikilemlerden ziyade öncelikle sosyal değerlerle ilgilenir (Citation, 2004: 4). Ryan'a göre bu yaklaşımda öğrenciler örnek olaylarla ahlâkî düşünme becerisini kazanırlar. Aynı zamanda öğrenciler bilimsel problem çözme yöntemini sosyal problemlere uygulamayı da öğrenirler (Akbaş, 2004: 77–78).

Gözlem/model alma yaklaşımı, bireylerin çevresinde önemli gördüğü kişileri gözlemleyerek sosyal davranışlarını bu yönde geliştirmesi ile açıklanabilir. Bu amaçla eğitimcilerin, öğrencilerin önemsedikleri ve kendilerine model edindikleri bireylerin iyi yöndeki değer ve özelliklerini göstererek bu değerlerin öğrenciler tarafından içselleştirilmesine yardımcı olmaları gerekir (Tahiroğlu, 2014).

Eylem-davranış öğrenme yaklaşımında ise amaç bireylere çeşitli durumlara yönelik davranışlarını yansıtmaları için fırsat vermek ve bu davranışlar sonucu ilişkilerle değer öğretimini sağlamaktır (Demir ve Demirhan-İşcan, 2007).

2.5. Değerler Eğitiminin Önemi

Değerler hem kişilerin hem de toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarının kaynağıdır. Kişilerin bireysel olarak olay ve durumlara yönelik yaklaşımlarında, kişiler arası ilişkileri düzenleyip, karar verme, seçme, değerlendirme süreçlerine temel oluştururlar (Karasu-Avcı ve İbret, 2016: 2502). Bu bakımdan değerler bireyin yaşantısına yön verici işleve sahip etkili bir kavramdır (Demir ve Özdemir, 2013).

Her toplumun kendi içinde önem verdiği ve nesiller boyu aktardığı ulusal değerleri vardır. Ulusal değerler bir toplumu ayakta tutan ve korunması gereken önemli dinamiklerdir. Toplumsal yapı içinde birlik duygusunun gelişmesine ve sürdürülmesine katkıda bulunurlar (Gömlüksiz ve Cüro, 2011: 98). Tüm davranışlarımız değerlerle ilişkilendirilebileceğinden eğitimden ekonomiye, felsefeden ilahiyata tüm bilim dalları bir şekilde değerlerle ilgilenmektedirler. Temel olarak değerler, inançlar ve tutumlarla ilişkilendirilse de hem inançlardan hem de tutumlardan daha kapsamlıdır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008: 38). Tüm bunlar düşünüldüğünde ise bireylerin düşünce, tutum ve davranışlarının şekillenmesinde değerlerin, özellikle de yüksek değerlerin önemli bir rolü vardır (Yılmaz, 2009: 110).

Değerlerin en önemli özelliği toplumdaki tüm bireyleri bütünleştirici ve ortak paydada buluşturucu olmasıdır. Bugün içinde yaşadığımız toplumda kendinden farklı düşündüğü ya da farklı inançlara sahip olduğu için, başkalarını hoşgörüyü karşılamayan, kendine ve sağlığına saygı duymadan kendisine zarar veren, sevgi, saygı, sorumluluk gibi değerleri kazanamayan insanlar vardır (Doğanay, 2007; Akt.: Deveci vd., 2013: 295). Bu nedenle günümüz dünyasında ahlak eğitimi ya da değerler eğitimi verilen önem gün geçtikçe artmaktadır. Bir milletin varlığını sürdürebilmesi, kültürel ve inançsal değerlerini sonraki nesillere aktarabilmesi için değerler eğitimi büyük önem arz etmektedir. Günümüz eğitim kurumlarında ulusal değerlerin açık veya örtük şekilde öğretilmesi gelecekte toplumsal açıdan oluşabilecek sıkıntıların önüne geçme konusunda önemlidir.

İnsan neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında açık bir fikre sahip olarak dünyaya gelmez. Onun zihinsel, duygusal ve davranışsal örüntüsü doğduktan sonraki yaşam tecrübelerine bağlıdır. Dolayısıyla okullarda doğru ve bilinçli bir değer eğitimi hayati önem taşımaktadır (Montagu, 2000; Akt.: Okudan, 2010: 14). Öğrencilerin sadece akademik başarılarını artırmaya yönelik yapılan çalışmalar, toplumun ve insanlığın devamı açısından oldukça endişe verici bir durumdur. Çocuklara okullarda temel bilgi ve beceri kazandırmak ne kadar önemli ve gerekli ise özellikle günümüzde çocukların değer gelişimine katkıda bulunmak da son derece önemlidir (Kurtdebe-Fidan, 2013: 362).

Günümüzde değerler eğitimi önemle üzerinde durulan bir husustur. Küçük yaşlarda ailede başlayan değerler eğitimi ilk ve orta dereceli okulda da devam etmektedir. Özellikle çocukluk döneminin bitip sosyal çevrenin önem kazandığı ortaöğretim çağında değerler eğitimi daha da önem kazanmaktadır (Demirci, 2016:1). Değerler eğitimi bireylerin kendi deneyimleri üzerinde düşünüp, bu deneyimlerin anlamları ve örneklerin araştırmalarına yardımcı olabilir. Bireyin öz saygısının oluşumunu ve dürüstlük, doğruluk, adalet gibi olağan değerlere saygı duymasının sağlanmasını yine değerler eğitimi sağlar (Stephenson, Ling, Burman ve Cooper, 1998; Akt.: Çelikkaya ve Filoğlu, 2014: 1542).

21. yüzyılda nesiller eğitim, sağlık, giyim ve beslenme gibi fizyolojik ve lüks ihtiyaçlar bakımından geçmişe göre çok daha iyi durumdadır. Fakat yeni nesiller ahlaki açıdan geçmişle kıyaslanamayacak kadar kötü durumdadır ve birçok ahlaki problemle karşı karşıyadır (Köylü, 2007). Bu nesiller yakın geçmişten bu zamana kadar sadece kendilerinden beklenen şeyleri yapmaya yönlendirildi. Ahlaki gelişimlerine önem verilmedi. Bunun sonucunda geri dönüşü olmayan ve sonu toplum için karmaşaya çıkan bir yola girildi (Akbaba, 2014). Bu sorunların giderilmesi için toplumların geçmişten bugüne aktardığı ulusal değerlerin eğitiminin verilmesi büyük önem arz etmektedir (Köylü, 2007). Verilen bu değerler eğitimi neticesinde bireyler doğru karar alma ve doğru davranış sergileme yetilerine kavuşarak toplum içinde oluşabilecek olası ahlaki karmaşalar giderilecektir.

Tüm toplumlar, değerlerini yeni yetişen bireylere kazandırmak için çaba sarfetmektedir. Bu çaba toplumsallaşma sürecinde kendini göstermekte, toplum hayatındaki her tür eylem değerlere göre algılanıp değerlendirilmektedir. Bireyden beklenen, içinde yaşadığı toplumun değerlerini benimseyerek bunları olgu ve olaylara yaklaşımında ve davranışlarında ölçüt olarak kullanmasıdır (Kıncal, 2007: 26). Bu amaçla son yıllarda toplumdan fazlaca talep gören ve eğitim kurumlarında yeni nesillere verilmesi istenen değerler eğitimi konusunda çeşitli düzenlemeler yapılsa da değerlerin öğretimi konusunda yetişmiş eğitiminin azlığı önemli bir sorundur (Erakkuş, 2015). Değerler eğitiminin aksamasına neden olabilecek tüm sorunların ortadan kaldırılması ve sağlıklı eğitim ortamlarında bu alanda yetişmiş eğitimcilerle

değer öğretiminin yapılması, bireylerin ahlaki gelişimi ve toplumun geleceği açısından çok önemlidir.

2.6. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde ve diğer ülkelerde değerler eğitime yönelik birçok araştırma yapılmıştır. Ancak konu ve yöntem bakımından bu çalışmaya tamamen benzeyen bir araştırma yapılmamıştır. Yurtiçinde yapılan çalışmalar genellikle değer kavramına yüklenen anlamlar, sosyo ekonomik değişkenlerin eğitime etkisi ve değerler eğitiminin uygulanışı ile ilgilidir. Yurtdışında yapılan çalışmalar ise okul dışı etkenlerin eğitim genelinde değerler eğitime etkisine yönelik çalışmalardır.

2.6.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Böyük, Tanık ve Saraçoğlu (2011)'nin ortaklaşa yapmış oldukları "İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bilimsel süreç beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi" konulu araştırmanın neticesinde; ortaokul öğrencilerinin aile gelirleri ile akademik başarıları arasında anlamlı ilişki olduğu, geliri belli seviye üzerinde olan öğrencilerin daha başarılı oldukları sonucuna varılmıştır.

Tay ve Yıldırım (2009)'ın "Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri" adlı makalesinde velilerin değer eğitimi konularında kendilerini yeterli gördüğü belirtilmiştir. Öğrenci velileri değer eğitiminin öncelikle ailenin sonra okulun işi olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmaya göre veliler öncelikler vatanseverlik, dürüstlük, aile birliğine önem verme, sorumluluk ve çalışkanlık değerlerini önemsemektedir.

Karasu-Avcı ve İbret (2016)'ın "Okul öncesi öğretmen adaylarının vatanseverlik değerine ilişkin görüşleri" adlı çalışmalarında okul öncesi öğretmen adaylarının, bireylerin vatanseverlik değerini kazanmasında etkili olan faktörlere ait görüşlerine yer verilmiştir. Vatansever bireyler yetiştirmede okul öncesi öğretmen adaylarının rolünün fazla olduğu ve vatanseverlik değerinin temelini okul öncesi öğretmenlerinin attığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yiğittir ve Kaymakçı (2012)'nin "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu'nda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi" adlı çalışmalarında program uygulama kılavuzundaki etkinliklerin çoğunlukla değer açıklaması yaklaşımı üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu'nda en fazla değer etkinliklerinin 7. sınıf düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Balcı ve Yelken (2010)'in "İlköğretim öğretmenlerinin 'değer' kavramına yükledikleri anlamlar" adlı ortak çalışmalarında, öğretmenlerin değer kavramına ilişkin yaptıkları açıklamaların önemli bir kısmının değer toplumsal yaşamdaki yeri ve değer bireyin toplumsallaşması ve kişilik gelişimindeki rolüne yapılan vurgulardan oluştuğu sonucuna varılmıştır.

Yine Balcı ve Yelken (2013)'in ortak çalışması olan "İlköğretim Sosyal Bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri" adlı çalışmanın bulgularına göre öğretmenlerin sosyal bilgiler programında belirtilen değerlerin tümünü önemli buldukları ve bu değerlerden adil olma, barış, dürüstlük, duygu ve düşüncelere saygı değerlerinin ise önem derecesi açısından ilk sıralarda yer aldığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin değer öğretiminde en etkili buldukları yöntemin örnek olay incelemesi olduğu, en az etkili yöntemin ise geleneksel telkin yöntemi olduğu sonucuna da varılmıştır.

Fidan (2009)'ın "Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri" isimli çalışmasında sonuç olarak, öğretmen adaylarının çoğunluğu, değer eğitimi için en önemli şeyin değerleri yaşamak olduğunu, değer öğretiminin bilgi kadar önemli olduğunu, derslerimizin yapısının bilgi temelli olduğunu, bireylerin değere verdikleri anlamların farklı olduğunu ve sorunlar yaşandığını, medyanın değer öğretiminde okulun ve öğrenmenin etkisini azalttığını belirtmişlerdir.

Kılcan (2009)'ın "İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan değerler öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri (Kırşehir İli Örneği)" çalışmasında, öğretmenlere göre 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan

değerlerin öğretiminde önceliği ulusal değerlerin alması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Keskin (2008)'in "Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması" adlı çalışmasında ailelerin sosyo ekonomik düzeylerinin arttıkça 5. sınıf seviyesindeki öğrencilerin belirlenen değer ölçeği sonucunda değer puanlarında da artış görüldüğü belirtilmiştir. Yine bu değer ölçeği sonucunda kız öğrencilerin değerlere yönelik puanlarının erkek öğrencilerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ahlaki eğitime hemen hemen tüm Sosyal Bilgiler programlarında önem arz ettiği vurgulanmıştır.

Uysal (2008), "Karakter eğitimi programlarının değerlendirilmesi" konulu çalışmasında değerler eğitime yönelik yaklaşımları ve bu eğitimi etkileyen kuramları ele almıştır. Dünyadaki ve Türkiye'deki değerler eğitime yönelik programları incelemiş ve bunlardaki stratejileri ele almıştır. Bunun sonucunda karakter eğitimi yani değerler eğitiminin akademik başarıyı ve öğrencilerin davranışlarını etkilediği sonucuna varmıştır.

Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı (2008), "Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi" adlı çalışmalarında öğrencilerin ailelerini alt, orta ve üst sosyo ekonomik düzey olarak 3 gruba ayırmışlardır. Ve yaptıkları çalışma sonucunda farklı sosyo ekonomik düzeye sahip ailelerden gelen öğrencilerin önemsedikleri değerlerde farklılaşma olduğunu belirtilmişlerdir.

Yaşar ve Çengelci (2012)'nin "Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitime ilişkin bir durum çalışması" adlı araştırmasında Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminin ne şekilde verildiği incelenmiştir. Bu çalışmada değerler eğitiminin Sosyal Bilgiler dersi için büyük önemi olduğu ve öğrencinin çevresinin değerler eğitiminin gerçekleşmesinde önemli etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Acun, Yücel, Önder ve Tarman (2013)'in "Değerler: Kim ne kadar değer veriyor?" konulu çalışmasında değerlerin öğretmen ve veliler tarafından algılanan önemine ilişkin farklılıklar ortaya konulmuştur. Bu araştırma sonucunda öğretmenlerin

sırasıyla vatanseverlik sorumluluk ve adil olma; velilerin ise saygı, dürüstlük ve çalışkanlık değerlerini önemli bulduklarına ulaşılmıştır. Ayrıca bu çalışmada sosyo ekonomik yapıları farklı olan ailelerin önem verdikleri değerlerin farklılaştığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Özdel, Bostancı, Özdel ve Oğuzhanoğlu (2002)'nin "Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi" konulu araştırmalarında ise; öğrencilerin en çok aile yapısı ve gelir düzeylerinden etkilendikleri ve bunu psikolojik sorun yaptıkları sonucu ortaya konulmuştur.

Yurtiçinde yapılan çalışmalara bakıldığında değerler eğitimi veli, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmiş olup bu yönde öneri ve sonuçlara yer verilmiştir. Ayrıca programda değer kazanımında kullanılan yaklaşım ve yöntemler incelenmiş ve bireylerin öncelik verdikleri değerlerin tespitine önem verilmiştir.

2.6.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Tatto, Tapia, Varela ve Rodriguez (2001)'in "Meksika'daki değerler eğitiminin küresel düzeye göre incelenmesi" çalışmasında, ülkedeki 1910 devriminden sonra oluşturulan vatandaşlık kimliğine göre değer eğitimi verildiği ve bu değerler eğitiminin demokratikleşme ve modernleşme üzerine yoğunlaştığı belirtilmiştir. Meksika'daki değerler eğitimine ilişkin mevcut politika ve yaklaşımlar incelenerek diğer dünya ülkelerine göre incelemesi yapılmıştır.

Halstead ve Taylor (1996), "Eğitimin içindeki değerler ve değerlerin içindeki eğitim" kitabında, okulların öğrencilerin geliştirmekte olan değer yargılarına etkisi ve değerlerin okuldaki eğitim faaliyetlerine değerler eğitimi aracılığıyla katılmasının önemi vurgulanmıştır.

Lickona (1992), "Kişilik için eğitim" adlı kitabında eğitim kurumlarında saygı ve sorumluluk değerleri özelinde bir ahlaki iklim oluşturulmasını önermektedir. Okulların öğrencileri ahlaki seçimler yapmaya zorlamak yerine belli ahlaki değerleri öğretmesi gerektiğini vurgulamıştır. Okul dışı etkenlerin çocukların ahlaki yapısını etkilediğini ve bunu önemli bir sorun olduğunu da belirtmiştir.

Kirschenbaum (1995), “Okullarda ve gençler arasında değerleri ve ahlaki arttırmanın 100 yolu” çalışmasında saygı, sorumluluk ve merhamet gibi geleneksel değerlerin sorumluluk sahibi ve iyi vatandaş olan bireyler yetiştirmek için önemli olduğunu belirtmiştir. Bu değerleri eğitim hayatı boyunca öğrencilere kazandırmak için çeşitli yöntem ve örnekler bu çalışmada yer almaktadır. Değerler eğitimi mevcut müfredatlar içerisinde verilebileceğini ve öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda öğrenmeye açık olması gerektiğini vurgulamıştır.

Gregorio ve Lee (2002), "Eğitim ve gelir eşitsizliği: Ülke çapındaki verilerden yeni bulgular" adlı çalışmalarında toplum içindeki gelir dağılımının eşitliğinin önemi vurgulanmıştır. Devletin sosyal harcamalarını gelir dağılımları doğrultusunda yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Gelir dağılımının eşitliği ile eğitim kalitesinin artacağı sonucuna vararak eğitim kalitesinin gelir durumuna göre farklılaştığını tespit etmişlerdir.

Brabianti ve Spengler (1961)'in, "Gelenek, değerler ve sosyo ekonomik kalkınma" kitabında sosyo ekonomi terimi modernleşme ile bir tutulmuştur. Modernleşme ile birlikte yüksek şekilde bir kültür ve kimlik değişiminin oluştuğunu ve ulusal kimlikler yerine uluslar üstü kimliklerin oluştuğunu belirtmişlerdir.

Gauld ve Gauld (2002)'un “Karakter tabanlı eğitim ve ebeveynlik programı” çalışmasında eğitimin değerler ışığında yeniden şekillendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Eğitimde odaklanmanın çocuk üzerine değil aile üzerine olması gerektiğini savunmuşlardır. Ebeveynlerin çocuğun eğitim yaşantısına çok büyük etkisi olduğu sonucuna varmışlardır.

Yurtdışında yapılan bu çalışmalara bakıldığında, okul dışı etkenlerin çocuğun eğitim yaşantısını etkisi üzerine ciddi çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Değerler eğitimi, iyi vatandaş yetiştirme politikası kapsamında ele alınmıştır. Özellikle evrensel değerlerin eğitim kurumlarında öğrencilere kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin ailelerin sosyo ekonomik durumlarına göre incelemesini tespit etmek amacı ile nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bir durum çalışması yapılmıştır. Nitel araştırma, insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerinden biridir (Strauss ve Corbin, 1990). Değer ve sosyo ekonomi kavramları toplumsal değişmeyle doğru orantılı ve iç içe olduğu için nitel araştırma yöntemi bu çalışma için uygun görülmüştür. Nitel araştırma yöntemi desenlerinden durum çalışması ise, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çevresi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu çevre arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir (Yin, 1984). Bu çalışmada da, güncel bir olgu olan değerler eğitiminin, sosyo ekonomik çevreye göre incelemesi yapıldığı için durum çalışması yapılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma alanını Kastamonu Merkez ilçesi oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklem türü olan maksimum çeşitlilik örnekleme ile bu çalışmada alt, orta ve üst sosyo ekonomik yapılara sahip olan ailelerin öğrenci velisi olduğu 3 ortaokul belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemeinde amaç, görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu amaçla Kastamonu Merkez ilçede alt sosyo ekonomik grubu temsil eden Karadere Ortaokulu, orta sosyo ekonomik grubu temsil eden Reşit Çubukçuoğlu Ortaokulu ve üst sosyo ekonomik grubu temsilen de Darendede Ortaokulu, TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu)

verileri, İl Milli Eğitim Müdürlüğü (akademik başarı verileri) ve öğretmen görüşleri dikkate alınarak seçilmiştir.

Bu sosyo ekonomik grupları temsil eden okullar belirlendikten sonra okul idarecileri ile de görüşülerek çalışmamızın yapılması için gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın amacı, kapsamı ve olası sonuçları da anlatılmıştır. Şube rehber öğretmenleri ile de görüşmeler yapılarak sosyo ekonomik grupları gerçek manada temsil edebilecek velilerin tespiti sağlanmıştır. Her sosyo ekonomik grubu temsil eden okuldan 30 öğrenci velisi belirlenmek üzere toplam 90 öğrenci velisi ile bu çalışma yapılmıştır. Görüşme formu, öğrenci velilerine esasen uygulanmadan önce ön görüşmeler yapılarak sorular denenmiş ve verilen yanıtlara göre sorulara son hali verilmiştir.

Şube rehber öğretmenlerinin yardımıyla seçilen velilerle irtibat kurularak okulda görüşülmüş ve araştırmaya katılmaya yaklaşmayan velilerin yerine yine şube rehber öğretmenlerin yardımıyla yeni veliler tespit edilip araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya başlamadan önce velilerdeki kadın-erkek oranı yarı yarıya düşünülse de araştırma aşamasında muhatap olunan velilerin tamamı öğrencilerin babaları olmuştur. Bu durum da, çalışmanın yapıldığı ildeki sosyo ekonomik ve kültürel yapının eğitime yansımaları olarak açıklanabilir.

Seçilen okulların temsil etmesini istediğimiz alt, orta ve üst sosyo ekonomik grupları gerçekten temsil edip etmediklerini ortaya koymak amacı ile Bacanlı (1997) tarafından geliştirilen sosyo ekonomik düzey ölçeği çalışmaya uyarlanarak uygulanmıştır. Bu amaçla yapılan çalışmada elde edilen bulgular şu şekildedir:

Sosyo Ekonomik Düzey Ölçeği Sonuçları:

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla babaların öğrenim durumlarını gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.1. Babaların öğrenim durumuna ilişkin veriler

Öğrenim Durumu	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
Hiçbir okul mezunu değil	-	0	-	0	-	0
İlkokul mezunu	16	53,3	3	10	-	0
Ortaokul mezunu	9	30	22	73,3	-	0
Lise mezunu	5	16,7	5	16,7	2	6,7
Üniversite mezunu	-	0	-	0	22	73,3
Lisansüstü mezunu	-	0	-	0	6	20
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Tablo 3.2.1.'i incelediğimizde alt sosyo ekonomik grup olarak belirlediğimiz ortaokul öğrencilerinin babalarının %50,3'ünün ilkokul mezunu olduğu, %30'unun ortaokul mezunu olduğu ve sadece %16,7'sinin lise diplomasına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu kurumda görüşme yapılan öğrenci babalarından hepsinin birer okul mezunu olduğu ve hiçbir okul mezunu olmayan bir velinin olmadığı görülmüştür. Orta seviye sosyo ekonomik grup olarak belirlediğimiz ortaokul öğrencilerinin babalarının %10'unun ilkokul mezunu olduğu, %73,3'ünün ortaokul diplomasına sahip olduğu ve sadece %16,7'sinin lise eğitimi görmüş olduğu belirlenmiştir. Bu kurumda görüşme yapılan öğrenci babalarından hepsinin birer okul mezunu olduğu ve hiçbir okul mezunu olmayan bir velinin olmadığı görülmüştür. Üst sosyo ekonomik grup olarak belirlediğimiz ortaokul öğrencilerin babalarının sadece %6,7 sinin lise eğitiminden sonra eğitim görmediği belirlenmiştir. Bu gruptaki öğrenci babalarının %73,3'ünün üniversite mezunu, %20'sinin ise ileri eğitim görmüş (master/doktora) olduğu belirlenmiştir. Bu kurumda görüşme yapılan öğrenci babalarından hepsinin birer okul mezunu olduğu ve hiçbir okul mezunu olmayan bir velinin olmadığı görülmüştür.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla annelerin öğrenim durumlarını gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.2. Annelerin öğrenim durumuna ilişkin veriler

Öğrenim Durumu	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
Hiçbir okul mezunu değil	7	23,3	-	0	-	0
İlkokul mezunu	17	56,7	5	16,7	-	0
Ortaokul mezunu	6	20	11	36,7	-	0
Lise mezunu	-	0	13	43,3	12	40
Üniversite mezunu	-	0	1	3,3	15	50
Lisansüstü mezunu	-	0	-	0	3	10
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, örnekleme yer alan ve alt sosyo ekonomik grup olarak belirlediğimiz ortaokuldaki öğrenci annelerinin %23,3'ünün hiçbir okul mezunu olmadığı, %36,7'sinin ilkokul mezunu olduğu ve %20'sinin de ortaokul diplomasına sahip olduğu görülmüştür. Bu kurumda lise ve daha yüksek bir öğretim kurumundan mezun bir öğrenci annesi ile görüşme yapılmamıştır. Örneklemede orta sosyo ekonomik grup olarak belirlediğimiz ortaokuldaki öğrenci annelerinin ise %16,7'sinin ilkokul, %36,7'sinin ortaokul, %43,3'ünün ise lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Bu kurumda görüşme yapılan ve kişisel bilgi formu uygulanan öğretmenlerden sadece %3,3'ünün üniversite mezunu olduğu görülmüş ve hiçbir okul mezunu olmayan bir öğrenci annesi ile görüşme yapılmamıştır. Üst sosyo ekonomik grup olarak belirlediğimiz ortaokuldaki öğrenci annelerinin ise %40'ının lise diplomasına sahip olduğu belirlenmiş olup bu annelerden yarısının (%50) üniversite mezunu ve %10'unun ise ileri eğitim görmüş (master/doktora) olduğu saptanmıştır.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla ailedeki birey sayılarını gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.3. Ailelerdeki toplam birey sayılarına ilişkin veriler

Birey Sayısı	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
8 ve daha fazla	15	50	-	0	-	0
6-7 kişi	12	40	7	23,3	1	3,3
4-5 kişi	3	10	20	66,7	17	56,7
3 kişi	-	0	3	10	12	40
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde örnekleme yer alan ve alt sosyo ekonomik grup olarak belirlediğimiz ortaokulda öğrencilerin ailelerinin %50'sinin 8 veya daha fazla kişiden oluştuğu görülmüştür. %40'ının ise 6-7 kişilik ailelerden oluştuğu saptanmıştır. Bu ailelerden %10'unun 4-5 kişiden oluştuğu ve 3 kişiden oluşan hiçbir aileye rastlanmadığı tespit edilmiştir. Örnekleminizde orta sosyo ekonomik grup olarak belirlediğimiz ortaokulda öğrenci ailelerinin %23,3'ünün 6-7 kişiden oluştuğu belirlenmiştir. Bu ailelerin %66,7'sinin 4-5 kişilik, %10'unun ise 3 kişilik aileler olduğu görülmüştür. Bu kurumda 3 kişilik hiçbir aileye ise rastlanmamıştır. Üst sosyo ekonomik grubu temsilen ele aldığımız ortaokuldaki öğrenci ailelerinden %3,3'ünün 6-7 kişilik ailelerden oluştuğu görülmüştür. Bu kurumdaki öğrenci ailelerinin %56,7'sinin 4-5 kişilik, %40'ının ise 3 kişilik aileler olduğu sonucuna varılmıştır.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla öğrencilerin kardeş sayılarını gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.4. Öğrencilerin kardeş sayılarına ilişkin veriler

Kardeş Sayısı	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
4-5 kardeş	10	33,3	1	3,3	-	0
2-3 kardeş	16	53,3	17	56,7	8	26,7
1 kardeş	3	10	10	33,3	10	33,3
Kardeşi yok	1	3,4	2	6,7	12	40
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde alt sosyo ekonomik grup örnekleme olarak belirlediğimiz Karadere Ortaokulu'ndaki öğrencilerin %33,3'ünün 4-5 kardeşi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %53,3'ünün 2-3 kardeşinin olduğu ve %10'unun da 1 kardeşe sahip olduğu görülmüştür. Alt sosyo ekonomik grup olarak belirlediğimiz ortaokuldaki öğrencilerden %3,4'ünün de hiç kardeşi yoktur. Orta sosyo ekonomik grup olarak ele aldığımız ortaokuldaki öğrencilerin ise %3,3'ünün 4-5, %56,7'sinin 2-3, %33,3'ünün ise 1 kardeşe sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bu kurumda örnekleme alınan öğrencilerden kardeşi olmayanların oranı ise %6,7'dir. Üst sosyo ekonomik grup örnekleme olan ortaokulda ise öğrencilerin %26,7'sinin 2-3 kardeşi, %33,3'ünün 1 kardeşi olduğu belirlenmiştir. Bu kurumda örnekleme alınan öğrencilerden %40'ının ise hiç kardeşi yoktur.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla ailelerin oturdukları evlerin durumlarını gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.5. *Ailelerin oturdukları evlerin aidiyetine ilişkin veriler*

Oturulan Ev	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
Kira	-	0	19	63,3	4	13,3
Kendine ait	14	46,7	7	23,3	23	76,7
Lojman	1	3,3	2	6,7	1	3,3
Ailesine ait	15	50	2	6,7	2	6,7
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Öğrenci ve velilerinin oturdukları ev incelendiğinde bir köy okulu olan ve alt sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulda oturan evlerin %46,7'sinin velinin kendisine ait olduğu belirlenmiştir. Velilerin %50'sinin ise ailelerine ait evlerde aileleri ile birlikte oturduğu saptanmıştır. Velilerden sadece %3,3'ünün köyde bulunan orman lojmanında oturduğu belirlenmiştir. Bir mahalle okulu olan ve orta sosyo ekonomik grubu temsilen ele aldığımız ortaokulda ise velilerin %63,3'ünün kiracı olarak başkasının evinde oturduğu gözlenmiştir. Ailelerin %23,3'ü ise kendilerine ait evde oturmaktadır. Ailesine ait evde aileleri ile birlikte oturan velilerin oranı ise %6,7'dir. Mahallede bulunan TEDAŞ lojmanında oturanların oranı da %6,7'dir. Üst sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokuldaki velilerin %76,7'si kendilerine ait

evlerde oturmaktadırlar. Bu velilerden %13,3'ü kiracı olarak başkasının evinde oturmaktadır. Ailesine ait evde ailesi ile oturanların oranı %6,7 ve devlet tarafından tahsis edilen lojmanlarda oturanların oranı ise %3,3'tür.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla ailelerin evlerindeki oda sayılarını gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.6. Ailelerin oturdukları evlerin oda sayılarına ilişkin veriler (mutfak hariç)

Oda Sayısı	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
Tek oda	-	0	-	0	-	0
1 oda salon	-	0	-	0	-	0
2 oda salon	8	26,7	11	36,7	5	16,7
3 oda salon	14	46,6	19	63,3	20	66,6
4-5 oda salon	8	26,7	-	0	5	16,7
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Yukarıdaki tabloya göre alt sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulda velilerin oturdukları evlerin %26,7'si 2 oda salon, %46,6'sı 3 oda salon, %26,7'si ise 4-5 odalı salondan oluşmaktadır. Orta sosyo ekonomik grubu temsilen ele aldığımız ortaokuldaki velilerin %36,7'si 2 oda salon, %63,3'ü 3 oda salondan oluşan evlerde oturmaktadırlar. Üst sosyo ekonomik grubun örneklemini olarak ele aldığımız ortaokulda ise velilerin %16,7'si 2 oda salon, %66,6'sı 3 oda salon, %16,7'si ise 4-5 odalı salondan oluşan evlerde oturmaktadırlar.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla oturlan evin ısıtma sistemini gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.7. Ailelerin oturdukları evlerin ısıtma sistemine ilişkin veriler

Isıtma Sistemi	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
Soba	30	100	9	30	-	0
Kalorifer	-	0	17	56,7	26	86,7
Kat kaloriferi veya klima	-	0	4	13,3	4	13,3
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Oturulan evlerin ısıtma sistemlerinin incelendiği yukarıdaki tabloda bir köy okulu olan alt sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokuldaki öğrenci velilerinin tamamının (%100'ünün) oturdukları ev, soba ile ısınmaktadır. Çalışmamızın örnekleminde orta sosyo ekonomik sınıfı temsil eden ortaokulda ise örnekleme alınan ailelerin evlerinin %30'u soba ile, %56,7'si kalorifer ile, %13,3'ü ise kat kaloriferi veya klima ile ısınmaktadır. Üst sosyo ekonomik sınıfı temsilen ele aldığımız ortaokulda ise örnekleme alınan ailelerin evlerinin %86,7'si kaloriferle, %13,3'ü kat kaloriferi veya klima ile ısınmaktadır. Bu okulda muhatap alınan velilerin evlerinde ısıtma sistemi olarak soba kullanılmamaktadır.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla ailelerin aylık ortalama gelirlerini gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.8. *Ailelerin aylık ortalama gelirlerine ilişkin veriler*

Ortalama Aylık Gelir	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
1000 TL'den az	3	10	-	0	-	0
1000-1300 TL	16	53,3	-	0	-	0
1301-1600 TL	5	16,7	-	0	-	0
1601-1750 TL	1	3,3	-	0	-	0
1751-2000 TL	2	6,7	7	23,3	-	0
2001-2500 TL	2	6,7	11	36,7	-	0
2501-3000 TL	1	3,3	9	30	-	0
3001-5000 TL	-	0	3	10	6	20
5000 TL'den fazla	-	0	-	0	24	80
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Bu tabloda ise kişisel bilgi formunda öğrenci velilerinden istenen aylık ortalama gelirlerin alt, orta ve üst olmak üzere 3 sosyo ekonomik gruba göre dağılımları verilmiştir. Buna göre alt sosyo ekonomik grubun örnekleme olan ortaokuldaki ailelerin gelirlerinin %10'u 1000 TL'den az, %53,3'ü 1000-1300 TL arası, %16,7'si 1301-1600 TL arası, %3,3'ü 1601-1750 TL arası, %6,7'si 1751-2000 TL arası, yine %6,7'si 2001-2500 TL arası, %3,3'ü ise 2501-3000 TL arası olarak sınıflandırılmıştır. Orta sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokuldaki ailelerin gelirleri de %23,3'ü 1751-2000 TL arası, %36,7'si 2001-2500 TL arası, %30'u 2501-3000 TL arası ve %10'u da 3001-5000 TL arası olmak üzere sınıflandırılmıştır. Örneklem olarak üst sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulda ise ailelerin

gelirleri %20'si 3001-5000 TL arası, %80'i de 5000 TL üzeri olmak üzere sınıflandırılmıştır.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla annelerin meslek gruplarını gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.9. *Annelerin çalıştıkları meslek grubuna ilişkin veriler*

Annenin Meslek Grubu	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
Ev hanımı	30	100	26	86,7	2	6,7
İşçi	-	0	3	10	-	0
Memur	-	0	-	0	20	66,6
Serbest meslek	-	0	-	0	-	0
Diğer	-	0	1	3,3	8	26,7
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Bu tabloda da annelerin meslek grupları sınıflandırılmış olup, bunların alt, orta ve üst sosyoekonomik gruplara göre dağılımı verilmiştir. İl merkezine 50 km mesafede olan ve alt sosyo ekonomik grubun örnekleme olan ortaokuldaki öğrenci annelerinin tamamının (%100'ünün) çalışmadığı yani ev hanımı olduğu tespit edilmiştir. İl merkezinin kıyısında bir mahalle okulu olan ortaokuldaki (orta sosyo ekonomik) öğrenci annelerinin de %86,7'sinin ev hanımı, %10'unun değişik atölye ve tesislerde işçi, %3,3'ünün ise "diğer" kapsamında ele alınmış olan emekli grubunda olduğu belirlenmiştir. İl merkezinde, hızla gelişmekte olan bir merkezde bulunan ortaokuldaki (üst sosyo ekonomik) öğrenci annelerinin ise yalnızca %6,7'sinin ev hanımı olduğu görülmektedir. Bu okuldaki öğrenci annelerinin %66,6'sı memur, %26,7'si de "diğer" meslek gruplarına (emekli, avukat, eczacı, esnaf gibi) mensup olduğu belirlenmiştir.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla babaların meslek gruplarını gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.10. Babaların çalıştıkları meslek grubuna ilişkin veriler

Babanın Meslek Grubu	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
İşçi	4	13,3	3	10	-	0
Çiftçi	19	63,3	-	0	-	0
Memur	2	6,7	10	33,3	22	73,4
Esnaf-Tüccar	-	0	13	43,4	4	13,3
Serbest meslek	-	0	1	3,3	-	0
Diğer	5	16,7	3	10	4	13,3
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Bu tabloda da babaların meslek grupları sınıflandırılmış olup, bunların alt, orta ve üst sosyoekonomik gruplara göre dağılımı verilmiştir. Alt sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokuldaki öğrencilerin babaları hakkında elde edilen meslek sınıflarının dağılımı %13,3'ü işçi, %63,3'ü çiftçi, %6,7'si de memur olmak üzere tespit edilmiştir. Orta sosyo ekonomik grupta yer alan ortaokuldaki öğrencilerin babalarının %10'unun işçi, %33,3'ünün memur, %43,4'ünün esnaf-tüccar, %3,3'ünün serbest meslek, %10'unun ise "diğer" meslek gruplarında (emekli) faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Üst sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokuldaki öğrencilerin babalarının ise %73,4'ünün memur, %13,3'ünün esnaf-tüccar ve yine %13,3'ünün "diğer" meslek gruplarında (bankacı, muhasebeci) çalıştığı belirlenmiştir.

Aşağıdaki tabloda ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla kira amaçlı başka bir evin olma durumunu gösteren veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2.11. Ailelerin kira amaçlı başka evlerinin olma durumuna ilişkin veriler

Kira Amaçlı Ev Olma Durumu	Alt		Orta		Üst	
	f	%	f	%	f	%
Evet	2	6,7	3	10	16	53,3
Hayır	28	93,3	27	90	14	46,7
TOPLAM	30	100	30	100	30	100

Yukarıdaki tabloda, öğrenci velilerinin oturdukları evlerin haricinde kira getirisi olan başka evlerinin olup olmama durumu gösterilmiştir. Buna göre alt sosyo ekonomik grubu temsilen ele alınan ortaokuldaki öğrenci velilerinin %6,7'sinin kira amaçlı başka bir evi varken, %93,3'ünde bu durum söz konusu değildir. Orta sosyo ekonomik

grubun öğrenci velilerinde kira amaçlı başka bir evin olma oranı %10'dur. Velilerin %90'ının ise böyle bir avantajı yoktur. Üst sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulda ise öğrenci velilerinden kira amaçlı başka bir ev sahibi olanların oranı %53,3 ike, bu durumun aksine maruz kalan velilerin oranı ise %46,7 olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda velilere yönelik kişisel bilgilere ve araştırma sorularına yer verilmektedir. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler için, tüm görüşmelerde kullanılmak üzere bir dizi soru hazırlanır. Kendileriyle görüşülen kişilerin hepsine sorular aynı sırayla sorulur; ancak, kendisiyle görüşülen kişinin görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilir (Gay, 1987 ve Berg, 1998; Akt.: Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2004). Bu çalışmada ailelerin sosyo ekonomik düzeylerini ve değer önceliklerini belirlemek amacıyla ortak kullanılması gereken formlara ihtiyaç duyulduğu için yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma konusunun kapsam ve sınırlılıkları sosyo ekonomik yapı ve değer tanımlarından hareketle belirlendiği için bu yöntem araştırmanın amacına daha uygun görülmüştür. Bu görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için sosyo ekonomik düzeyi objektif şekilde yansıtacak olan değişkenlerle ilgili sorular sorulmuş ve soruların netliği sağlanmıştır. Araştırmanın problem cümlesi "Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin ailelerin sosyo ekonomik yapılarına göre incelemesi nasıl olur?" şeklindedir. Alt problemler ise Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin ailelerin gelir durumuna, birey sayılarına, eğitim durumlarına ve hangi meslek gruplarında çalıştıklarına göre incelenmesi şeklindedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Daha önce belirlenen alt, orta ve üst gruptaki ailelere görüşme formlarının uygulanması için okullarda uygun görüşme ortamları sağlanmış ve öğrenci velileriyle iletişimler burada yapılmıştır. Araştırma esnasında not alma ihtiyacının ortaya çıkma ihtimaline görüşme formlarının yanında not defteri de hazır bulundurulmuştur.

Görüşme formları bire bir ve sessiz ortamda yapılmıştır. Her bir görüşme formunun uygulanması yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Görüşme öncesinde öğrenci velilerine bu çalışma hakkında bilgi verilmiş olup dolduracakları kişisel bilgi formunun isim belirtmeyen bir veri toplama aracı olduğu anlatılmış ve bu formu samimiyetle doldurmaları için uygun iletişimle bir görüşme yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Velilerle yapılan görüşmeler kapsamında elde edilen veriler dökümanlaştırılarak bunların analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Çalışmada betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analiz yaklaşımı, verilerin araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilmesine ve görüşmede kullanılan sorular veya boyutlar dikkate alınarak sunulmasına imkân vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003; Akt.: Birgin, 2008). Bu kapsamda çalışmanın sunumu esnasında kullanılabileceği düşünülen konular kavramsal sınırlar içine dahil edilmiştir. Bu kavramsal sınırlara uygun veriler bulgular halinde tanımlanıp yorumlanmıştır.

Velilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen cevaplar gruplandırılmıştır. Bu gruplamalar alt amaçlar doğrultusunda yapılmıştır. Alınan cevaplar sosyo ekonomik yapı kapsamında gruplandırılarak amaçlar doğrultusunda karşılaştırma yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonuçları doğrultusunda da sınıflandırılıp frekansları tablolar halinde düzenlenmiştir. Verilerin, bulguların ve sonunda yapılan analizlerin açık, net ve anlaşılabilir seviyede olması için net ifadeler ve kolay anlaşılabilen bir dil kullanılmıştır. Ayrıca ihtiyaç duyulan yerlerde, daha önce öğrenci velileri ile yapılan görüşmelerde not alınan hususlardan doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Yapılan bu nitel araştırmanın geçerliğini sağlamak için verilerin objektif bir şekilde toplanması, araştırmaya katılan velilerin etki altında bırakılmaması, velilerle iletişime açık bir şekilde diyalog kurulması sağlanmaya çalışılmıştır. Güvenirliği sağlamak için ise diğer araştırmacılardan da tarafsız görüş belirtmeleri istenmiş, olgulara ilişkin yorumların gerçeği yansıtmasına dikkat edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2008) geçerlik ve güvenirliliğin nitel ve nicel araştırmalarda farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir. Nicel araştırmalardan farklı olarak nitel araştırmalarda sonuçların tekrar edilebilirliğini

güvenirlik olarak tanımlamıştır. Ancak nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlikten daha önemli görölmüştür. Geçerliği sağlamak için araştırma sonuçlarına ulaşmada objektifliğin önemi vurgulanmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amaçları kapsamında öğrenci velilerine sunulan görüşme formlarından elde edilen bulgular tablo ve açıklamalar halinde sunulmuştur. Bu bulgu ve verilerin sunumunda ve açıklamasında, araştırmanın temel ve alt amaçları dikkate alınmış ve bu doğrultuda sıralamalar yapılmıştır.

4.1. Velilerin Sosyo Ekonomik Farklılıklarının Değer Yargılarına Etkisine İlişkin Bulgular

Örnekleme giren farklı sosyo ekonomik gruptaki öğrenci velilerine Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan 19 değer sunulmuş ve bu değerlerden kendilerine göre öncelikli 5 tanesini seçip öncelik sırasına göre sıralanması istenmiştir. Uygulanan görüşme formları sonucunda elde edilen verilerin analizleri tablolar halinde sunulmaktadır.

4.1.1. Alt Sosyo Ekonomik Sınıfın Değer Öncelikleri

Alt sosyo ekonomik sınıfı temsil eden öğrenci velilerinin değer önceliklerine ilişkin veriler sıralanmıştır.

Tablo 4.1.1.1. *Alt sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulun öğrenci velilerinin öncelikli değerlerinin dağılımı*

Değer	f	Değer	f
Saygı	21	Barış	7
Vatanseverlik	18	Temizlik	5
Aile Birliğine Önem Verme	16	Sorumluluk	4
Dürüstlük	16	Bağımsızlık	2
Sevgi	12	Dayanışma	1
Yardımseverlik	11	Estetik	1
Çalışkanlık	11	Sağlıklı Olmaya Önem Verme	1
Adil Olma	9	Bilimsellik	0
Misafirperverlik	8	Duyarlılık	0
Hoşgörü	7	Toplam	150

(*) Özgürlük değerine sosyo ekonomik gruptaki veliler tarafından tercih edilmediği için tablo ve verilerde bu değere yer verilmemiştir.

Yukarıdaki tabloda alt sosyo ekonomik sınıfın örneklemini olarak belirlediğimiz ortaokuldaki 30 öğrenci velisine uygulanan görüşme formunda istenen 5'er değer sonucunda bu değerlerin dağılımlarının frekansları verilmiştir. Buna göre 21 frekans ile en çok öncelik verilen değer saygı değeri olmuştur. Vatanseverlik değeri 18 frekansla en çok tercih edilen ikinci değer olmuştur. En çok tercih edilen diğer değerlerden olan aile birliğine önem verme ve dürüstlüğüün frekansı ise 16'dır. Sevgi değeri de 12 frekans ile en çok tercih edilen ve öncelik verilen değerlerden birisi olmuştur. Duyarlılık ve bilimsellik değerinin bu gruptaki öğrenci velileri tarafından hiç tercih edilmediği görülmektedir. 1 kez tercih edilen değerler ise estetik, dayanışma ve sağlıklı olmaya önem verme değerleridir. Sorumluluk değeri 4, bağımsızlık değeri ise 2 öğrenci velisi tarafından tercih edilmiştir. Buna göre tablo ve frekanslar incelendiğinde sırasıyla en çok öncelik verilen 5 değer saygı, vatanseverlik, aile birliğine önem verme, dürüstlük ve sevgi değerleri olduğu görülmektedir. Öncelik verilen bu değerler incelendiğinde ise bu değerlerin inanç, kültür, gelenek ve göreneklerle doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Bunun nedeni, alt sosyo ekonomik grubun örneklemini olarak ele aldığımız ortaokul öğrencilerinin ailelerinin yozlaşmadan ve kültürel bozulmadan nispeten uzakta olan köylerde yaşaması ve değer yargılarının da bu yönde gelişmesinde etkili olabilir.

Tercih edilen değerlerden olan saygı değeri incelendiğinde; velilerin bu değerden anladıklarının büyüklere ve öğretmene saygı olduğu söylenebilir. Yukarıda bahsettiğimiz kültürel nedenler ve nispeten bozulmamış olan Türk töresi, bu sonucun çıkmasında etkili olabilir. Vatanseverlik değerinin seçilme nedeninin, velilerin evlatlarının gelecekte ve eğitim hayatları boyunca bu değerle yetiştirme istekleri olduğu söylenebilir. Aile birliğine önem verme değerinin seçilme nedeninin ise aile birlikteliği ve geniş aile olarak beraber yaşama durumuyla açıklanabilir. Uygulanan görüşme formunda da ailelerin tamamının geniş aile olarak yaşadığı ve anne-babaların tamamının birlikte olduğu sonucu da bu değer seçilme nedenini açıklar durumdadır. Dürüstlük değeri, çalışma yapılan tüm kurumlardaki öğrenci velileri tarafından önemli görülmekte ve genel olarak tüm sosyo ekonomik gruptaki ailelerin öncelikli

değerlerinden birinin dürüstlük değeri olduğu sonucuna varılmaktadır. Sevgi değerinin, diğer sosyo ekonomik grupların ikisindekinin (orta ve üst) toplamından fazla olarak alt sosyo ekonomik grupta tercih edildiği görülmektedir.

4.1.2. Orta Sosyo Ekonomik Sınıfın Değer Öncelikleri

Orta sosyo ekonomik sınıfı temsil eden öğrenci velilerinin değer önceliklerine ilişkin veriler sıralanmıştır

Tablo 4.1.2.1. *Orta sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulun öğrenci velilerinin öncelikli değerlerinin dağılımı*

Değer	f	Değer	f
Vatanseverlik	17	Dayanışma	6
Saygı	16	Duyarlılık	6
Dürüstlük	16	Temizlik	4
Sorumluluk	15	Hoşgörü	3
Çalışkanlık	15	Barış	3
Aile Birliğine Önem Verme	12	Bilimsellik	3
Misafirperverlik	9	Estetik	1
Yardımseverlik	9	Bağımsızlık	1
Adil Olma	7	Sağlıklı Olmaya Önem Verme	1
Sevgi	6	Toplam	150

Yukarıdaki tabloda orta sosyo ekonomik sınıfın örneklemini olarak belirlediğimiz ortaokuldaki 30 öğrenci velisine uygulanan görüşme formunda istenen 5'er değer sonucunda bu değerlerin frekanslarının dağılımları verilmiştir. Tablo ve dağılımlar incelendiğinde vatanseverlik değeri 17 frekansla en çok öncelik verilen değer olduğu görülmektedir. Saygı ve dürüstlük değerlerinin ise 16 frekansla diğer öncelikli değerlerden olduğu görülmektedir. Çalışkanlık ve sorumluluk değerleri ise 15'er frekansla en çok öncelik verilen 5 değer arasına girmiştir. Tüm bu sonuçlar incelendiğinde alt sosyo ekonomik grubu temsil eden bu ortaokuldaki öğrenci velilerinin öncelikli değerlerinin frekanslarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bağımsızlık, sağlıklı olmaya önem verme ve estetik değerlerinin bu gruptaki öğrenci velileri tarafından yalnızca 1 kez tercih edildiği görülmektedir. Barış, bilimsellik ve hoşgörü değerleri ise 3 kez ile en az tercih edilen değerlerden olmuştur. Tablo ve tüm frekanslar incelendiğinde sırasıyla en çok öncelik verilen 5 değer vatanseverlik, saygı, çalışkanlık, dürüstlük ve sorumluluk değerleri olduğu

belirlenmiştir. Orta sosyo ekonomik yapıdan gelen ailelerin bu değerleri tercih etme sebepleri köy-kent arasında kalma ve bir sosyal-kültürel çelişki arasında olan ailelerin bu sonucu etkili olduğu söylenebilir. Vatanseverlik, saygı ve dürüstlük değerlerinin, alt sosyo ekonomik grubu temsil eden ve tamamının köyde yaşadığı öğrenci velileri tarafından da tercih edildiği görülmektedir. Sorumluluk değeri ise, üst sosyo ekonomik grubu temsil eden öğrenci velileri tarafından en çok tercih edilen değerler arasında yer almaktadır. Çalışmada, görüşmelerin tamamını öğrencilerin babaları ile yaptığımızı belirtmiştik. Bu gruptaki öğrenci velilerinin en çok tercih ettiği değerlerden birisinin de çalışkanlık değeri olmasının nedeni, ailelerin meslek gruplarıyla ilgili olarak açıklanabilir. İncelenen görüşme formlarına bakıldığında, esnaf-tüccar meslek grubundaki velilerin daha sıklıkla çalışkanlık değerini tercih ettiği gözlemlenmiştir. Bu da sosyo ekonomik yapının değer öncelikleriyle ilişkisini göz önüne sermektedir.

4.1.3. Üst Sosyo Ekonomik Sınıfın Değer Öncelikleri

Üst sosyo ekonomik sınıfı temsil eden öğrenci velilerinin değer önceliklerine ilişkin veriler sıralanmıştır

Tablo 4.1.3.1. *Üst sosyo ekonomik grubu temsil eden ortaokulun öğrenci velilerinin öncelikli değerlerinin dağılımı*

Değer	f	Değer	f
Adil Olma	16	Dayanışma	6
Duyarlılık	16	Sevgi	6
Bilimsellik	16	Çalışkanlık	5
Saygı	16	Temizlik	5
Sorumluluk	13	Hoşgörü	5
Vatanseverlik	9	Estetik	3
Yardımseverlik	8	Misafirperverlik	3
Dürüstlük	7	Barış	2
Aile Birliğine Önem Verme	6	Sağlıklı Olmaya Önem Verme	2
Bağımsızlık	6	Toplam	150

Tabloda üst sosyo ekonomik sınıfı temsil etmesi için örneklem olarak belirlediğimiz ortaokuldaki 30 öğrenci velisine uygulanan görüşme formunda velilerden istenen öncelikli 5 değer seçilmesi sonucunda bu değerlerin frekanslarının dağılımları verilmektedir. 16 frekans değeri ile adil olma, duyarlılık, saygı ve bilimsellik olmak

üzere toplamda 4 değer aynı frekans değeri ile öncelikli değerler arasında ilk 4 sırada yer almaktadır. Bu 4 değerden sonra en çok öncelik verilen 5. değer ise 13 frekans ile sorumluluk değeri olmuştur. Elde edilen sayısal sonuçlara bakıldığında bu ortaokuldaki (üst sosyo ekonomik) öğrenci velilerinin de öncelikli değerlerinin frekanslarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Üst sosyo ekonomik sınıfın örneklemini olarak seçtiğimiz ortaokulda en az öncelik verilen değerler 2 kez ile sağlıklı olmaya önem verme ile barış, 3'er kez ile de estetik ve misafirperverlik vermedir. Tablo ve frekans değerleri incelendiğinde bu ortaokulda en çok öncelik verilen 5 değerinin sırasıyla adil olma, duyarlılık, saygı, bilimsellik ve sorumluluk değerleri olduğu tespit edilmiştir. Üst sosyo ekonomik gruptan gelen ailelerin bu değerleri tercih etmesinin nedenlerinin başında eğitim durumu, gelir yüksekliği ve bunların yol açtığı kültür küreselleşmesi gelir. Veli profilini genelde öğretmen, akademisyen, avukat, doktor ve yüksek gelirli ticaretle uğraşanların oluşturduğu bu okuldaki velilerin, alt ve orta sosyoekonomik gruplarla ortak olarak tercih ettiği tek değer saygı değeri olduğu tespit edilmiştir. Saygı değerinin seçilme nedeni, alt ve orta sosyo ekonomik gruptaki veliler tarafından, aile ve devlet büyüklerine ve öğretmenlere saygı olarak açıklanabilirken; üst sosyo ekonomik gruptaki veliler tarafından farklı görüşlere ve yaşantılara saygı olarak açıklanabilir. Bu durum, sosyo ekonomik farklılıkların değer yargılarının gelişmesine ve değer önceliklerinin oluşmasına etkisi ile açıklanabilir. Eğitim seviyesinin ve ekonomik durumunun yükselmesi ile ailelerin öncelik verdiği değerlerde de değişim göze çarpmaktadır. Adil olma, bilimsellik gibi değerleri, genellikle eğitimci olan öğrenci velileri tercih etmiştir. Bilimsel düşünme ve adalet anlayışıyla hareket etme, bu ailelerin önem verdiği değerlerin başında gelmektedir. Duyarlılık değeri ise, bu sosyo ekonomik gruptaki ailelerin her meslek grubundan tercih ettiği ve öncelik verdiği değerlerden birisidir. Bu değeri seçme ve öncelik verme nedenleri; dünyada baş gösteren sosyal ve çevresel sorunlara, bulunduğu coğrafyada yaşantısını etkileyen problemlere karşı duyarlı olma olarak açıklanmaktadır. Artan eğitim seviyesi ve değişen sosyo ekonomik yapı ile öncelik verilen değerler ve bu değerlerin seçilme nedenlerinin farklılık gösterdiği göz önüne serilmektedir.

4.2. Alt Problemlere Yönelik Bulgular

Bu başlık altında problem durumu bölümünde verdiğimiz alt problemlere yönelik bulgular yer almaktadır.

4.2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Gereken Değerlerin Ailelerin Gelir Durumlarına Göre İncelenmesi

Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin ailelerin gelir durumlarına göre incelenmesi ile ilgili veriler alt, orta ve üst sosyo ekonomik gruplara göre tablolar halinde verilmektedir. Alt sosyo ekonomik grubun gelir durumuna göre değer önceliklerine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.2.1.1. *Alt sosyo ekonomik grubun gelir durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler*

Gelir Durumu	f	Değer	f
1000 TL'den az	3	Misafirperverlik	2
		Aile Birliğine Önem Verme	2
		Dürüstlük	2
		Sorumluluk	1
		Adil Olma	1
		Saygı	1
		Sevgi	1
		Hoşgörü	1
		Çalışkanlık	1
		Vatanseverlik	1
		Dayanışma	1
		Barış	1
		1000-1300 TL Arası	16
Saygı	10		
Aile Birliğine Önem Verme	9		
Çalışkanlık	7		
Yardımseverlik	7		
Adil Olma	7		
Sevgi	6		
Dürüstlük	5		
Misafirperverlik	4		
Hoşgörü	4		
Barış	3		
Temizlik	2		
Bağımsızlık	2		

		Sağlık	1
		Sorumluluk	1
		Estetik	1
		Saygı	4
		Dürüstlük	4
		Sevgi	4
		Vatanseverlik	3
		Barış	3
		Yardımseverlik	2
1301-1600 TL arası	5	Aile Birliğine Önem Verme	1
		Çalışkanlık	1
		Sorumluluk	1
		Hoşgörü	1
		Temizlik	1
		Aile Birliğine Önem Verme	1
1601-1750 TL arası	1	Saygı	1
		Vatanseverlik	1
		Çalışkanlık	1
		Dürüstlük	1
		Vatanseverlik	2
		Saygı	2
		Aile Birliğine Önem Verme	1
		Misafirperverlik	1
1751-2000 TL arası	2	Yardımseverlik	1
		Dürüstlük	1
		Adil Olma	1
		Temizlik	1
		Saygı	2
		Dürüstlük	2
		Aile Birliğine Önem Verme	1
		Misafirperverlik	1
2001-2500 TL arası	2	Çalışkanlık	1
		Hoşgörü	1
		Sevgi	1
		Temizlik	1
		Saygı	1
		Yardımseverlik	1
2501-3000 TL arası	1	Dürüstlük	1
		Aile Birliğine Önem Verme	1
		Sorumluluk	1

Tabloda görüldüğü gibi alt sosyo ekonomik grupta aylık geliri 1000 TL'den az olan 3 ailenin değer öncelikleri arasında fazla bir fark görülmemektedir. Misafirperverlik, aile birliğine önem verme ve dürüstlük 2 aile tarafından seçilirken, diğer değerlerin 1

kez seçildiği görülmektedir. Alt sosyo ekonomik grupta geliri 1000-1300 TL arasında olan 16 aile vardır. Bu ailelerin 11'i vatanseverlik, 10'u saygı, 9'u aile birliğine önem verme değerlerine öncelik verirken; çalışkanlık, yardımseverlik ve adil olma değerlerine de 7 aile tarafından öncelik verildiği görülmektedir. Alt sosyo ekonomik grupta geliri 1301-1600 TL arasında olan 5 ailenin değer öncelikleri 4 kez ile saygı, dürüstlük ve sevgi; 3 kez ile de vatanseverlik ve barış şeklinde olduğu belirlenmiştir. Alt sosyo ekonomik grupta gelir durumu 1601-1750 TL arası olan 1 ailenin aile birliğine önem verme, saygı, vatanseverlik, çalışkanlık ve dürüstlük değerlerine öncelik verdiği tespit edilmiştir. Gelir durumu 1751-2000 TL arası olan alt sosyo ekonomik gruptaki 2 ailenin 2 kez ile vatanseverlik ve saygı değerlerine öncelik verdiği görülmektedir. 2001-2500 TL arası geliri olan 2 ailenin de 2 kez saygı ve dürüstlük değerlerini seçtikleri görülmektedir. Geliri 2501-3000 TL arası olan 1 ailenin değer öncelikleri de saygı, yardımseverlik, dürüstlük, aile birliğine önem verme ve sorumluluk şeklinde sıralanmaktadır. Elde edilen bulgulara göre alt sosyo ekonomik grupta gelir durumlarına göre ayrılan aile gruplarında ortak olarak saygı değerine öncelik verildiği görülmektedir. Bu durum, alt sosyo ekonomik gruptaki ailelerin çocuklarına saygı değerinin öncelikle verilmesini önemsediklerini göstermektedir.

Orta sosyo ekonomik grubun gelir durumuna göre değer önceliklerine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.2.1.2. *Orta sosyo ekonomik grubun gelir durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler*

Gelir Durumu	f	Değer	f
1751-2000 TL arası	7	Çalışkanlık	5
		Sorumluluk	4
		Dürüstlük	4
		Aile Birliğine Önem Verme	3
		Vatanseverlik	3
		Misafirperverlik	3
		Saygı	2
		Sevgi	2
		Barış	2
		Bilimsellik	1
		Dayanışma	1
		Duyarlılık	1
		Estetik	1
		Hoşgörü	1

		Yardımsverlik	1
		Temizlik	1
		Vatanseverlik	7
		Saygı	6
		Sorumluluk	6
		Dürüstlük	6
		Misafirperverlik	5
		Çalışkanlık	5
		Aile Birliğine Önem Verme	5
		Dayanışma	3
		Adil Olma	3
		Yardımsverlik	3
		Duyarlılık	1
		Bilimsellik	1
		Bağımsızlık	1
		Sevgi	1
		Hoşgörü	1
		Temizlik	1
		Saygı	6
		Dürüstlük	5
		Sorumluluk	5
		Vatanseverlik	5
		Yardımsverlik	4
		Çalışkanlık	3
		Aile Birliğine Önem Verme	3
		Adil Olma	3
		Duyarlılık	3
		Sevgi	2
		Temizlik	1
		Misafirperverlik	1
		Sağlıklı Olmaya Önem	1
		Barış	1
		Dayanışma	1
		Bilimsellik	1
		Çalışkanlık	2
		Saygı	2
		Vatanseverlik	2
		Temizlik	1
		Dürüstlük	1
		Yardımsverlik	1
		Aile Birliğine Önem Verme	1
		Dayanışma	1
		Adil Olma	1
		Sevgi	1
		Hoşgörü	1
		Duyarlılık	1
2001-2500 TL arası	11		
2501-3000 TL arası	9		
3001-5000 TL arası	3		

Orta sosyo ekonomik grupta gelir durumu 1751-2000 TL arası olan 7 ailede en çok öncelik verilen değer 5 kez ile çalışkanlık olurken, sorumluluk ve dürüstlük değerlerinin 4 kez seçildiği görülmektedir. Gelir durumu 2001-2500 TL arası olan 11 ailenin 7 kez ile en çok vatanseverlik değerine öncelik verdiği; saygı, sorumluluk ve dürüstlük değerlerinin de 6 kez seçildiği tespit edilmektedir. 2501-3000 TL arası gelire sahip 9 ailenin saygı değerini 6 kez; dürüstlük, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerini de 5 kez seçtiği görülmektedir. Gelir durumu 3001-5000 TL arası olan 3 ailenin çalışkanlık, saygı ve vatanseverlik değerlerini 2 kez tercih ettikleri belirlenmiştir. Buna göre orta sosyo ekonomik gruptaki aileleri gelir durumlarına göre gruplandırdığımızda, gruplara göre öncelik verilen değerler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Gelir durumu 1751-2000 TL ve 3001-5000 TL arasında olan ailelerin çalışkanlık değerine öncelik verdiği görülmekte iken; gelir durumu 2001-2500 TL arasında olan ailelerin vatanseverlik, 2501-3000 TL arasında olan ailelerin de saygı değerine öncelik verdiği tespit edilmiştir.

Üst sosyo ekonomik grubun gelir durumuna göre değer önceliklerine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.2.1.3. *Üst sosyo ekonomik grubun gelir durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler*

Gelir Durumu	f	Değer	f
3001-5000 TL arası	6	Duyarlılık	4
		Bilimsellik	3
		Dürüstlük	2
		Sevgi	2
		Sorumluluk	2
		Dayanışma	2
		Temizlik	2
		Sağlıklı Olmaya Önem	2
		Barış	1
		Estetik	1
		Yardımseverlik	1
		Hoşgörü	1
		Misafirperverlik	1
		Saygı	1
		Adil Olma	1
		Aile Birliğine Önem Verme	1
Çalışkanlık	1		
Bağımsızlık	1		

		Vatanseverlik	1
		Adil Olma	15
		Saygı	15
		Bilimsellik	13
		Duyarlılık	12
		Sorumluluk	11
		Vatanseverlik	8
		Yardımsesverlik	7
		Dürüstlük	5
5000 TL'den fazla	24	Aile Birliğine Önem Verme	5
		Bağımsızlık	5
		Dayanışma	4
		Sevgi	4
		Hoşgörü	4
		Çalışkanlık	4
		Temizlik	3
		Estetik	2
		Misafirperverlik	2
		Barış	1

Üst sosyo ekonomik grupta gelir durumu 3001-5000 TL arası olan 6 ailenin 4 frekans ile en çok duyarlılık değerine öncelik verdiği ve bilimsellik değerini de 3 kez tercih ettikleri görülmektedir. Gelir durumu 5000 TL'den fazla olan 24 aile ise adil olma ve saygı değerlerini 15, bilimsellik değerini 13, duyarlılık değerini 12 ve sorumluluk değerini de 11 kez seçtikleri tespit edilmektedir. Buna göre orta sosyo ekonomik gruptaki aileleri gelir durumlarına göre gruplandırdığımızda, 2 grupta öncelik verilen değerler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Gelir durumu 3001-5000 TL arasında olan ailelerin duyarlılık ve bilimsellik değerlerine öncelik verdiği görülmekte iken; gelir durumu 5000 TL üzerinde olan ailelerin adil olma, saygı ve bilimsellik değerlerine öncelik verdiği belirlenmektedir.

4.2.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Gereken Değerlerin Ailedeki Birey Sayılarına Göre İncelenmesi

Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin ailedeki birey sayılarına göre incelenmesi ile ilgili veriler alt, orta ve üst sosyo ekonomik gruplara göre tablolarda verilmektedir.

Tablo 4.2.2.1. *Alt sosyo ekonomik grubun ailedeki birey sayılarına göre değer önceliğine ilişkin veriler*

Birey Sayısı	f	Değer	f
8 ve daha fazlası	15	Aile Birliğine Önem Verme	10
		Vatanseverlik	10
		Saygı	9
		Dürüstlük	7
		Çalışkanlık	6
		Misafirperverlik	6
		Yardımseverlik	5
		Adil Olma	5
		Sevgi	4
		Temizlik	4
		Hoşgörü	2
		Sorumluluk	2
		Barış	1
		Estetik	1
		Bağımsızlık	1
Sağlıklı Olmaya Önem	1		
6-7 kişi	12	Dayanışma	1
		Saygı	9
		Vatanseverlik	7
		Sevgi	6
		Dürüstlük	6
		Yardımseverlik	5
		Hoşgörü	5
		Aile Birliğine Önem Verme	5
		Barış	5
		Adil Olma	4
		Çalışkanlık	4
		Misafirperverlik	2
4-5 kişi	3	Temizlik	1
		Bağımsızlık	1
		Saygı	3
		Dürüstlük	3
		Sevgi	2
		Sorumluluk	2
		Vatanseverlik	1
		Yardımseverlik	1
		Çalışkanlık	1
Aile Birliğine Önem Verme	1		
Barış	1		

Alt sosyo ekonomik grupta birey sayısının 8'den fazla olduğu 15 ailenin, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik değerlerini 10 kez; saygı değerini ise 9 kez tercih ettiği

görülmektedir. Birey sayısının 6-7 kişi olduğu 12 ailenin saygı değerini 9, vatanseverlik değerini ise 7 kez tercih ettiği tespit edilmiştir. Birey sayısı 4-5 kişiden oluşan 3 ailenin ise saygı ve dürüstlük değerlerini 3 kez tercih ettiği görülmektedir. Buna göre ailedeki birey sayısı fazla olan aileler, çocuklarına aile birliğine önem verme değerinin öncelikle kazandırılmasını istemektedirler. Bu durum, geniş aileyi bir arada tutma isteğini göstermektedir. Diğer yandan bu aileler, vatanseverlik ve saygı değerlerinin de çocuklarına kazandırılmasını önemsemektedirler.

Tablo 4.2.2.2. Orta sosyo ekonomik grubun ailedeki birey sayılarına göre değer önceliğine ilişkin veriler

Birey Sayısı	f	Değer	f
6-7 kişi	7	Saygı	6
		Vatanseverlik	5
		Dürüstlük	4
		Aile Birliğine Önem Verme	3
		Duyarlılık	3
		Çalışkanlık	3
		Misafirperverlik	2
		Sorumluluk	2
		Sevgi	2
		Adil Olma	1
		Barış	1
		Temizlik	1
		Bağımsızlık	1
		Hoşgörü	1
		4-5 kişi	20
Vatanseverlik	11		
Çalışkanlık	10		
Dürüstlük	10		
Saygı	9		
Yardımseverlik	8		
Aile Birliğine Önem Verme	7		
Misafirperverlik	7		
Dayanışma	5		
Sevgi	4		
Adil Olma	4		
Temizlik	3		
Bilimsellik	3		
Barış	2		
Duyarlılık	2		
Hoşgörü	2		
Estetik	1		
Sağlıklı Olmaya Önem	1		

3 kişi	3	Çalışkanlık	2
		Dürüstlük	2
		Sorumluluk	2
		Adil Olma	2
		Aile Birliğine Önem Verme	2
		Saygı	1
		Duyarlılık	1
		Yardımseverlik	1
		Vatanseverlik	1
		Dayanışma	1

Orta sosyo ekonomik grupta birey sayısının 6-7 kişi olduğu 7 ailenin, saygı değerini 6 ve vatanseverlik değerini 5 kez tercih ettiği görülmektedir. Birey sayısının 4-5 kişi olduğu 20 ailenin sorumluluk ve vatanseverlik değerlerini 11; çalışkanlık ve dürüstlük değerlerini ise 10 kez tercih ettiği belirlenmektedir. Birey sayısı 3 kişiden oluşan 3 ailenin ise çalışkanlık, dürüstlük, sorumluluk, adil olma ve aile birliğine önem verme değerlerini 2 kez tercih ettiği görülmektedir. Burada da alt sosyo ekonomik gruptaki gibi birey sayısının 6-7 kişi olduğu ailelerin, saygı ve vatanseverlik değerlerine öncelik verdiği tespit edilmektedir. Orta sosyo ekonomik gruptaki ailelerin çoğunluğunun 4-5 kişilik ailelerden oluştuğu ve bu ailelerin de sorumluluk, vatanseverlik, çalışkanlık ve dürüstlük değerlerine öncelik verdiği görülmektedir.

Tablo 4.2.2.3. Üst sosyo ekonomik grubun ailedeki birey sayılarına göre değer önceliğine ilişkin veriler

Birey Sayısı	f	Değer	f
6-7 kişi	1	Çalışkanlık	1
		Sorumluluk	1
		Bilimsellik	1
		Yardımseverlik	1
		Saygı	1
4-5 kişi	17	Saygı	10
		Bilimsellik	8
		Sorumluluk	7
		Duyarlılık	7
		Adil Olma	7
		Dürüstlük	6
		Vatanseverlik	6
		Dayanışma	4
		Çalışkanlık	4
		Bağımsızlık	4
Sevgi	4		

		Aile Birliğine Önem Verme	3
		Yardımsverlik	3
		Temizlik	3
		Hoşgörü	2
		Misafirperverlik	2
		Sağlıklı Olmaya Önem	2
		Estetik	2
		Barış	1
		Adil Olma	9
		Duyarlılık	9
		Bilimsellik	7
		Sorumluluk	5
		Saygı	5
		Yardımsverlik	4
3 kişi	12	Aile Birliğine Önem Verme	3
		Vatanseverlik	3
		Hoşgörü	3
		Sevgi	2
		Temizlik	2
		Bağımsızlık	2
		Dayanışma	2
		Barış	1
		Estetik	1
		Misafirperverlik	1
		Dürüstlük	1

Üst sosyo ekonomik grupta birey sayısının 6-7 kişi olduğu 1 ailenin öncelik verdiği değerler çalışkanlık, sorumluluk, bilimsellik, yardımsverlik ve saygı değerleridir. Birey sayısının 4-5 kişi olduğu 17 ailenin saygı değerini 10, bilimsellik değerini 8 kez tercih ettiği belirlenmiştir. Birey sayısı 3 kişiden oluşan 12 ailenin ise adil olma ve duyarlılık değerlerini 9, bilimsellik değerini ise 7 kez tercih ettiği görülmektedir. Buna göre üst sosyo ekonomik grupta birey sayısı 3 kişiden fazla olan ailelerin saygı değerine öncelik verdiği görülmektedir. Birey sayısı 3 kişiden oluşan ailelerin ise adil olma ve duyarlılık değerlerini daha çok tercih ettikleri görülmektedir.

4.2.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Gereken Değerlerin Veli Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesi

Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin veli öğrenim durumuna göre incelenmesi ile ilgili veriler alt, orta ve üst sosyo ekonomik gruplara göre tablolarda verilmiştir. Aşağıdaki tabloda alt sosyo ekonomik grubun veli öğrenim durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 4.2.3.1. *Alt sosyo ekonomik grubun veli öğrenim durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler*

Veli Öğrenim Durumu (Baba)	f	Değer	f
İlkokul	16	Vatanseverlik	9
		Saygı	9
		Dürüstlük	9
		Sevgi	8
		Yardımseverlik	7
		Aile Birliğine Önem Verme	6
		Hoşgörü	5
		Adil Olma	5
		Barış	5
		Misafirperverlik	4
		Çalışkanlık	3
		Sorumluluk	3
		Temizlik	3
		Sağlıklı Olmaya Önem	1
		Bağımsızlık	1
		Dayanışma	1
Estetik	1		
Ortaokul	9	Saygı	8
		Aile Birliğine Önem Verme	6
		Vatanseverlik	5
		Dürüstlük	4
		Çalışkanlık	4
		Yardımseverlik	3
		Adil Olma	3
		Sevgi	3
		Misafirperverlik	2
		Barış	2
		Hoşgörü	2
		Temizlik	1
		Bağımsızlık	1
		Sorumluluk	1
Lise	5	Vatanseverlik	4
		Saygı	4
		Aile Birliğine Önem Verme	4
		Çalışkanlık	4
		Dürüstlük	3
		Misafirperverlik	2
		Temizlik	1
		Adil Olma	1
		Yardımseverlik	1
Sevgi	1		

Tablo 4.2.3.1.'e göre alt sosyo ekonomik grupta ilkokul mezunu olan 16 öğrenci velisinin vatanseverlik, saygı ve dürüstlük değerlerini 9 kez tercih ettikleri görülmektedir. Ortaokul mezunu 9 öğrenci velisinin saygı değerini 8, aile birliğine önem verme değerini ise 6 kez seçtiği tespit edilmektedir. Lise mezunu 5 öğrenci velisinin ise vatanseverlik, saygı, aile birliğine önem verme ve çalışkanlık değerlerini 4 kez tercih ettiği görülmektedir. Buna göre alt sosyo ekonomik grupta ilkokul, ortaokul ve lise öğrenim durumuna sahip öğrenci velilerinin ortak olarak saygı değerine öncelik verdiği görülmektedir. Vatanseverlik değerinin ise ilkokul ve lise mezunu olan öğrenci velileri tarafından seçildiği tespit edilmektedir. Aşağıdaki tabloda orta sosyo ekonomik grubun veli öğrenim durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 4.2.3.2. *Orta sosyo ekonomik grubun veli öğrenim durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler*

Veli Öğrenim Durumu (Baba)	f	Değer	f
Ortaokul	3	Çalışkanlık	2
		Duyarlılık	2
		Sevgi	2
		Temizlik	2
		Dürüstlük	1
		Barış	1
		Saygı	1
		Hoşgörü	1
		Dayanışma	1
		Yardımseverlik	1
		Misafirperverlik	1
		Lise	22
Saygı	14		
Vatanseverlik	13		
Sorumluluk	13		
Çalışkanlık	10		
Aile Birliğine Önem Verme	10		
Misafirperverlik	8		
Yardımseverlik	6		
Adil Olma	4		
Dayanışma	3		
Sevgi	3		
Temizlik	2		
Duyarlılık	2		
Bilimsellik	2		
Hoşgörü	2		

		Sağlıklı Olmaya Önem	1
		Barış	1
		Estetik	1
		Bağımsızlık	1
		Vatanseverlik	4
		Adil Olma	3
		Çalışkanlık	3
		Duyarlılık	2
		Dayanışma	2
		Sorumluluk	2
		Yardımseverlik	2
Üniversite	5	Dürüstlük	1
		Aile Birliğine Önem Verme	1
		Barış	1
		Saygı	1
		Sevgi	1
		Bilimsellik	1
		Misafirperverlik	1

Tablo 4.2.3.2.'ye göre orta sosyo ekonomik grupta ortaokul mezunu olan 3 öğrenci velisinin çalışkanlık, duyarlılık, sevgi ve temizlik değerlerini 2 kez tercih ettikleri görülmektedir. Lise mezunu 22 öğrenci velisinin dürüstlük ve saygı değerini 14; vatanseverlik ve sorumluluk değerini 13 kez seçtiği tespit edilmiştir. Üniversite mezunu 5 öğrenci velisinin ise vatanseverlik değerini 4, adil olma ve çalışkanlık değerini ise 3 kez tercih ettiği görülmektedir. Buna göre orta sosyo ekonomik gruptaki öğrenci velilerinin öğrenim durumlarına göre değerönceliklerinin değiştiği görülmektedir. Öğrenim durumu lise olan ve orta sosyoekonomik grubun çoğunluğunu oluşturan öğrenci velilerinin, dürüstlük ve saygı değerlerinin çocuklarına kazandırılmasını istedikleri görülmektedir. Üniversite mezunu öğrenci velilerinin en çok öncelik verdiği değer vatanseverlik iken, ortaokul mezunu öğrenci velilerinin çalışkanlık, duyarlılık, sevgi ve temizlik değerlerine ilk sırada öncelik verdiği görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda üst sosyo ekonomik grubun veli öğrenim durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 4.2.3.3. Üst sosyo ekonomik grubun veli öğrenim durumuna göre değer önceliğine ilişkin veriler

Veli Öğrenim Durumu (Baba)	f	Değer	f
Lise	2	Dayanışma	2
		Misafirperverlik	2
		Sevgi	1
		Duyarlılık	1
		Sağlıklı Olmaya Önem	1
		Çalışkanlık	1
		Aile Birliğine Önem Verme	1
		Dürüstlük	1
Üniversite	22	Bilimsellik	13
		Duyarlılık	13
		Saygı	12
		Adil Olma	11
		Sorumluluk	10
		Vatanseverlik	7
		Yardımseverlik	7
		Dürüstlük	6
		Bağımsızlık	5
		Temizlik	5
		Sevgi	3
		Aile Birliğine Önem Verme	3
		Çalışkanlık	3
		Dayanışma	3
		Hoşgörü	3
		Estetik	2
		Barış	2
		Sağlıklı Olmaya Önem	1
Misafirperverlik	1		
İleri eğitim görmüş (master/doktora)	6	Adil Olma	5
		Saygı	4
		Sorumluluk	3
		Bilimsellik	3
		Vatanseverlik	2
		Aile Birliğine Önem Verme	2
		Hoşgörü	2
		Sevgi	2
		Duyarlılık	2
		Çalışkanlık	1
		Dayanışma	1
		Bağımsızlık	1
Estetik	1		
Yardımseverlik	1		

Tablo 4.2.3.3.'e göre üst sosyo ekonomik grupta lise mezunu olan 2 öğrenci velisinin dayanışma ve misafirperverlik değerlerini 2 kez tercih ettikleri görülmektedir. Üniversite mezunu 22 öğrenci velisinin duyarlılık ve bilimsellik değerlerini 13, saygı değerini 12, adil olma değerini de 11 kez seçtiği tespit edilmektedir. İleri eğitim görmüş 6 öğrenci velisinin ise adil olma değerini 5, saygı değerini ise 4 kez tercih ettiği görülmektedir. Buna göre üst sosyo ekonomik gruptaki öğrenci velilerinin çoğunlunun üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Bu öğrenim durumuna sahip öğrenci velilerinin öncelik verdiği en önemli değerlerin bilimsellik ve duyarlılık olduğu göze çarpmaktadır. Bu velilerin, çocuklarını duyarlı ve bilimsel düşünebilen birer birey olarak yetiştirmeyi amaçladığı gözlemlenmektedir.

4.2.4. Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Gereken Değerlerin Veli Meslek Grubuna Göre İncelenmesi

Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin veli meslek grubuna göre incelenmesi ile ilgili veriler alt, orta ve üst sosyo ekonomik gruplara göre tablolarda verilmiştir. Aşağıdaki tabloda alt sosyo ekonomik grubun veli meslek grubuna göre değer önceliklerine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 4.2.4.1. *Alt sosyo ekonomik grubun veli meslek grubuna göre değer önceliğine ilişkin veriler*

Veli Meslek Grubu (Baba)	f	Değer	f
İşçi	4	Çalışkanlık	3
		Saygı	3
		Vatanseverlik	2
		Misafirperverlik	2
		Sevgi	2
		Yardımseverlik	2
		Aile Birliğine Önem Verme	1
		Dürüstlük	1
		Barış	1
		Temizlik	1
		Adil Olma	1
		Estetik	1
		Aile Birliğine Önem Verme	12
		Saygı	12
Vatanseverlik	11		
Dürüstlük	9		
Sevgi	8		

Çiftçi	19	Yardımseverlik	7
		Çalışkanlık	6
		Adil Olma	6
		Hoşgörü	5
		Misafirperverlik	5
		Barış	4
		Temizlik	3
		Sorumluluk	3
		Bağımsızlık	2
		Sağlıklı Olmaya Önem	1
		Dayanışma	1
Memur	2	Saygı	2
		Dürüstlük	2
		Temizlik	1
		Misafirperverlik	1
		Yardımseverlik	1
		Çalışkanlık	1
		Aile Birliğine Önem Verme	1
		Sorumluluk	1
Diğer	5	Vatanseverlik	5
		Saygı	4
		Dürüstlük	4
		Hoşgörü	2
		Sevgi	2
		Adil Olma	2
		Barış	2
		Aile Birliğine Önem Verme	2
		Çalışkanlık	1
		Yardımseverlik	1

Tablo 4.2.4.1.'e göre alt sosyo ekonomik gruptaki işçi olan 4 öğrenci velisinin çalışkanlık ve saygı değerlerini 3 kez tercih ettikleri görülmektedir. Çiftçi olan 19 öğrenci velisi aile birliğine önem verme ve saygı değerlerini 12; vatanseverlik değerini 11 kez seçmektedir. Memur olan 2 öğrenci velisi saygı ve dürüstlük değerlerini 2 kez seçmektedir. Diğer meslek gruplarında çalışan 5 öğrenci velisi ise vatanseverlik değerine 5, saygı ve dürüstlük değerlerine de 4 kez öncelik vermektedir. Buna göre alt sosyo ekonomik grupta farklı mesleklerde faaliyet gösteren öğrenci velilerinin değer önceliklerinde farklılık tespit edilmektedir. Saygı değerine tüm meslek gruplarında öncelik verilirken; işçilerin çalışkanlığa, çiftçilerin aile birliğine önem vermeye, memurların dürüstlüğe öncelik vermesi dikkat çekmektedir.

Aşağıdaki tabloda orta sosyo ekonomik grubun veli meslek grubuna göre değer önceliklerine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 4.2.4.2. Orta sosyo ekonomik grubun veli meslek grubuna göre değer önceliğine ilişkin veriler

Veli Meslek Grubu (Baba)	f	Değer	f
İşçi	3	Misafirperverlik	2
		Aile Birliğine Önem Verme	2
		Dürüstlük	2
		Sorumluluk	2
		Çalışkanlık	2
		Saygı	1
		Sevgi	1
		Hoşgörü	1
		Estetik	1
		Vatanseverlik	1
Memur	10	Vatanseverlik	8
		Dürüstlük	5
		Adil Olma	5
		Sorumluluk	5
		Çalışkanlık	4
		Saygı	4
		Dayanışma	3
		Yardımseverlik	3
		Duyarlılık	3
		Aile Birliğine Önem Verme	3
		Misafirperverlik	2
		Bilimsellik	2
		Barış	1
Sevgi	1		
Temizlik	1		
Esnaf-Tüccar	13	Saygı	11
		Dürüstlük	8
		Çalışkanlık	8
		Vatanseverlik	7
		Sorumluluk	6
		Yardımseverlik	4
		Aile Birliğine Önem Verme	4
		Misafirperverlik	4
		Sevgi	3
		Duyarlılık	2
		Temizlik	2
		Dayanışma	2
		Hoşgörü	2
Adil Olma	1		
Bağımsızlık	1		
Aile Birliğine Önem Verme	1		

Serbest Meslek	1	Sorumluluk	1
		Yardımsverlik	1
		Çalışkanlık	1
		Barış	1
Diğer	3	Aile Birliğine Önem Verme	2
		Dayanışma	1
		Adil Olma	1
		Sorumluluk	1
		Bilimsellik	1
		Vatanseverlik	1
		Yardımsverlik	1
		Misafirperverlik	1
		Sağlıklı Olmaya Önem	1
		Dürüstlük	1
		Temizlik	1
		Barış	1
		Sevgi	1
		Duyarlılık	1

Tablo 4.2.4.2.'ye göre orta sosyo ekonomik gruptaki işçi olan 3 öğrenci velisinin çalışkanlık, misafirperverlik, aile birliğine önem verme, dürüstlük ve sorumluluk değerlerini 2 kez tercih ettikleri görülmektedir. Memur olan 20 öğrenci velisi vatanseverlik değerini 8; dürüstlük, adil olma ve sorumluluk değerlerini 5 kez seçmektedir. Esnaf-tüccar olan 13 öğrenci velisi saygı değerini 11, dürüstlük ve çalışkanlık değerlerini 8 kez seçmektedir. Serbest meslek grubundaki çalışan 1 öğrenci velisi olduğu için bu velinin değer öncelikleri tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Diğer meslek gruplarında çalışan 3 öğrenci velisi ise 2 kez ile aile birliğine önem verme değerine öncelik vermektedir. Buna göre orta sosyo ekonomik grupta yer alan öğrenci velilerinin meslek gruplarına göre değer önceliklerinde farklılıklar görülmektedir. Öğrenci velilerinden işçi olanların çalışkanlık, memur olanların vatanseverlik, esnaf-tüccar olanların saygı ve dürüstlük değerlerine öncelik vermesi bu değerlerin mesleklerle olan ilişkisi bakımından dikkat çekmektedir.

Aşağıdaki tabloda üst sosyo ekonomik grubun veli meslek grubuna göre değer önceliklerine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 4.2.4.3. Üst sosyo ekonomik grubun veli meslek grubuna göre değer önceliğine ilişkin veriler

Veli Meslek Grubu (Baba)	f	Değer	f
Memur	22	Adil Olma	13
		Duyarlılık	13
		Saygı	12
		Bilimsellik	12
		Sorumluluk	10
		Yardımseverlik	6
		Vatanseverlik	6
		Hoşgörü	5
		Dayanışma	5
		Aile Birliğine Önem Verme	5
		Dürüstlük	5
		Sevgi	4
		Çalışkanlık	4
		Bağımsızlık	3
		Temizlik	2
		Misafirperverlik	2
		Estetik	1
		Sağlıklı Olmaya Önem	1
		Barış	1
Esnaf-Tüccar	4	Bilimsellik	3
		Sorumluluk	2
		Temizlik	2
		Estetik	2
		Sağlıklı Olmaya Önem	1
		Adil Olma	1
		Aile Birliğine Önem Verme	1
		Duyarlılık	1
		Bağımsızlık	1
		Misafirperverlik	1
		Barış	1
		Çalışkanlık	1
		Dayanışma	1
Saygı	1		
Yardımseverlik	1		
Diğer	4	Saygı	3
		Vatanseverlik	3
		Adil Olma	2
		Duyarlılık	2
		Dürüstlük	2
		Sevgi	2
		Bağımsızlık	2
		Sorumluluk	1
Bilimsellik	1		

Temizlik	1
Yardımsverlik	1

Tablo 4.2.4.3.'e göre üst sosyo ekonomik gruptaki memur olan 22 öğrenci velisinin adil olma ve duyarlılık değerlerini 13, saygı ve bilimsellik değerlerini 12 kez tercih ettikleri görülmektedir. Esnaf-tüccar olan 4 öğrenci velisi bilimsellik değerini 3; sorumluluk, temizlik ve estetik değerlerini 2 kez seçmişlerdir. Diğer meslek gruplarından olan 4 öğrenci velisinin ise saygı ve vatanseverlik değerlerini 3 kez tercih ettikleri görülmektedir. Buna göre çoğunluğu memur olarak çalışan üst sosyoekonomik gruptaki öğrenci velilerinin değer önceliklerinin, velilerin çalıştıkları meslek gruplarına göre farklılaştığı görülmektedir. Memur olan velilerde adil olma ve duyarlılık değerleri ön plana çıkarken, esnaf-tüccarlarda bilimsellik değeri ön plana çıkmıştır.

4.3. Velilerin Gelir Durumuna İlişkin Genel Değer Tercihlerinin Analizi

Bu başlık altında alt problemlere yönelik bulguların 3 sosyo ekonomik düzeye göre genel analizleri yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda 3 sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin tamamının gelirlerine yönelik seçtikleri değerlere ilişkin ortak tablo yer almaktadır.

Tablo 4.3.1. *Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre değerlerin gelir durumlarına göre dağılımına ilişkin veriler*

Değer	1000 TL altı	1000-1300 TL arası	1301-1600 TL arası	1601-1750 TL arası	1751-2000 TL arası	2001-2500 TL arası	2501-3000 TL arası	3001-5000 TL arası	5000 TL üzeri	Toplam
	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f
Saygı	1	10	4	1	4	8	7	3	15	53
Vatanseverlik	1	11	3	1	5	7	5	3	8	44
Dürüstlük	2	5	4	1	5	8	6	3	5	39
Aile Birliğine Önem Verme	2	9	1	1	4	6	4	2	5	34
Adil Olma	1	7	-	-	1	3	3	2	15	32
Sorumluluk	1	1	1	-	4	6	6	2	11	32
Çalışkanlık	1	7	1	1	5	6	3	3	4	31
Yardımsızlık	-	7	2	-	2	3	5	2	7	28
Sevgi	1	6	4	-	2	2	2	3	4	24
Duyarlılık	-	-	-	-	1	1	3	5	12	22
Misafirperverlik	2	4	-	-	4	6	1	1	2	20
Bilimsellik	-	-	-	-	1	1	1	3	13	19
Hoşgörü	1	4	1	-	1	2	-	2	4	15
Temizlik	-	2	1	-	2	2	1	3	3	14
Dayanışma	1	-	-	-	1	3	1	3	4	13
Barış	1	3	3	-	2	-	1	1	1	12
Bağımsızlık	-	2	-	-	-	1	-	1	5	9
Estetik	-	1	-	-	1	-	-	1	2	5
Sağlıklı Olmaya Önem	-	1	-	-	-	-	1	2	-	4

Örnekleme olarak alınan tüm ailelerin gelir durumlarına göre öncelik verdikleri değerleri gösteren Tablo 4.3.1.'e göre ailelerin değer önceliklerinin gelir durumlarına göre değiştiği görülmektedir. Ortalama geliri 1000 TL'den az olan ailelerin aile birliğine önem verme, dürüstlük ve misafirlik; 1000-1300 TL arasında olan ailelerin vatanseverlik; 1301-1600 TL arasında olan ailelerin dürüstlük, sevgi ve saygı; 1751-2000 TL arasında olan ailelerin çalışkanlık, dürüstlük ve vatanseverlik; 2001-2500 TL arasında olan ailelerin dürüstlük ve saygı; 2501-3000 TL arasında olan ailelerin saygı; 3001-5000 TL arasında olan ailelerin duyarlılık; 5000 TL üzerinde geliri olan ailelerin de adil olma ve saygı değerlerine öncelik verdiği görülmektedir. Saygı değerinin hemen hemen her gelir durumunda öncelikli değerler arasında yer aldığı belirlenmektedir. Ayrıca bazı değerlerin bazı gelir durumuna sahip aileler tarafından hiç seçilmediği de tespit edilmiştir.

4.4. Ailelerdeki Birey Sayılarına İlişkin Genel Değer Tercihlerinin Analizi

Aşağıdaki tabloda 3 sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin ailedeki birey sayılarına göre seçtikleri değerler yer almaktadır.

Tablo 4.4.1. *Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre değerlerin ailedeki birey sayılarına göre dağılımına ilişkin veriler*

Değer	8 ve daha fazla	6-7 kişi	4-5 kişi	3 kişi	Toplam
	f	f	f	f	f
Saygı	9	16	22	6	53
Vatanseverlik	10	12	18	4	44
Dürüstlük	7	10	19	3	39
Aile Birliğine Önem Verme	10	8	11	5	34
Adil Olma	5	5	11	11	32
Sorumluluk	2	3	20	7	32
Çalışkanlık	6	8	15	2	31
Yardımseverlik	5	6	12	5	28
Sevgi	4	8	10	2	24
Duyarlılık	-	3	9	10	22
Misafirperverlik	6	4	9	1	20
Bilimsellik	-	1	11	7	19
Hoşgörü	2	6	4	3	15
Temizlik	4	2	6	2	14
Dayanışma	1	-	9	3	13

Barış	1	6	4	1	12
Bağımsızlık	1	2	4	2	9
Estetik	1	-	3	1	5
Sağlıklı Olmaya Önem	1	-	3	-	4

Örnekleme olarak alınan tüm ailelerin ailedeki birey sayılarına göre öncelik verdikleri değerleri gösteren *Tablo 4.3.2.*'ye göre ailelerin değer önceliklerinin ailedeki birey sayılarına göre değiştiği görülmektedir. Ailelerden birey sayısı 8 ve daha fazla olanların aile birliğine önem verme ve vatanseverlik; 6-7 kişi olanların saygı ve vatanseverlik; 4-5 kişi olanların saygı ve sorumluluk; 3 kişi olanların ise adil olma ve duyarlılık değerlerine öncelik verdiği tespit edilmektedir. Ayrıca bazı değerlerin, bazı birey sayılarından oluşan aileler tarafından tercih edilmediği görülmektedir.

4.5. Velilerin Öğrenim Durumlarına İlişkin Genel Değer Tercihlerinin Analizi

Aşağıdaki tabloda 3 sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin veli öğrenim durumlarına göre seçtikleri değerler yer almaktadır.

Tablo 4.5.1. *Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre değerlerin velilerin öğrenim durumlarına göre dağılımına ilişkin veriler*

Değer	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	İleri eğitim görmüş	Toplam
	f	f	f	f	f	f
Saygı	9	9	18	13	4	53
Vatanseverlik	9	5	17	11	2	44
Dürüstlük	9	5	18	7	-	39
Aile Birliğine Önem Verme	6	7	15	4	2	34
Adil Olma	5	3	5	14	5	32
Sorumluluk	3	1	13	12	3	32
Çalışkanlık	3	6	15	6	1	31
Yardımsızlık	7	4	7	9	1	28
Sevgi	8	5	5	4	2	24
Duyarlılık	-	2	3	15	2	22
Misafirperverlik	4	3	11	2	-	20
Bilimsellik	-	-	2	14	3	19
Hoşgörü	5	3	2	3	2	15
Temizlik	3	3	3	5	-	14
Dayanışma	1	1	5	5	1	13

Barış	5	3	1	3	-	12
Bağımsızlık	1	1	1	5	1	9
Estetik	1	-	1	2	1	5
Sağlıklı Olmaya Önem	1	-	2	1	-	4

Örnekleme olarak alınan tüm ailelerin veli öğrenim durumlarına göre öncelik verdikleri değerleri gösteren *Tablo 4.3.3.*'e göre ailelerin değer önceliklerinin velilerin öğrenim durumlarına göre değiştiği görülmektedir. Velilerden öğrenim düzeyi ilkokul olanların saygı, vatanseverlik ve dürüstlük; ortaokul olanların saygı; lise olanların dürüstlük ve saygı; üniversite olanların duyarlılık; ileri eğitim görmüş olanların ise adil olma değerlerine öncelik verdiği belirlenmiştir. Ayrıca bazı değerlerin, bazı öğrenim durumundaki veliler tarafından tercih edilmediği de görülmektedir.

4.6. Velilerin Meslek Gruplarına İlişkin Genel Değer Tercihlerinin Analizi

Aşağıdaki tabloda 3 sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin veli meslek gruplarına göre seçtikleri değerler yer almaktadır.

Tablo 4.6.1. *Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre değerlerin velilerin meslek gruplarına göre dağılımına ilişkin veriler*

Değer	İşçi	Çiftçi	Esnaf- Tüccar	Memur	Serbest Meslek	Diğer	Toplam
	f	f	f	f	f	f	f
Saygı	4	12	12	18	-	7	53
Vatanseverlik	3	11	7	14	-	9	44
Dürüstlük	3	9	8	12	-	7	39
Aile Birliğine Önem Verme	3	12	5	9	1	4	34
Adil Olma	1	6	2	18	-	5	32
Sorumluluk	2	3	8	16	1	2	32
Çalışkanlık	5	6	9	9	1	1	31
Yardımsızlık	2	7	5	10	1	3	28
Sevgi	3	8	3	5	-	5	24
Duyarlılık	-	-	3	16	-	3	22
Misafirperverlik	4	5	5	5	-	1	20
Bilimsellik	-	-	3	14	-	2	19
Hoşgörü	1	5	2	5	-	2	15
Temizlik	1	3	4	4	-	2	14
Dayanışma	-	1	3	8	-	1	13
Barış	1	4	1	2	1	3	12

Bağımsızlık	-	2	2	3	-	2	9
Estetik	2	-	2	1	-	-	5
Sağlıklı Olmaya Önem	-	1	1	1	-	1	4

Örneklem olarak alınan tüm ailelerin veli meslek gruplarına göre öncelik verdikleri değerleri gösteren *Tablo 4.3.3.*'e göre ailelerin değer önceliklerinin velilerin meslek gruplarına göre değiştiği görülmektedir. Bu meslek gruplarından işçi sınıfında yer alan velilerin çalışkanlık; çiftçi sınıfında olan velilerin aile birliğine önem verme ve saygı; esnaf-tüccar sınıfında olanların saygı; memur sınıfında olanların adil olma ve saygı; diğer meslek grubunda olanların da vatanserverlik değerlerine öncelik verdiği tespit edilmektedir. Saygı değerinin tüm meslek gruplarında öncelik verilen değerlerden olduğu görülürken bazı değerlerin bazı meslek gruplarındaki veliler tarafından hiç tercih edilmediği tespit edilmiştir.

4.7. Tüm Sosyo Ekonomik Düzeylere Yönelik Bulgular

Bu başlık altında alt, orta ve üst sosyo ekonomik grupta öncelik verilen değerlere yönelik araştırmaya katılan tüm velilerin değer öncelikleri aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 4.7.1. *Tüm sosyo ekonomik düzeylere göre öncelik verilen toplam değerlere yönelik veriler*

Değer	Alt	Orta	Üst	Toplam
	f	f	f	f
Saygı	21	16	16	53
Vatanserverlik	18	17	9	44
Dürüstlük	16	16	7	39
Aile Birliğine Önem Verme	16	12	6	34
Adil Olma	9	7	16	32
Sorumluluk	4	15	13	32
Çalışkanlık	11	15	5	31
Yardımserverlik	11	9	8	28
Sevgi	12	6	6	24
Duyarlılık	-	6	16	22
Misafirperverlik	8	9	3	20
Bilimsellik	-	3	16	19

Hoşgörü	7	3	5	15
Temizlik	5	4	5	14
Dayanışma	1	6	6	13
Barış	7	3	2	12
Bağımsızlık	2	1	6	9
Estetik	1	1	3	5
Sağlıklı Olmaya Önem	1	1	2	4
Genel Toplam	150	150	150	450

Yukarıdaki tabloya göre 3 sosyo ekonomik düzeyde toplamda en çok öncelik verilen değer 53 frekans ile saygı değeri olduğu görülmektedir. Saygı değerini 44 frekans değeri ile vatanseverlik değeri takip etmektedir. Dürüstlük 39, aile birliğine önem verme 34 ve adil olma-sorumluluk 32 frekans ile toplamda en çok öncelik verilen 5 değer arasına girdiği görülmektedir. 3 sosyo ekonomik düzeyde toplamda en az öncelik verilen değerlerin ise 4 frekans değeri ile sağlıklı olmaya önem verme, 5 frekans değeri ile estetik, 9 frekans değeri ile bağımsızlık ve 12 frekans değeri ile barış olduğu görülmektedir. 3 sosyo ekonomik düzeyde de toplam frekans değeri eşit çıkan değerlerin ise 32 frekans değeri ile adil olma ve sorumluluk olduğu belirlenmiştir. Tüm değerler içerisinde ise sadece duyarlılık ve bilimsellik değerlerine alt sosyo ekonomik grupta öncelik verilmediği görülmektedir.

V. BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmaya katılan 3 sosyo ekonomik düzeydeki 90 öğrenci velisinin en çok öncelik verdiği 3 değer saygı, vatanseverlik ve dürüstlük değerleri olmuştur. Acun, Yücel, Önder ve Tarman (2013)'in çalışmasının sonucunda da saygı ve dürüstlük değerlerinin veliler tarafından en çok önem verilen değerler olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada vatanseverlikten farklı olarak çalışkanlık değeri en çok tercih edilen 3 değer arasına girmiştir. Avcı (2015) çalışmasında vatanseverlik değerini toplum düzeninin devamlılığını sağlama, Atatürk ilke ve inkilâplarına sahip çıkma, ulusal ve kültürel değerlere bağlılığı sürdürme yönüyle önemli bulmuştur. Türk (2009), saygı değerini değerler eğitimi sürecinde, öğrencide olması gereken en önemli değerlerden biri olarak tanımlar. Saygı öğrencilerin kendilerini tanımaları, evrensel düşünceleri oluşturmaları ve toplum ile sosyalleşmeleri için vazgeçilmez bir değerdir (Türk, 2009: 17). Tay ve Yıldırım (2009) ise çalışmalarında, öğrenci velilerinin en çok öncelik verdikleri değerlerin dürüstlük, vatanseverlik, aile birliğine önem verme ve çalışkanlık olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan bu çalışmada da bu araştırmaları destekler nitelikte bir sonuç çıkmış ve velilerin en çok öncelik verdikleri değerlerin saygı, vatanseverlik ve dürüstlük değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada üst sosyo ekonomik grupta yer alan ailelerin adil olma, duyarlılık, bilimsellik ve bağımsızlık değerlerine, hem alt hem de orta sosyo ekonomik gruptaki velilerden daha fazla öncelik verdikleri görülmektedir. Orta sosyo ekonomik gruptaki ailelerin çalışkanlık değerine hem alt hem de üst sosyo ekonomik gruptaki ailelerden daha fazla öncelik verdikleri tespit edilmiştir. Alt sosyo ekonomik grupta yer alan ailelerin aile birliğine önem verme, saygı, vatanseverlik ve hoşgörü değerlerine hem orta hem de üst sosyo ekonomik gruptaki ailelerden daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Acun, Yücel, Önder ve Tarman (2013)'in çalışmalarında ise bağımsızlık ve hoşgörü değerine üst sosyo ekonomik düzeyde; çalışkanlık,

misafirperverlik, saygı ve temizlik değerlerine ise alt sosyo ekonomik düzeyde daha fazla önem verildiği sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan bu çalışma, Acun vd. (2013)'nin çalışma sonuçları ile bağımsızlık değerine üst sosyo ekonomik düzeyde önem verilmesi yönüyle benzerlik gösterirken, hoşgörü değerine en fazla üst sosyo ekonomik düzeyde önem verilmesi açısından farklılık göstermektedir.

Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin ailelerin sosyo ekonomik yapılarına göre incelemesi yapılmış olup değer önceliklerinin sosyo ekonomik düzeylere göre farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç Erkenekli, Uzun ve Gümüş (2012)'ün çalışmalarının sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada da bireylerin öncelik verdikleri değerlerin sosyo ekonomik yapılaraya göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Gömleksiz ve Cüro (2011) da sosyo ekonomik düzeyi iyi olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin diğer öğrencilere göre önemsedikleri değerlerde farklılaşma olduğunu belirtmiştir. Brabianti ve Spengler (1961), yaptıkları çalışmalarda sosyo ekonomik kalkınmadan modernleşme olarak bahsetmiş ve modernleşme ile birlikte yüksek şekilde bir kültür ve kimlik değişiminin oluştuğunu belirtmişlerdir. Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı (2008) çalışmalarında aileleri alt orta ve üst sosyo ekonomik düzeyde olan öğrencilerin önemsedikleri değerlerde farklılaşma olduğu belirtilmiştir. Yapılan araştırmada da bu araştırmaları destekler nitelikte bir sonuç çıkmış ve değer önceliklerinin sosyo ekonomik düzeylerdeki farklılıklara göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. 3 sosyo ekonomik grubu temsil eden ailelerin değer önceliklerinin farklı olduğu ve sosyo ekonomik yapının değer yargılarının gelişmesinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise ailelerin gelir durumları ve eğitim seviyelerine göre değer önceliklerinin farklılaştığıdır. Gelir durumu arttıkça adil olma, duyarlılık, bilimsellik gibi değerlere daha çok öncelik verilirken gelir durumu düştükçe vatanseverlik, misafirperverlik gibi değerlere daha çok öncelik verilmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan veliler de adil olma, duyarlılık ve bilimsellik değerlerine öncelik verirken eğitim düzeyi daha düşük olan veliler aile birliğine önem verme, saygı ve vatanseverlik değerlerine öncelik vermektedir. Bu sonucu destekler nitelikte bir çalışma yapan Aladağ (2012), sorumluluk değeri özelinde yaptığı çalışmasında değer yargılarının anne-babanın eğitim düzeyi ve gelir durumuna göre farklılaştığını

belirtmiştir. Gregorio ve Lee (2002), çalışmalarında gelir dağılımının eşitliği ile eğitim kalitesinin artacağı sonucuna vararak eğitim düzeyinin gelir durumuna göre farklılaştığını tespit etmişlerdir. Altunay ve Yalçınkaya (2011) da çalışmalarında anne-baba eğitim durumlarının ve kültürel seviyelerinin öğrencilerin değerlerini şekillendirdiğini belirtmiştir.

Araştırmada değer önceliklerinin meslek gruplarına göre de farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci velilerinden işçi olanlar çalışkanlık; çiftçi olanlar saygı ve aile birliğine önem verme; esnaf olanlar saygı; memur olanlar adil olma ve saygı; diğer meslek grupları da vatanseverlik değerlerine öncelik vermişlerdir. Çalışkur, Demirhan ve Bozkurt (2012) çalışmalarında bu sonucu destekler şekilde farklı meslek gruplarının değer önceliklerinin de farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Özkan (1994) da çalışmasında ailelerin gelir durumuyla ilişkili olarak mesleklerinin değer oluşumunu etkilediği sonucuna varmıştır. Yapılan bu çalışmada da bu araştırmaları destekler nitelikte sonuç çıkmış ve farklı meslek gruplarında çalışan velilerin değer önceliklerinin de farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise değer önceliklerinin ailedeki birey sayılarına göre farklılaşmasıdır. Birey sayısı 8 ve daha fazla olan ailelerin aile birliğine önem verme ve vatanseverlik; 6-7 ve 4-5 kişi olan ailelerin saygı; 3 kişi olan ailelerin ise adil olma değerlerine en çok öncelik verdikleri görülmektedir. Uzun ve Sağlam (2005) öğrencilerin, ailedeki birey sayısı ve gelir durumu gibi sosyo ekonomik değişkenleri dikkate alarak çalışma yapmışlar ve bunların çevre bilinci değerinin gelişmesini etkilediği sonucuna varmışlardır. Uzun ve Sağlam (2005)'in çalışma sonuçlarını destekler şekilde bu çalışmada da velilerin değer önceliklerinin ailelerdeki birey sayılarına göre farklılık gösterdiğine ulaşılmıştır.

VI. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde ortaya çıkan sonuçlara yer verilmektedir. Ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda öneriler yer almaktadır.

6.1. Değerlerin Sosyo Ekonomik Yapılara Göre İncelenmesi İle İlgili Sonuçlar

Araştırmaya katılan ailelerin tamamı incelendiğinde en çok öncelik verdikleri değerlerin başında saygı, vatanseverlik, dürüstlük, aile birliğine önem verme, adil olma ve sorumluluk değerleri geldiği görülmüştür. 3 farklı sosyo ekonomik grup incelendiğinde bu gruplardaki öncelik verilen değerlerin sıralamasının aynı olmadığı görülmüştür.

Alt sosyo ekonomik grupta yer alan öğrenci velilerinin öncelik verdiği ilk 4 değer genel sıralama ile aynı olmakla birlikte (saygı, vatanseverlik, dürüstlük, aile birliğine önem verme), sevgi değeri alt sosyo ekonomik grupta en çok öncelik verilen 5. değer olmuştur. Hem orta hem de üst sosyo ekonomik gruptaki velilerin değer önceliklerinden farklı olarak alt sosyo ekonomik grupta aile birliğine önem verme ve sevgi değerleri en çok öncelik verilen 5 değer arasında yer almaktadır. Bu değerlere diğer gruplardan farklı olarak alt sosyo ekonomik grupta öncelik verilmesi bu grupta çoğunlukla var olan geniş aileyi koruma ve aile arasındaki bağı güçlü tutma isteğiyle açıklanabilir.

Orta sosyo ekonomik grupta yer alan öğrenci velilerinin öncelik verdikleri ilk 5 değer sırasıyla vatanseverlik, saygı, dürüstlük, sorumluluk ve çalışkanlık olduğu belirlenmiştir. Hem alt hem de üst sosyo ekonomik gruptaki velilerin değer önceliklerinden farklı olarak orta sosyo ekonomik grupta çalışkanlık ve sorumluluk değerleri en çok öncelik verilen 5 değer arasında yer almaktadır. Bu değerlere diğer

gruplardan farklı olarak orta sosyo ekonomik grupta öncelik verilmesi bu gruptaki öğrenci velilerinin meslek gruplarının genelde esnaf-tüccar ve işçi olması ile açıklanabilir.

Üst sosyo ekonomik grupta yer alan öğrenci velilerinin öncelik verdikleri ilk 5 değer sırasıyla saygı, adil olma, duyarlılık, bilimsellik ve sorumluluk olduğu belirlenmiştir. Hem alt hem de orta sosyo ekonomik gruptaki velilerin değer önceliklerinden farklı olarak üst sosyo ekonomik grupta adil olma, duyarlılık ve bilimsellik değerleri en çok öncelik verilen 5 değer arasında yer almaktadır. Bu değerlere diğer gruplardan farklı olarak üst sosyo ekonomik grupta öncelik verilmesi bu gruptaki öğrenci velilerinin öğrenim düzeylerinin yüksek olması ile açıklanabilir.

Bu doğrultuda değerlerin sosyo ekonomik yapılaraya göre incelenmesi yapılmış olup 3 farklı sosyo ekonomik grupta değer önceliklerinin ve sıralamalarının farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Alt Problemler İle İlgili Sonuçlar

Araştırmanın alt problemleri içinde yer alan gelir durumuna göre değerlerin incelenmesi sonucunda ailelerin gelir düzeylerindeki farklılıkların değer önceliklerinde de farklılığa neden olduğuna ulaşılmıştır.

Gelir düzeyi ile aynı doğrultuda ailelerin eğitim düzeylerinin yüksek veya düşük olmasına göre de öncelik verilen değerlerin farklılaştığı görülmüştür.

Diğer bir alt problem olarak ailelerin meslek gruplarına göre değer öncelikleri incelendiğinde çalışılan meslek gruplarına göre öncelik verilen değerlerin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Ailelerdeki birey sayılarına göre ailelerin değer öncelikleri incelendiğinde birey sayıları farklılaştıkça öncelik verilen değerlerin de farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

Bu ortak görüşten hareketle eğitimin bir diğer parçası olan değerler eğitiminde de ailenin rolünü yadsımak ihmalkârlık olur. Özellikle çocuğun ilk değer yargılarının

ailede oluşması ve ailenin önem ve öncelik verdiği değerlerin çocuğu da etkilemesi, sürece ailenin de katılması konusunda önem ifade eden faktörlerdendir.

Bu araştırmada genel olarak elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmaktadır:

1- Öğrenci velilerinden elde edilen verilere göre farklı sosyo ekonomik çevrede yer alan okullardaki veliler arasında, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılmasını bekledikleri öncelikli değerlerin farklılıklar gösterdiği görülmektedir.

2- Ayrıca araştırmanın da alt problemlerinden olan gelir durumu, eğitim düzeyi, meslek grubu ve ailedeki birey sayısı gibi sosyo ekonomik değişkenlere göre de ailelerin değer önceliklerinin farklılaştığı tespit edilmiştir.

Ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda bu konu, incelenmesi gereken çok ayrıntı içermekle birlikte, yapılan bu çalışmada ailelerin değer önceliklerinin sosyo ekonomik yapılaraya göre incelenmesi amaçlanmıştır. Kastamonu ili Merkez ilçesinde belirlenen ve sosyo ekonomik seviyeleri birbirinden farklı olan 3 okulda 90 öğrenci velisi ile yapılan bu çalışmada, farklı olan bu sosyo ekonomik yapılaraya göre Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması değerlerin incelemesi yapılmıştır.

6.3. Öneriler

Ülkemiz coğrafi ve mevsimsel çeşitliliğin getirdiği farklı kültür, yaşantı ve ekonomik faaliyetleri de içerisinde barındırmaktadır. Aynı il sınırları içerisinde bile aynı anda farklı mevsimler yaşanmakta ve aynı dönemde farklı ekonomik ve kültürel faaliyetler yürütülmektedir. Tüm bu farklılıklar da beraberinde sosyo ekonomik düzeylerin oluşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, eğitim sistemleri de kurulurken istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasını engellemek için ailelerin ve bölgelerin sosyo ekonomik yapıları dikkate alınmalıdır.

Ailelerin eğitim sürecine dahil edilmesi de eğitimin belirlenen amaçlara ulaşması bakımından çok önemlidir. Bu yüzden aileler süreçte katkı verici olarak kalmamalı, bunun yanında eğitimdeki yenilik ve değişimler konusunda bilgi edinmeleri için

ailelere bir hizmet içi eğitim mantığıyla gerektiğinde kurs, seminer ve dersler de verilmelidir.

Sosyo ekonomik yapıların okul-aile ilişkilerine etkisine yönelik bir inceleme yeni bir araştırma konusu olabilir. Farklı sosyo ekonomik yapılara sahip veli ve öğretmenlerin öğretim programlarında yer alan değerlere yönelik görüşlerine ilişkin çalışma yapılabilir. Ailelerin sosyo ekonomik düzeylerinin Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenci başarısına etkisi de incelenebilir. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin, öğrencilerin değer yargılarına etkisinin olup olmadığı da farklı bir araştırma konusu olabilir.

Değerler eğitimi konusunda öğretmenlerin yeterli bilgi ve birikime sahip olup olmadıkları belirlenmelidir. Öğretmenler değerler eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim kurslarına ve seminerlere katılmalı, değerler eğitiminin önemi konusunda bilinçlendirilmelidir. Ulusal değerlerin eğitim kurumlarında hangi yöntem ve tekniklerle verildiği ve bu yöntem ve tekniklerin ne kadar başarıya ulaştığına yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. & Tarman B. (2013). Değerler: Kim ne kadar değer veriyor? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206.
- Ahioğlu, Ş. (2006). *Öğretmen ve veli görüşlerine göre farklı sosyoekonomik düzeydeki ailelerin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okuma yazma sürecini etkileme biçiminin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Akbaba, S. (2014). *Psikolojik sağlığı koruyucu rehberlik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akbaba-Altun, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin akademik başarısızlıklarına ilişkin veli, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(2), 567-586. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim ikinci kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aladağ, S. (2012). İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini bilişsel düzeyde kazanmalarına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 123-146.
- Altunay, E. & Yalçınkaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(1), 5-28.
- Arslan, Z. Ş., & Yaşar, F. T. (2007). Yükselen değer kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 8-11.
- Atsız, N. (1931). Türk ırkı, Türk milleti. *Atsız Mecmua*, 6.
- Avcı, A. A. (2015). *Sosyal Bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 16-19.

- Bacanlı, H. (1997). *Sosyal ilişkilerde benlik kendini ayarlamanın psikolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Balcı, F. A., & Yelken, T. Y. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin “değer” kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 81-90.
- Balcı, F. A., & Yelken, T. Y. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Barr, R. D. ; Barth, S. L. & Shermis, S. S. (1977). *Defining the social studies*. Bulletin 51. Washington DC.: National Council for the Social Studies.
- Batu S., Kırcaali-İftar G. & Uzuner Y. (1994). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50
- Berg, B. L. (1998). *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston: Allyn and Bacon.
- Bilge-Zafer, A. (2013). Cumhuriyet ile birlikte değişen Türk aile yapısı ve kadının durumu. *U. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(24), 121-134.
- Bilhan, S. (1986). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayını.
- Birgin, O. (2008). Alternatif bir değerlendirme yöntemi olarak portfolyo değerlendirme uygulamasına ilişkin öğrenci görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-24.
- Böyük U., Tanik N. & Saraçoğlu S. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bilimsel süreç beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 4(1), 20-30.
- Bolat, Y. (2016). Sosyal değerleri ve değerler eğitimini anlamak. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(29), 322-348.
- Bolay, S. H. (2009). *Felsefe doktrinleri ve terimleri sözlüğü*. (10.Baskı). Ankara: Nobel.

- Braibanti, R., & Spengler, J. J. (1961). *Tradition, values and socio-economic development*. Durham, NC: Duke University Press.
- Budak, S. (2009). *Psikoloji sözlüğü*. (4.basım). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Cevizci, A. (2011) *Eğitim felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 429-436.
- Citation, W. H. (2004). Values. *Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University. 02.06.2017 tarihinde <http://chiron.valdosta.edu/whuitt/COL/affsys/values.html> adresinden erişilmiştir.
- Çalışkur, A., Demirhan, A. & Bozkurt, S. (2012). Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 17(1), 219-236.
- Çelebi, E. (2014). Milli Mücadele'de Kastamonu. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10(19), 105-117.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *İlköğretim Online E-Dergi*, 2(2), 28-34.
- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Çelikkaya, T. & Filoğlu S. (2014). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değere ve değer eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1541-1556.
- Demir, K. & Demirhan-İşcan, C. (2007). Hayat Bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi. *I. Ulusal İlköğretim Kongresi*, 15-17.
- Demir, T. & Özdemir, B. (2013). Türkçe eğitiminde karagöz/gölge oyunları ile değer öğretimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 57-99.

- Demirci, E. (2016). *Ortaöğretim öğrencilerine yönelik Mesnevi temelli değerler eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Demircioğlu İ. H. & Tokdemir M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Deveci, H., Belet, D. & Türe H. (2013). Dede Korkut hikayelerinde yer alan değerler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 294-321.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1989). *Türk aile yapısı*. DPT VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2004). *İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H., & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.
- Doğanay, A. (2007). *Değerler eğitimi*. C. Öztürk, (Ed.), Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde (256-284). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dönmez, C. & Yazıcı, K. (2008). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Edgerton, R. B. (1965). "Cultural" vs. "Ecological" factors in the expression of values, attitudes, and personality characteristics. *American Anthropologist*, 67(2), 442-447.
- Eastman, B. (1988). *Family involvement in education*. Wisconsin State Department of Public Instruction.

- Eğitim Bilişim Ağı. (2014). *Değerler eğitimi programının amaçları*.
<http://www.eba.gov.tr/haber/1415649813>. Erişim tarihi: 11 Mart 2017.
 Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Erakkuş, Ö. (2015). *Alternatif okul yaklaşımlarında din ve değerler eğitimi*.
 Yayınlanmamış doktora tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
 Bursa.
- ERG Raporu (2014). *Türk eğitim sisteminde eşitlik ve akademik başarı araştırma raporu ve analiz*.
<http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/02/ERGe%C5%9FitlikWEB.22.05.14.pdf>
 Erişim tarihi: 5 Nisan 2017.
- Erkenekli, M., Uzun, Z. & Gümüş Ö. D. (2012). Sosyo ekonomik statü ve sosyal değerler ilişkisine yönelik bir inceleme. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 11(2), 125-147.
- Ersoy, F. & şahin, T. (2012). Sosyal Bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açasından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2), 1535-1558.
- Eryılmaz, B. (1999). *Kamu yönetimi*. İstanbul: Erkam Matbaası.
- Evans, J.M. & Brueckner, M. M. (1990). *Elementary social studies / Teaching for today and tomorrow*. Massachusetts: Allyn&Bacon.
- Fidan, N. (1996). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Fidan, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2(2), 1-18.
- Fidan, N. K. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Frolov, İ. (1997). *Felsefe sözlüğü* (Çev.: A. Çalışlar). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Gauld, L., & Gauld, M. (2002). *The biggest job we'll ever have: the Hyde School program for character-based education and parenting*. New York: Library of Congress Cataloging-in Publication Data.
- Gay, L. R. (1987). *Educational research*. Columbus: Merrill Publishing Company.

- Genç, S. Z., & Eryaman, M. Y. (2008). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 89-102.
- Gordon, T. (1993). *Etkili öğretmenlik eğitimi* (Çev.: E. Aksay & B. Özkan). İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Gömleksiz, M. N., Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134
- Gregorio, J. D., & Lee, J. W. (2002). Education and income inequality: new evidence from cross-country data. *Review of income and wealth*, 48(3), 395-416.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Güven, S. (2013). İlköğretim ders programlarının öğrenciye kazandırılması hedeflenen değerler açısından incelenmesi. *Adıyaman Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sosyal Bilgiler Öğretimi Özel Sayısı* 6(14), 355-374.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (Eds.). (1996). *Values in education and education in values*. Psychology Press.
- Halstead, J. M. & Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hoffman-Towfigh, N. (2007). Do student's values change in different types of schools? *Journal of Moral Education*, 36(4), 453-473.
- İbret, B. Ü., Aydınözü, D. & Uğurlu M. (2015). Kastamonu şehrinde kültür ve inanç turizmi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, 239-269.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 187, 138-145.
- Karasu-Avcı, E. & İbret, B. Ü. (2016). Vatanseverlik değerine ilişkin okul öncesi öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2501-2518.

- Karatekin, K., Gençtürk E. & Kılıçoğlu G. (2013). Öğrenci, Sosyal Bilgiler öğretmen adayı ve öğretmenlerinin değer hiyerarşisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 411-459.
- Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odası. (2017). *Kastamonu'nun sosyal ve ekonomik yapısı*. <http://www.kastamonutso.org.tr> Erişim tarihi: 10 Nisan 2017.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Ünv. Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 69-83.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılcan, B (2009). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan değerler öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri (Kırşehir İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Kıncal, R. Y. (2007). *Vatandaşlık bilgisi* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kinnier, R. J., Kernes, L. & Dautheribes, T. M. (2000). A short list of universal moral values. *Counseling and Values*, 45(1), 4-17.
- Kirman, M. A. (2004). *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Kirschenbaum, H. (1995). *100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. Massachusetts: Allyn&Bacon Company.
- Korkmaz, A. (2006). *Eğitimin ve ekonomi arasındaki ilişkiler*. L. Küçükahmet (Ed.) Eğitim Bilimine Giriş, 96-97. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Könezoğlu, B. (2006). *Aile ve ailenin korunması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Köse, M. R. (1990). Aile sosyo ekonomik durumu, lise özellikleri ve üniversite sınavlarına hazırlama kurslarının eğitimsel başarı üzerine etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 14(78).
- Köylü, M. (2007). *Küresel bağlamda değerler eğitimine duyulan ihtiyaç*. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Ed.), Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu bildiri kitabı içinde (s. 287-311). İstanbul: DEM Yayınları.
- Kurt, A. (2012). Osmanlı aile yapısı. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 8(31), 119-136.
- Kurt, T. (2005). MEB tarafından başlatılan eğitime destek projesinin değerlendirilmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 31(329), 23-29.
- Kurtdede-Fidan, N. (2013). Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. *International Journal of Social Science*, 6(3), 361-388
- Kuzgun, Y. (1987). Sosyo ekonomik düzey ve psikolojik ihtiyaçlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 55-68.
- Lickona, T. (1992). *Education for character: How school teach respect and responsibility*. New York: Bantam Books.
- Merter, F. (1990). *1950-1988 yılları arasında köy ailesinde meydana gelen değişmeler: Malatya örneği*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Metin, M. (2013). Öğrencilerin seviye belirleme sınavındaki başarısına etki eden unsurların farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 67-83.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Ün. İlahiyat Fak. Dergisi*, 1(1), 93-108.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2003). *İlköğretim öğrencilerinden beklenen davranışlar*. 2552 sayılı Tebliğler Dergisi. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2552_0.html
Erişim tarihi: 26 Aralık 2016.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). *Strateji Geliştirme Başkanlığı 2008 yılı bütçesine ilişkin rapor*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *Değerler eğitimi genelgesi*. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *0-36 ay çocukları için eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitimi rehberi (EBADER) eğitimci kitabı*. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. Ankara: MEB Yayınları.
- Montagu, A. (2000). *Çocuklarınıza ahlaki değerleri nasıl kazandırabilirsiniz?* İstanbul: MEB Basımevi.
- National Council of Social Studies. (1992). *Sosyal bilgiler terimi*. socialstudies.org.
Erişim tarihi: 18 Mart 2017.
- Okudan, A. Y. (2010). *Eğitim yöneticilerinin değerler eğitiminin önemi etkileri ve uygulamalar hakkındaki görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Oral, M. (2014). *Kümelene yaklaşımının firma performansına etkisi: Ankara OSTİM örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ozankaya, Ö. (1984). *Toplumbilimine giriş*. Ankara: S Yayınları.
- Önal, M. (2006). *Değer*. Yayımlandığı Kitap A. Cevizci (Editör), Felsefe Ansiklopedisi, 4, 51-62. Ankara: Ebabil Yayınları.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O. & Oğuzhanoglu N. K. (2002). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(3), 155-161.

- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam Dergisi*, 7(3): 4-9.
- Öztürk, C., Keskin S. C. & Otluoğlu R. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, E. (2009). *Hayat bilgisi dersinde değer eğitimi ve örnek uygulamalar. ilköğretim hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı* (Ed. Selahaddin Öğülmüş), (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Parsons, T. (1953). *The social system*. New York: The Free Press.
- Pike, M. A. (2007). Values and visibility: The implementation and assessment of citizenship education in schools. *Education Review*. 59(2), 215-229.
- Raths, L.E., Harmin, M. & Simon, S.B. (1966). *Values and teaching: Working with values in the classroom*. Columbus, Ohio: Charles E. Merrill Books Inc.
- Sabancı Üniversitesi. (2005). *Eğitim reformu girişimi yeni öğretim programlarını inceleme ve değerlendirme raporu*. <http://erg.sabanciuniv.edu.tr>. Erişim tarihi: 20/05/2017.
- Salıcı-Ahioğlu, Ş. (2006). *Öğretmen ve veli görüşlerine göre farklı sosyoekonomik düzeydeki ailelerin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okuma yazma sürecini etkileme biçiminin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Satır, S. (1996). *Özel Teyfik Fikret Lisesi öğrencilerinin akademik başarılarıyla ilgili anne-baba davranışları ve akademik başarıyı artırmaya yönelik anne-baba eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sayın, Ö. (1994, Kasım). "Değişim sürecinde aile, toplumsal katılım ve demokratik değerler. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Aile Kurultayı 1. Kitap, 176-177, Ankara.

- Simon, S. B., Leland, W H., & Kirschenbaum, H. (1972). *Values clarification a handbook of practical strategies for teachers and students*. New York: Hart Publishing Company, Inc.
- Sorokin, P. (1959). *Social and Cultural Mobility*. London: Free Press of Cloncoe.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilimler kapsamında sosyal bilgilerin yeri ve önemi. G. Can (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde* (s. 1-14). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınevi.
- Stephenson, J., Ling, L., Burman, E., & Cooper, M. (1998). *Practical strategies in values education*. In J. Stephenson, L. Ling, E. Burman, & M. Cooper (Eds.), *Values education* (pp. 150-175). London/New York: Routledge. Retrieved from <http://books.google.com.tr>
- Strauss, A. & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. New Delhi: SAGE Publication.
- Şen, Ü. (2007). *Milli eğitim bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tahiroğlu, M. (2014). Sosyal Bilgiler dersinde değer eğitimi etkinlik örnekleri: İlkokul 4. sınıf. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.) içinde, *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*, (s. 339-366). Ankara: Pegem-A Yayıncılık
- Taşdemir, M. (2009). İlköğretimde değerler eğitimi ve bu değerlerin alevî-bektaşî değerleri ile ilişkililiği. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (51).
- Tatto, M., Tapia, M., Varela, A., & Rodriguez, M. (2001). Examining Mesico's values education in a globally dynamic contest. *Journal of Moral Education*, 30(2),

173-198.

- Tay, B. & Yıldırım, K. (2009). Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(3), 1499-1542.
- Topçuoğlu, A. (1996). *Üniversite gençliğinin sosyal değerleri*. Yayınlanmamış doçentlik tezi. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Konya.
- Treiman, D. (1970). *Industrialization and Social Stratification in E. Laumann (Ed) Social Stratification: Research and Theory*. New York: The Bobbs Merili Comp. Inc.
- Turan, Z. (2014). Geçmişten günümüze Makedonya Türklerinin evlenme düğün gelenekleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, D0159, 9(4), 181-191. 20 Nisan 2017 tarihinde <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2014.9.4.D0159> adresinden erişilmiştir.
- Tümtaş, M. S. & Ergun C. (2016). Göçün toplumsal ve mekansal yapı üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.
- Türk, İ. (2009). *Değerler eğitiminde saygı*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Türk Silahlı Kuvvetleri. (2009). *Kurtuluş Savaşı şehitlerimiz*. <http://www.hurriyet.com.tr/kurtulus-savasi-sehitlerimiz-in-illere-gore-dagilimi-12363678> Erişim tarihi: 1 Haziran 2017.
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: İnsani erdemler-İslami erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12(1), 51-69.
- Uysal, F. (2008).*Karakter eğitimi programlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Uzun, N. & Sağlam, N. (2005). Sosyo ekonomik durumun çevre bilinci ve çevre akademik başarısı üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 29, 194-202.
- Yakupoğlu, C. (2014). Selçuklular, beylikler ve Osmanlılar döneminde Kastamonu çevresinde Ahiler. *Erdem*, 10(55).
<http://dergipark.gov.tr/erdem/issue/5915/78209> Erişim tarihi: 10 Mart 2017.
- Yapıcı, Ş. (2010). Türk toplumunda aile ve eğitim ilişkisi. *Turkish Studies*, 5(4), 1544-1570.
- Yaşar-Ekici, F. (2014). Türk aile yapısının değişim ve dönüşümü ve bu değişim ve dönüşüme etki eden unsurların değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*, 30, 209-224. Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2594>
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19(19), 499-522.
- Yıldırım A. & Şimşek H. (2003). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6.Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, K. (2009). Values education experiences of Turkish class teachers: A phenomenological approach. *Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109- 128.
- Yin, R. K. (1984). *Case Studr Research: Design and Methods*. Beverly Hills, Calif: Sage Publication.

Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223.

Yiğittir, S., & Kaymakçı, S. (2012). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu'nda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 49-73.

Yiğittir, S., & Öcal, A. (2011). Lise tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2011(1), 117-124.

EKLER**EK-1: Görüşme İzin Dilekçesi**

Değerli Veli,

Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda yapacağım "Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin ailelerin sosyo ekonomik yapılarına göre incelenmesi" isimli tez çalışmam için tarafınızca ekte belirtilen görüşme formunun doldurulmasını arz ederim. Formdaki bütün sorulara vereceğiniz cevaplar yapacağım bu çalışmaya değer ve önem katmakadır. Bu forma verdiğiniz cevapların sadece araştırmanın amacına yönelik kullanılacağını belirtir, katılımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Oğuzhan BAKIR

Sayın Oğuzhan BAKIR;

Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda yapılacak olan "Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin ailelerin sosyo ekonomik yapılarına göre incelenmesi" isimli tez çalışması için tarafınızca ekte belirtilen görüşme formunu doldurmayı kabul ediyorum.

Veli/İmza
Sükrü CAMLIBEL

EK-2: Görüşme Formu

Değerli Veli,

Bu görüşme formu Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması gereken değerlerin ailelerin sosyo ekonomik yapılarına göre incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Formdaki bütün sorulara vereceğiniz cevaplar bu çalışmaya değer ve önem katmakadır. Bu yüzden sorulara vereceğiniz samimi cevaplar çalışma için önemlidir. Bu forma verdiğiniz cevapların sadece araştırmanın amacına yönelik kullanılacağını belirtir, katılımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

1- EĞİTİM DURUMU:

BABA: İLKOKUL: ORTAOKUL: LİSE: ÜNİVERSİTE:

LİSANSÜSTÜ BABA HİÇBİR OKUL MEZUNU DEĞİL:

ANNE: İLKOKUL: ORTAOKUL: LİSE: ÜNİVERSİTE:

LİSANSÜSTÜ: ANNE HİÇBİR OKUL MEZUNU DEĞİL:

2- MESLEK:

BABANIN MESLEĞİ:

ANNENİN MESLEĞİ:

3- GELİR DURUMU: YÜKSEK: ORTA: DÜŞÜK:

AİLENİN ORTALAMA AYLIK GELİRİ:.....

4- ANNE-BABA:

BİRLİKTE: AYRI:

5- EVDEKİ BİREY SAYILARI

ÖĞRENCİNİN KARDEŞ SAYISI:

EVDE YAŞAYAN TOPLAM BİREY SAYISI:.....

6- OTURDUĞUNUZ EV KİME AİT?

KİRA: KENDİME AİT: AİLEME AİT: LOJMAN:

7- EVİNİZDEKİ ODA SAYISI:

TEK ODA: 1 ODA SALON: 2 ODA SALON: 3 ODA SALON: 4-5 ODA SALON:

8- OTURDUĞUNUZ EVİN ISITMA SİSTEMİ

SOBA: KALORİFER: KAT KALORİFERİ VEYA KLİMA:

9- OTURDUĞUNUZ EVİN DIŞINDA KİRA AMAÇLI BAŞKA BİR EVİNİZ VAR MI?

EVET: HAYIR:

10-AŞAĞIDA SIRALANAN SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMINDAKİ “19” DEĞERDEN SİZE GÖRE EN ÖNEMLİ 5 DEĞERİ İŞARETLEYİNİZ. DAHA SONRA İŞARETLEDİĞİNİZ BU DEĞERLERİ ÖNEM SIRASINA GÖRE YAZINIZ.

ADİL OLMA : AİLE BİRLİĞİNE ÖNEM VERME : BAĞIMSIZLIK : YARDIMSEVERLİK : ÇALIŞKANLIK : MİSAFİRPERVERLİK : DUYARLILIK : SAĞLIKLI OLMAYA ÖNEM VERME : ESTETİK : VATANSEVERLİK : DAYANIŞMA : BİLİMSELLİK : SAYGI : HOŞGÖRÜ : BARIŞ : SEVGİ : TEMİZLİK : SORUMLULUK : DÜRÜSTLÜK : ÖZGÜRLÜK :

ÖNEM SIRASINA GÖRE SIRALAMA:

1-

2-

3-

4-

5-

Ek-3: Uyarlanan Sosyo Ekonomik Düzey Ölçeği İzin Dilekçesi

Araştırmada kullanılan sosyo ekonomik düzey ölçeğinin uyarlanarak çalışmada kullanılması için Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hasan BACANLI'dan e posta yolu ile izin alınmış olup mail ekran görüntüsü aşağıdadır.

Re: İZİN

Hasan BACANLI <hbanali@fsm.edu.tr>
15.8 (Sal) , 18:20
Siz

Yanıtla | v

15.8.2017 18:26 tarihinde yanıt verdiniz.

Tabii uyarlayabilirsiniz. Kolay gelsin.
Bir sorunun olacak eşyaları güncellemek zor olabilir.
Kolay gelsin.
İyi çalışmalar,

15.8.2017 17:48 tarihinde "oğuzhan BAKIR" <bkoguzhan.376@hotmail.com> yazdı:

Hocam merhabalar, Ben Oğuzhan BAKIR, Kastamonu Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ünal İBRET ve Gazi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Turhan ÇETİN'in öğrencisiyim. Sosyo ekonomik yapı ve değer ilişkisini inceleyen çalışmam için sizin Sosyo Ekonomik Düzey Ölçeği'nizi uyarlayarak kullanmak istiyorum. İzininiz olur mu?

[iOS için Outlook](#) uygulamasını edinin

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Oğuzhan BAKIR
Doğum Yeri ve Yılı : Kastamonu-1991
Medeni Hali : Evli
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : bkoguzhan_376@hotmail. com

Eğitim Durumu

Lise : Kastamonu Abdurrahmanpaşa Anadolu Lisesi
Lisans : Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans : Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Kastamonu

Mesleki Deneyim

KİBA İnşaat (Satış Temsilcisi) 2013-2015
MEB (Sınıf Öğretmeni) 2016-hâlen